

TAMPEREEN YLIOPISTO

Emmi Virtanen

JUMALALLE, KODILLE JA YHTEISKUNNALLE
Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymys 1905–1923

Historian pro gradu – tutkielma
Tampere 2007

Tampereen yliopisto

Historiatieteen laitos

VIRTANEN EMMI: Jumalalle, kodille ja yhteiskunnalle. Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymys Suomessa 1905–1923.

Pro gradu-tutkielma, 79 s.

Historia

Lokakuu 2007

Pro gradu-tutkielmassani tarkastelen vuonna 1905 perustetun Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymystä, joka määrittyi Valkonauhaliiton keskeiseksi työalaksi melko pian liiton perustamisen jälkeen. Kansainvälisen Woman's Christian Temperance Union-järjestön osaksi perustettu Suomen Valkonauhaliitto keskittyi ensisijaisesti siveellisyysasioihin jättäen raittiusasian hoidon muille. Valkonauhaliitto vastusti ohjesääntöistä prostituutiota ja prostituutioon lieveilmiöineen pyrittiin puuttumaan naispoliisitoiminnalla.

Tutkielmassani kysyn, mikä Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymys oli. Lisäksi kysyn, millaiseksi kansainvälinen naispoliisikysymys Suomessa muokkautui ja tarkastelen naispoliisikysymystä naiskansalaisuuden rakentumisen kautta. Selvitän myös, oliko naispoliisikysymys Valkonauhaliiton jäsenille väylä yhteiskunnallisen vaikuttamisen piiriin ja aktiiviseen naiskansalaisuuteen.

Aineistoni pääosan muodostaa Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Käsityksen liiton toiminnasta ja naispoliisikysymyksestä olen luonut esittämällä kysymyksiä aineistolle, muun muassa vuosikertomuksille ja vuosikokousten pöytäkirjoille. Myös kirjeet, Valkonauha-lehti ja paikallisyhdistysten asiakirjat ovat tutkielmani aineistona keskeisessä asemassa. Naispoliisikurssiin liittyen olen tarkastellut liiton erillisiä asiakirjoja naispoliisikysymystä koskien. Eduskunnan työskentelyä siveellisyysasioissa selvitin valtiopäiväasiakirjojen avulla.

Tutkielmani mukaan naispoliisikysymys oli Suomen Valkonauhaliiton keskeisin osa-alue vuosina 1905–1923. Naispoliisikysymyksen avulla Valkonauhaliitto pyrki vaikuttamaan ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisesta seuranneisiin ongelmiin. Samalla prostituutio ja muut siveellisyyteen liittyneet ongelmat kuitenkin pitivät naispoliisikysymystä pinnalla. Siveellisyysongelmat olivatkin naispoliisikysymyksen kannalta osaltaan myös hyödyllisiä. Siveellisyytyötä tehneille Valkonauhaliiton jäsenille naispoliisikysymys oli muutakin kuin siveellisyyden edistämiseen liittynyt asia. Naispoliisityön kautta naispoliisit ja Valkonauhan naiset rakensivat asemaansa yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisessa työssä. Naispoliisityö tarjosi mahdollisuuden työväenluokkaisista naisista ja poliisimiehistä erottautumiseen.

1. Naiset auttajina ja autettavina 1

- 1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne 1
- 1.2 Lähdemateriaali- ja kirjallisuus 4
- 1.3 Käsitteet 7

2. Henkisin ase in taistoon 8

- 2.1 Suomen Valkonauhaliitto ja naispoliisikysymys kansainvälisinä asioina 8
- 2.2 Herran viittaama työ 11
- 2.3 Ohjesääntöisyyden lakkauttaminen käynnistää naispoliisityön 14
- 2.4 Kansanedustajien tuki ja vastustus Valkonauhan työlle 18
- 2.5 Suomalainen poliisitoimi ja naispoliisikysymys 21

3. Ihanteet ja käytäntö naispoliisin työssä 26

- 3.1 Sivistynyt, siveä ja velvollisuudentuntoinen valkonauhalainen 26
- 3.2 Naispoliisien ihanteet 31
- 3.3 Naispoliisityö paikallisyhdistysten tehtävänä 35

4. Naispoliisi yhteiskunnan muuttuvien tilanteiden tulkkina 43

- 4.1 Naispoliisin työtehtävien määrittäminen 43
- 4.2 Avun ansainneet ja muut langenneet naiset 47
- 4.3 Työläiskoteja vai keskiluokkaista ydinperhettä pelastamassa? 52

5. Toiveiden täyttymys 57

- 5.1 Naispoliisikurssi 57
- 5.2 Kristitty ja siveellinen neiti tai rouva 61
- 5.3 ” Raamattu ja Hengelliset laulut ja virret olisi otettava mukaan [...] ” 66

6. Jumalalle tehty työ ei ole turhaa 70

Lähteet ja kirjallisuus 75

1. Naiset auttajina ja autettavina

1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne

1800-luvun puolivälin jälkeen Suomessa sai sijaa sisälähetys, johon osaa ottaneet naiset pyrkivät auttamaan niin sanottuja langenneita eli sellaisia ihmisiä, jotka ajan mittapuun mukaan elivät sopimattomasti. Sisälähetys oli ylä- ja keskiluokan naisten työtä, mutta he saivat siihen tukea miehiltä.¹ Apuansa nämä naiset kohdensivat erilaisille tahoille, joiden he katsoivat tarvitsevan sivistyneiden neitien ja rouvien apua ja ohjausta. Naiset auttoivat muun muassa orpoja perustamalla orpokoteja. Ylä- ja keskiluokan naiset halusivat levittää omaamiaan hyveitä laajalti ja tavoitteena oli jonkinlaisen suuren kodin rakentaminen.²

Aina 1900-luvun alkuun saakka, poiketen anglo-amerikkalaisista maista, olivat naisten ja miesten yhteisjärjestöt tavanomaisia Suomessa. Esimerkiksi herätysliikkeissä, jotka Irma Sulkunen määrittelee järjestäytymisen ensimmäiseksi tasoksi, naiset ja miehet työskentelivät yhdessä ja sukupuoliraja naisten ja miesten välillä oli perinteinen. Molemmilla oli omat paikkansa ja tehtävänsä. Tilanne säilyi pääosin kuvatuunlaisena 1800-luvun loppuun asti.³

Kaupungeissa naisten ja miesten elämänpiirit olivat maaseutuun verrattuna jakautuneemmat. Tästä kertovat esimerkiksi miesten toiminta vapaapalokunnissa ja naisten rouvasväenyhdistykset. Elämänpiirien jakautuminen vahvistui 1900-luvun alussa ja suurlakon jälkeen naisten aktiivinen toiminta yhteiskunnassa lisääntyi nimenomaisesti erillisjärjestöjen kautta.⁴ Yhteisjärjestöjen jakautumisen myötä naiset alkoivatkin luoda omia yhteenliittymiään: kaupunkilaisnaiset keskittyivät siveellisyystyöhön ja maalaisnaiset ottivat osaa Marttajärjestön toimintaan.⁵

Uskonnollis-siveelliseen työhön ryhtyivät myös vuonna 1905 perustetun Suomen naisten kristillisen raittius- ja siveellisyysliitto Valkonauhan⁶ jäsenet. Valkonauhaliitto perustettiin suurlakkosyysnä

¹ Markkola 2002, 11–12.

² Markkola 2002, 14–15; Ollila 1998, 138.

³ Sulkunen 1987, 157, 169–170.

⁴ Sulkunen 1987, 157, 171.

⁵ Sulkunen 1987, 169–170. Katso myös Ollila 1993 ja Jallinoja 1983.

⁶ Jatkossa käytän Suomen naisten kristillinen raittius- ja siveellisyysliitto Valkonauhasta nimityksiä Valkonauhaliitto ja Valkonauha.

yhdistymisvapauden sallimana, kansainvälisen Woman's Christian Temperance Union-järjestön osaksi. Yhdysvalloista alkunsa saanut liike oli Yhdysvalloissa tunnettu kristillisyydestään ja voimakkaasta alkoholivastaisuudestaan.⁷ Suomessa liike ei kasvanut kovin suureksi verrattuna esimerkiksi Marttajärjestöön. Valkonauhaliiton jäsenmäärä vaihteli tarkasteleminani vuosina ensimmäisen toimintavuoden vajaan viidestäsadasta runsaaseen yhdeksäänsataan nousematta kuitenkaan kertaakaan yli tuhanteen jäseneseen.⁸

1800-luvun lopulla liike oli tuttu Suomessakin yhdistystoiminnassa vaikuttaneen, Suomen NNKY:n perustajajäsenen Alli Tryggin Yhdysvaltoihin tekemien vierailujen ansiosta. Vuonna 1890 Valkonauhan lähettiläs, yhdysvaltalainen Mary C. Leawitt vieraili Suomessa.⁹ Vuonna 1904 Raittiuden ystävät-yhdistys kehotti Maria Stenrothia, joka sittemmin toimi pitkään Valkonauhaliiton matkasihteerinä, herättelemään valkonauha-aatetta Suomessa ja saman vuoden syksyllä Raittiuden ystävät pohti vakavissaan valkonauha-aatteelle pohjautuvaa haaraosastoa yhdistyksensä. Raittiuden ystävien kokouksessa Valkonauhasta päätettiin kuitenkin muodostaa oma yhdistyksensä ja siten Suomen Valkonauhaliiton työtehtävät alkoivat kartoittua.¹⁰

Valkonauhaliiton työlle luotiin perustaa erityisesti 1880-luvulla, jolloin alettiin puhua seksuaalisuudesta ja siveellisyydestä. Esille noussut siveellisyysskysymys keskittyi prostituutioon, joka oli lain mukaan sallittua, mutta yleisesti vastustettua.¹¹ Vaikka Valkonauha kansainvälisesti oli raittiusjärjestö, Suomessa Valkonauhaliitto keskittyi pääasiassa siveellisyysohjon ja sen moniin ulottuvuuksiin. Siveellisyyssasiaan liittyi kiinteästi niin sanottu naispoliisikysymys, jota Suomen naisyhdistys jo 1800-luvun lopulla järjesti.¹²

Pro gradu – tutkielmassani selvitän, *mikä oli Suomen Valkonauhaliiton ajama naispoliisikysymys*. Lisäksi kysyn, *millaisiin toimiin naispoliisikysymyksen puitteissa ryhdyttiin; levitettiinkö naispoliisitoiminnan kautta uutta kansalaisuuskesitystä; tehtiinkö naispoliisikysymyksen kautta eroa paitsi poliisimiehiin, myös työväenluokan naisiin ja millaiseksi kansainvälinen naispoliisikysymys Suomessa muokkautui*.

⁷ De Swarte Giffort 1995, 6.

⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset 1905–1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15; Sulkunen 1979, 116–130; Sulkunen 1987, 165. Katso myös Sulkunen 2006 ja Eskelinen 2005.

⁹ McFadden 1999, 177; Markkola 2002, 38, 189–190; Rajainen 1973, 32–33.

¹⁰ Valkonauhaliiton vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹¹ Markkola 2002, 165; Katso myös Häkkinen 1995 ja Nieminen 1993.

¹² Suomen naisyhdistyksen vuosikertomukset 1892 ja 1895. Unioni naisasialiitto Suomessa ry:n arkisto. Kansio 55. KA. Katso myös Rajainen 1973, 173–178.

Naispoliisikysymys oli hyvin monitahoinen, eikä se noussut esiin pelkästään ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisesta seuranneista ongelmista, vaan sen voidaan nähdä rakentuvan erilaisten tahojen erilaisista tarpeista ja pyrkimyksistä. Naispoliisikysymys oli myös kansainvälinen asia. Näin ollen on perusteltua selvittää, millaisia toiminnan muotoja Suomen Valkonauhaliitto naispoliisikysymyksen ratkaisemiseksi suunnitteli ja toteutti.

Tutkimukseni on luotaus läheltä seuraamani ammattiryhmän, poliisin, historiaan. Olen koko elämäni elänyt voimakkaan poliisimyönteisessä ilmapiirissä ja nähnyt poliisin työn erilaisia tekijöitä, niin naisia kuin miehiä. Tässä työssä selvitän, enkä vähiten itselleni, naispoliisien työn ja ammatin muotoutumien alkuvaiheita. Toisaalta pohdin poliisien tekemää työtä sankaruuden tai pikemmin sen puuttumisen kautta: niin kuin ei 2000-luvulla, ei 1900-luvun alussakaan poliisin työ ollut sankarillista, vaan ihmisten ongelmiin puuttumista ja yksityisyyden rajojen ylittämistä ja rikkomista.

Aikarajaus nousee tutkimuskohteesta. Vuonna 1905 suurlakon prostituutiota rajoittaneista toimista seurasi lukuisten prostituoitujen naisten asunnottomuutta ja työttömyyttä eli sellaisia ongelmia, joihin naispoliisien työllä ajateltiin puututtavan. Näin ollen on perusteltua aloittaa tutkimusaiheeni tarkastelu juuri tuosta vuodesta. Tarkasteltava ajankohta päättyy vuoteen 1923, jolloin ensimmäinen naispoliisikurssi järjestettiin ja naispoliisikysymystä ajaneet naiset saavuttivat yhden tärkeän tavoitteensa.

Työni etenee siten, että johdantoluvun jälkeen tarkastelen luvussa kaksi Suomen Valkonauhaliiton ja naispoliisikysymyksen rakentumista Suomessa kansainvälisinä asioina. Huomioni kiinnittyy erityisesti siihen, millaiseksi Suomen Valkonauhaliiton toiminta Suomessa muodostui ja mikä varsinaisesti nosti naispoliisikysymyksen esille Suomessa 1900-luvun alussa. Toisen luvun lopuksi erittelen eduskunnan ja erityisesti naiskansanedustajien tekemän lainsäädäntötyön merkitystä Suomen Valkonauhaliiton siveellisyys- ja naispoliisityölle. Lisäksi selvitän, kuinka naispoliisit ja poliisimiehet kykenivät työskentelemään yhdessä miehiseksi mielletyssä työssä. Edellinen on hyvin mielenkiintoinen asia, sillä naispoliisit astuivat miesten maailmaan säilyttäen saamansa sukupuolen mukaisen kasvatuksen.

Luvussa kolme tarkastelen naispoliiseilta vaadittuja ominaisuuksia ja naispoliiseille varta vasten laadittuja sääntöjä. Neljännessä luvussa paneudun naispoliisien käytännön työhön: millaista työtä naispoliisit tekivät ja keitä he varsinaisesti auttoivat. Vuonna 1923 järjestetyn ensimmäisen

naispoliisikurssin toteutumiseen ja siihen, millaisia naisia kurssille otettiin mukaan paneudun viidennessä luvussa. Loppulukuku kokoaa työni ja avaa tutkimuskysymysteni vastauksia laajemmalti.

1.2 Lähdemateriaali- ja kirjallisuus

Aineiston pääosan muodostaa Suomen Valkonauhaliiton arkisto, josta olen tarkastellut liiton vuosikokousten pöytäkirjoja, vuosittaisten konferenssien pöytäkirjoja ja Valkonauha-lehteä. Näiden lähteiden avulla olen pyrkinyt muodostamaan kokonaiskuvan Valkonauhaliitosta. Myös Valkonauhaliiton matkasihteerin Maria Stenrothin¹³ kirjoittamat matkasihteerin vuosikertomukset ovat auttaneet minua käsittämään Valkonauhaliiton käytännön toimintaa. Edellisten lisäksi olen tutustunut kahden Valkonauhaliiton paikallisyhdistyksen – Helsingin ja Kuopion – toimintaan naispoliisikysymyksen tiimoilta arkistolähteiden kautta. Suomen Valkonauhayhdistyksellä oli liiton matkasihteerin säännöllisten vierailujen ansiosta lukuisia paikallisyhdistyksiä Kuopion ja Helsingin yhdistysten lisäksi: paikallisyhdistys oli muun muassa Turussa, Raumalla, Oulussa ja Mikkelissä. Kaikkien paikallisyhdistyksiä oli vuosikertomusten mukaan parhaimmillaan parisenkymmentä.¹⁴ Kaikilla paikkakunnilla Valkonauhan naispoliisikysymys ei ottanut onnistuakseen. Olenkin valinnut Kuopion ja Helsingin paikallisyhdistykset tarkasteluuni sen vuoksi, että molemmissa kaupungeissa oli melko aktiivista naispoliisitoimintaa, joka oli tarpeellista esimerkiksi prostituution takia. Myös sisällissota kasvatti naispoliisityön tarpeellisuutta varsinkin Kuopiossa.¹⁵ Paikallisyhdistysten arkistot sisältyvät Suomen Valkonauhaliiton arkistoon Kansallisarkistossa.

Paitsi vuosikertomuksissa ja kokousten pöytäkirjoissa, on naispoliisikysymyksestä tietoa yksittäisissä, vain naispoliisiasiaa koskevissa asiakirjoissa. Esimerkiksi ensimmäisille naispoliisikursseille hakeneiden hakemukset kertovat minkälaisia henkilöitä naispoliisiin työ kiinnosti. Toisaalta selviää, keitä kurseille kelpuutettiin. Valkonauhaliiton sisäiseen kirjeenvaihtoon tutustuminen on ollut hyvin antoisaa työni kannalta. Naispoliisiasiaa koskevat lähteet kertovat Valkonauhaliiton sisäisestä suhtautumisesta naispoliisikysymykseen, mutta myös siitä, minkälaista kuvaa naispoliisista liiton jäsenille ja ulkopuolisille rakennettiin.

Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa mukana ollut ja aktiivisesti naispoliisikysymystä varsinkin ensimmäisen naispoliisikurssin jälkeen ajaneen Mimmi Hakalehdon arkisto sisältyy Suomen Valkonauhaliiton arkistoon. Hakalehdon arkistossa on runsaasti naispoliisikysymystä koskevaa

¹³ Maria Stenroth tunnettiin myös nimellä Marja Salmela.

¹⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹⁵ Katso Häkkinen 1995 ja Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1918.

materiaalia, jonka kautta naispoliisikysymykseen avautuu oma näkökulmansa, vaikkakin pääosiltaan tarkastelemani ajankohdan ulkopuolelta. Huolimatta edellisestä olen tutustunut Hakalehdon muistiinpanoihin ja hänen keräämiinsä naispoliisikysymystä tai naispoliisien työtä koskeviin lähteisiin.

Vaikka naispoliisikysymys ja Valkonauhaliitto liittyvät kiinteästi toisiinsa, oli naispoliisiasia myös muiden asia. Kuten jo johdannon alussa mainitsen, Suomen naisyhdistys puhui naispoliisiasian puolesta jo ennen Suomen Valkonauhaliiton perustamista. Näin ollen olen tarkastellut myös Suomen naisyhdistyksen papereita siltä osin kuin ne ovat Kansallisarkistossa, Unioni Naisasialiitto Suomessa ry:n arkistossa. Unionin arkistossa on myös Suomen naisten kansallisliittoa koskevia asiakirjoja, samoin kuin Helsingin naisjärjestöjen siveellisyystoimikuntaa koskevia materiaaleja. Sekä Helsingin naisjärjestöjen siveellisyystoimikunta kuin Suomen Naisten Kansallisliitto edesauttoivat naispoliisikysymystä ponnekkaimmin ajanutta Valkonauhaliittoa.

Valtiopäiväasiakirjat tutkittavalta ajalta ovat piirtäneet kuvan tutkittavasta ajankohdasta ja naisen asemasta ja aseman muuttumisesta lainsäädännöllisesti. Apuna valtiopäiväasiakirjojen etsimisessä ja tarkastelussa olen käyttänyt Aune Innalan teosta *Suomen naisen alkutaival lainsäätäjänä 1907–1917*. Painetuista lähteistä olen tarkastellut Kotimaa-lehden muutamia numeroita naispoliisikurssiin liittyen vuosien 1922 ja 1923 alusta. Erityistä huomiota olen kiinnittänyt naispoliisikurssia koskevaan ilmoitukseen: millaisia naisia kurseille haettiin. Suomen Naisten Kansallisliiton Siveellisyysskomitean julkaisema kirja *Naispoliisikysymys meillä ja muualla* valottaa naispoliisikysymystä sekä Suomen, että ulkomaiden osalta.

Kirjallisuuden avulla olen muodostanut kokonaiskuvan paitsi siveellisyytyöstä, myös naisten järjestäytymisestä naisjärjestöihin. Pirjo Markkola on tutkimuksessaan *Synti ja siveys* tarkastellut organisoitua lähimmäisenrakkautta, jota Valkonauhaliittokin toteutti. Markkolan tutkimuksen avulla ryhdyin etsimään Valkonauhaliiton ja naispoliisikysymyksen sijaintia siltä yhteiskunnalliselta kentältä, jota hyväntekeväisyys ja vähempiosaisten auttaminen 1900-luvun alussa määrittivät. Markkolan yhdessä Leena Laineen kanssa toimittama teos *Tunteen työläisnainen* puolestaan valottaa työläisnaisten elämäntilannetta, johon Valkonauhaliitto pyrki monin tavoin vaikuttamaan.

Koska naispoliisikysymys ja ohjesääntöinen prostituutio liittyivät kiinteästi toisiinsa, on Antti Häkkisen teos *Rahasta – vaan ei rakkaudesta* tarjonnut näkökulman prostituutioon ilmiönä, mutta myös prostituoituihin, jotka näyttäytyivät Valkonauhaliiton jäsenille autettavina, langenneina

ihmisinä. Minkälaista elämää prostituoidut elivät ja mihin heidän elämässään naispoliisien toimesta puututtiin? Entä ketkä ryhtyivät prostituoiduiksi ja minkälaiden tapahtumien seurauksena? Edelliset kysymykset ovat hyvin tärkeitä, sillä Suomen Valkonauhaliitto naispoliiseineen kohdisti apuansa suuressa määrin prostituoiduille ja henkilöille, joiden he epäilivät pian lankeavan haureuden poluille.

Irma Sulkusen lukuisat tutkimukset ja artikkelit tarjoavat minulle välineet tarkastella 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen suomalaisen yhteiskunnan toimintaa. Kansalaisten järjestäytyminen ja kansalaisyhteiskunnan synty ovat keskeisiä teemoja hänen tutkimuksessaan *Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin*. Myös artikkeli *Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus* on työni kannalta keskeinen.

Sulkusen teokset *Naisen Kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen* sekä *Mandi Granfelt ja kutsumusten ristiriita* kuvaavat erinomaisesti naisten erilaisia elämäntilanteita ja naisen oman maailman rakentumista naisten ja miesten maailmojen erottautuessa. Miina Sillanpään kautta olen tutustunut työläisnaisten elämään ja kyennyt käsittämään työläisnaisen elämän keskeisiä tekijöitä 1900-luvun alkupuolella, kun taas Mandi Granfelt eli tahollaan hyvin erilaista elämää haastavassa vaimon roolissaan rakentaen kotia. Molemmat naiset, niin Miina kuin Mandikin, kertovat Sulkusen teoksissa omaa tarinaansa, mutta myös yhteiskunnallisten vaiheiden tarinaa, jonka anti työlleni on huomattava. Pro gradu – tutkielmani on oma retkeni naishistoriaan, jossa oppaanani olen käyttänyt Irma Sulkusen kirjoituskokoelmaa *Retki naishistoriaan*.

Valkonauhaliitto rakensi työllään parempaa yhteiskuntaa ja suurta kotia. Kotiin keskittyivät myös 1899 perustetun Marttajärjestön naiset, jotka omalla tavallaan välittivät viestiä perheenmännyydestä ja äidin roolista. Marttajärjestön toimintaa on valottanut Anne Ollila vuonna 1993 julkaistussa teoksessaan *Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939*.

Suomen Valkonauhaliiton naispoliisit olivat hyvin tiiviisti oman järjestönsä jäseniä ja naispoliiseinakin heidän työnantajansa oli Valkonauhaliiton kautta toimiva Jumala. Kuitenkin samaan aikaan naispoliisit integroituivat siihen ympäristöön, jossa miespoliisit toimivat ja päivät poliisilaitosten omat säännöt. Tuija Hietaniemi on teoksissaan *Totuuden jäljillä. Suomalaisen rikospoliisin taival ja Lain vartiossa. Poliisi Suomen politiikassa 1917–1948* käsitellyt

monipuolisesti suomalaisen poliisitoimen rakentumista ja siten valottanut minulle sitä ympäristöä, jossa tai oikeammin jonka rinnalla naispoliisitkin toimivat.

1.3 Käsitteet

Tutkimukseni tärkeimpiä käsitteitä on *sukupuoli*. Pirjo Markkolan mukaan uskonnolla on sukupuolten määrittymisessä osansa samoin kuin luokalla, jonka kautta ihmiselle rakentuu tapa olla oman sukupuolensa edustaja.¹⁶ Sukupuolella oli 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolen yhteiskunnassa keskeinen merkitys ja muun muassa yksilön toimintaympäristö määräytyi sukupuolen kautta. Tytöille luonnolliseksi toimintaympäristöksi määrittyi koti, kun taas pojille kodin ulkopuolinen maailma. Tyttöjen ja naisten kotiin suuntautuneisuus tuli ongelmalliseksi 1800-luvun puolivälin jälkeen yhteiskunnan kaupungistumisen ja teollistumisen myötä.¹⁷

Sekä sukupuolten erot, että kahden erilaisessa yhteiskunnallisessa asemassa olleen naisryhmän, auttajien ja autettavien, väliset suhteet nousevat työssäni esiin teemoina, joihin Valkonauhaliiton toiminta kietoutui. Naisasialiike ja moraalireformiliike, joihin Suomen Valkonauhaliiton työ sisältyi, hyväksyivät käsityksen sukupuolten välisistä eroista ja siten sukupuolten erityisistä piirteistä.¹⁸ Mies esimerkiksi miellettiin siveellisesti heikommaksi.¹⁹ Samaa sukupuolta olevien välille keskiluokkaiset naiset sen sijaan mielsivät sisaruuden ja Valkonauhan jäsenet lukeutuivat siihen joukkoon, joka sukupuolensa perusteella määritteli itsensä yhteiskunnan huono-osaisten auttajaksi. Pirjo Markkolan mukaan sukupuolten erilaisuuteen liittyen syntyi käsitys siitä, että juuri naisia sukupuolelle ominaisine piirteineen tarvittaisiin vähäosaisten auttajiksi.²⁰

Siveellisyystyö, johon Suomen Valkonauhaliitto ja naispoliisit ryhtyivät, keskittyi pääosiltaan ohjesääntöisen prostituution ympärille.²¹ *Ohjesääntöisellä prostituutiolla* tarkoitettiin maksullisia seksipalveluja, jotka olivat lailla kiellettyjä, mutta kuitenkin tietyin ehdoin hyväksytyjä. Tietyt ehdot olivat yhtä kuin prostituoituihin, naisiin, kohdistetut sukupuolitauditarkastukset, joissa katsottiin, oliko prostituoidulla sukupuolitauteja. Sukupuolitauteja eli veneerisiä tauteja sairastaneet joutuivat tarkastukseen viikoittain ja tartunnoilta toistaiseksi välttyneet kävivät tarkastuksissa harvemmin. Tarkastajina toimivat vaihdellen terveystoimikunnat, mutta satunnaisesti myös

¹⁶ Markkola 2002, 14.

¹⁷ Ollila 1998, 118–123; Helén 1997, 27–29. Katso myös Vattula 1989.

¹⁸ Markkola 2002, 279–280. Ks. myös Suomen valkonauhaliiton arkisto.

¹⁹ Markkola 2002, 279–280; Rajainen 1973, 9.

²⁰ Markkola 2002, 280.

²¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1908. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

poliisimiehet tarkastivat naisia.²² Tarkastuksissa terveille annettiin lupakirjaan merkintä prostituution harjoittamista varten ja tartunnan saaneet ohjattiin sairaaloihin hoitoon. Hoitoa sukupuolitauditartuntoihin annettiin muun muassa veneerisiin tauteihin erikoistuneessa sairaalassa Helsingin Kumpulassa.²³

Kolmas käsite liittyy kiinteästi niin sukupuoleen kuin ohjesääntöiseen prostituutioon. *Sukupuolimoraali*, jolla tarkoitettiin suhtautumista seksuaalisuuteen, määrittyi pitkälti kirkon ja uskonnon käsitysten kautta.²⁴ Nainen miellettiin siveellisyyden, uskonnollisuuden ja hienotunteisuuden suhteen voimakkaammaksi kuin mies, millä viitattiin Markkolan mukaan sukupuolten toisistaan poikkeaviin siveellisyyksikäsityksiin.²⁵ Usein puhutaan absoluuttisesta ja relatiivisesta sukupuolimoraalista. Naisten ajateltiin olevan sukupuolimoraalin suhteen ehdottomia, kun taas miehet saattoivat harrastaa seksiä ennen avioitumistaan. Epätavallista miesten kohdalla ei ollut avioliiton ulkopuolinenkaan seksi. Miesten sukupuolimoraali oli näin ollen relatiivinen.²⁶

Valkonauhaliitto vaati mieheltä ja naiselta yhtäläistä sukupuolimoraalia, toisin sanoen siis haluttiin hävittää kaksinaismoraali, jonka kautta miesten esiaviollinen ja avioliiton ulkopuolinen seksi oikeutettiin. Toisaalta Valkonauha halusi myös hävittää prostituution ja tällöin huomio kiinnittyi niihin naisiin, jotka olivat Valkonauhan mielestä kaltevalla pinnalla siveellisyytensä suhteen ja sukupuolimoraaliltaan jotakin muuta kuin absoluuttisia.²⁷

2. Henkisin aseinen taistoon

2.1 Suomen Valkonauhaliitto ja naispoliisikysymys kansainvälisinä asioina

Suomen Valkonauhaliitto perustettiin virallisesti suurlakkovuonna 1905 kansainvälisen Woman's Christian Temperance Union-järjestön osaksi. Kansainvälinen Valkonauha oli kristillinen raittiusjärjestö ja alkoholivastaisuudessaan hyvin tiukka. Raittiustyö olikin liiton toiminnan

²² Häkkinen 1996, 78, 80. Katso myös Häkkinen 1995.

²³ Leminen 1994, 128.

²⁴ Rajainen 1973, 9. Katso myös Nieminen 1951 ja 1995.

²⁵ Markkola 2002, 280.

²⁶ Rajainen 1973, 9; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Kokko 1996, 102.

²⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosien 1907 ja 1909 vuosikokousten pöytäkirjat. Suomen valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

keskeisin osa-alue. Pohjan työlle loi harras kristillisyys, jota korostettiin jatkuvasti. Äidinrakkautta välittävää työtä ei siis ollut mahdollista tehdä muuten kuin Jumalaan uskoen.²⁸

Valkonauhan toiminta Suomessa muokkautui kansainvälisten mallien mukaiseksi, mihin todennäköisesti vaikutti juuri se, että apua toiminnan käynnistämiseen saatiin Valkonauhan kansainväliseltä kattojärjestöltä. Esimerkiksi kaksinaismoraalin ja prostituution vastustaminen sekä Valkonauhasisarten siveellisyyden ja velvollisuudentuntoisuuden vaatimukset olivat toiminnan yhteisiä periaatteita niin Yhdysvalloissa kuin Suomessa. Suoraan kansainväliseltä kattojärjestöltä oli myös Suomen Valkonauhaliiton toistuva esitys samanlaisen siveyden vaatimisesta niin mieheltä kuin naiselta.²⁹ Huomionarvoista kuitenkin on, että Valkonauhan toiminta sai Suomessa omia, kattojärjestönsä toiminnasta erottuvia piirteitään, sillä Suomen Valkonauhaliiton toiminnan tärkein osa-alue ei ollut raittiustyö, vaan työ siveettömyyden kitkemiseksi.

Vaikka Suomen Valkonauhaliiton toiminnan pääpainotus oli työtehtävien suhteen erilainen kuin kattojärjestönsä, oli toiminnassa paljon yhteneväisyyksiä ja perimmäisten ajatusten samankaltaisuus oli huomattava. Kansainvälinen Valkonauha ei nimittäin ollut ainoastaan raittiusyhdistys, vaan myös naisasiaa ajanut järjestö, jonka yhtenä tärkeänä päämääränä voi pitää naiskansalaisuuden rakentamista. Naisten äänioikeus, taloudelliset oikeudet ja avioliiton, kodin ja perheen instituutioiden muuttaminen sekä naispoliisiasia ja naisvankien olojen parantaminen muodostivat Valkonauhan toiminnan kentän ympäri maailmaa.³⁰

Suomen Valkonauhaliiton voidaan todeta olleen toiminnan perusteiltaan hyvin samankaltainen kuin kattojärjestönsä, vaikka raittiustyö ei missään vaiheessa Suomessa vuosina 1905–1923 noussut liiton toiminnassa keskeiseksi.³¹ Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa sen sijaan naisen asema ja uusi kansalaiskäsitely olivat keskeisessä asemassa. Suomessa keskiluokkaiset naiset välittivät uutta sosiaaliseen ja aktiiviseen äitiyteen perustuvaa naiskuvaa alempien luokkien naisille jäsentäen samalla omaa identiteettiään.³² Naispoliisitoiminta oli erinomainen väylä uuden kansalaiskäsitelyksen levittämiseen ja keskiluokkaisen naiskansalaisen yhteiskunnallisen aseman paikantamiseen, sillä

²⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA; De Swarte Giffort 1995, 6; Salmela 1922, 92, 145. Katso myös Markkola 2002.

²⁹ Salmela 1922, 55, 133, 137.

³⁰ Bordin 1981, 96. Katso myös De Swarte Giffort 1995.

³¹ Markkola 2002, 192–193.

³² Bordin 1981, 96; Sulkunen 1987, 161–164.

autettavien, alempien yhteiskuntaluokkien naisten, määrä oli suuri ja sivistyneille neideille ja rouville avautui naispoliisityön kautta mahdollisuus toimia yhteiskunnassa.³³

Woman's Christian Temperance Union-järjestölle ja Valkonauhaliikkeelle esimerkiksi Australiassa ja Uudessa-Seelannissa naisten äänioikeus oli tärkeä asia, kun taas Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa se jäi syrjempään. Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa äänioikeusasiaa tuotiin esille vähäisesti ja siitä näkökulmasta, että äänioikeuden saaneella naisella on elämässään velvollisuuksia, joista tämän tulee huolehtia. Huomautus kohdistettiin erityisesti alempien yhteiskuntaluokkien naisille.³⁴ Valkonauhan naiset vaativatkin, että keskiluokkaisten naisten tuli yhteiskunnallisella työllä ja alempien luokkien naisten elämänsä parantamisella lunastaa äänioikeus ja siten osoittaa olevansa äänioikeuskelpoisia. Irma Sulkusen mukaan äänioikeusasiasta ei tullut Suomessa Valkonauhan asiaa sen vuoksi, että liiton toiminta käynnistyi Suomessa verrattain melko myöhään, vasta 1900-luvun alussa ja toimintaan osallistuneiden määrä oli vähäinen. Valkonauhan toiminta jäi Suomessa pienen keski- ja yläluokan naisista koostuneen ryhmän toiminnaksi.³⁵

Paitsi Suomen Valkonauhaliiton toiminta ylipäättänsä, myös naispoliisikysymys ja sen toteuttamiseen liittyvät toimet olivat kansainvälisiä. Naispoliisikysymyksen yhteydessä korostettiin toistuvasti Suomen yhteyksiä muihin sivistyneisiin ja moderneihin valtioihin. Kansainvälisyyden, moderniuden ja sivistyksen korostaminen ei ollut vain Suomen naispoliisiasiaa, vaan kaikkinaisa naispoliisikysymystä leimaava asia, mikä näkyi muun muassa yhdysvaltalaisessa naispoliisia koskevassa kirjallisuudessa. Mary E. Hamiltonin mukaan naisten saaminen poliisimiesten rinnalle poliisin työkentälle oli modernia, muttei mitenkään epätavallista tai kummallista.³⁶

Suomen Valkonauhaliiton parissa naispoliisien vähäisyys oli merkki yhteiskunnan sivistyksen puutteesta ja liiton Valkonauha-lehdissä oli runsaasti kertomuksia muiden maiden poliisitoimista ja naisten menestymisestä miesten rinnalla. Vaikka naispoliisikysymykseen ei Suomessa saatu toivottuja vastauksia ja asia eteni kovin hitaasti, nostettiin Suomi useissa kertomuksissa muun

³³ Jumalalle, kodille ja yhteiskunnalle 1916, 9. Muiston otsake kertoo selkeästi, kenelle Valkonauhatyötä ajateltiin tehtävän.

³⁴ Sulkunen 2006, 77; Salmela 1922, 133; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1914. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

³⁵ Sulkunen 2006, 29, 77; Sulkunen 1979, 126. Naisliikkeiden vaikeuksista luoda yhtenäistä rintamaa, katso Haapala 1995.

³⁶ Hamilton 1924, 4; Naispoliisikysymystä käsittelevä asiakirja. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

muassa Yhdysvaltojen, Englannin, Saksan, Norjan ja Belgian rinnalle naispoliisiasiaa hoitavana maana.³⁷

On ilmeistä, että naispoliisikysymyksen kansainvälisyyden korostaminen Suomessa johtui useasta syystä. Yhtäältä kansainvälisyyden ja moderniuden liittäminen naispoliisikysymykseen voidaan nähdä muiden naispoliisikysymyksen kanssa painineiden valtioiden seuraamisena ja oppien etsimisenä. Kansainväliset esikuvat olivatkin tärkeitä naispoliisityön käytännön toteuttamisen kannalta, sillä naispoliisiasia oli Suomessa uusi, eikä Valkonauhaliitolla ollut valmiita toimintamalleja. Näin ollen esimerkiksi Englannin naispoliisitoimintaa seurattiin tarkasti ja Suomessa 1923 järjestetty naispoliisikurssi oli ohjelmiseen ja sisältöineen kopio Englannin vastaavasta. Toisaalta kansainvälisyyttä ja moderniutta korostettiin naispoliisien arvostuksen lisäämiseksi ja naispoliisityön suosion kasvattamiseksi. Valkonauhan naisten mielestä ihmiset väheksyivät naispoliisityötä ja koko naispoliisikysymys oli aliarvostettu. Näin ollen kansainvälisiä esikuvia todella tarvittiin työn toteuttamisen varmistamiseksi.

Suomessa naispoliisikysymyksen yhteys muiden maiden naispoliisikysymyksiin säilyi koko tarkasteleman ajanjakson ajan. Äänioikeutta ja naisasiaa muun muassa Suomen Naisten Kansallisliiton perustamisella ajaneelle tohtorinna Tilma Hainarille naispoliisikysymys oli erityisen tärkeä ja lukuisilla matkoillaan hän selvitti naispoliisitoiminnan piirteitä ulkomailla, esimerkiksi Hollannissa ja Englannissa.³⁸ Hainari vaati naispoliisikysymystä koskeneissa esitelmissään naispoliiseille ja poliisimiehille yhtäläistä asemaa, naispoliiseille kunnollista palkkaa ja naispoliisikoulutusta. Ensimmäinen naispoliisikurssi järjestettiin Suomessa juuri Hainarin organisoimana ja tämän tekemän Englannin matkan innoittamana vuonna 1923.³⁹ Edellinen järjestely kuvaa erinomaisesti sitä, kuinka Suomen naispoliisikysymys rakentui selkeästi ulkomaisten mallien varaan.

2.2 Herran viittaama työ

Suomen Valkonauhaliitto piti siveellisyysasioiden tilaa Suomessa huonona ja sen vuoksi siveellisyystyölle oli liiton mielestä tilausta.⁴⁰ Pirjo Markkola on teoksessaan *Synti ja siveys* pohtinut Suomen Valkonauhaliiton suuntautumista juuri siveellisyystyöhön poiketen kansainvälisen

³⁷ Suomen Valkonauhaliiton lehti 1912–1914, 3. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 47. KA.

³⁸ Tuulio 1952, 144–151; Leivo-Larsson 1970, 31.

³⁹ Karpio 1928, 17; Hainari 1928, 39, 47–48. Katso myös Tuulio 1952.

⁴⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

Valkonauhaliikkeen raittiustyön linjasta. Markkolan mukaan siveellisyyskysymykseen keskittyminen johtui useista seikoista, joista Suomen raittiusyhdistykset olivat yksi. Suomen Valkonauhaliitto ei ryhtynyt omalla tahollaan raittiustyöhön, sillä raittiusasian nähtiin olevan hoidossa. Toisaalla järjestökentässä Naisasialiike oli sitoutunut naisten äänioikeusasiaan ja kansallisuusliike Venäjän vastustamiseen, jolloin siveellisyyskysymys jäi ilman järjestelyä.⁴¹ Kuitenkaan paneutuminen pelkkään siveellisyyskysymykseen ei Valkonauhan kohdalla toteutunut, sillä raittiutta pidettiin siveellisyyden edellytyksenä ja toisaalta alkoholi ja prostituutio liittyivät kiinteästi yhteen.⁴²

Suomen Valkonauhaliiton ensimmäisessä vuosikokouksessa liiton tehtäviksi määriteltiin raittius-, siveellisyys- ja eläinsuojelutyö, joihin kokouksessa annetun kehotuksen mukaisesti jokaisen neidin ja rouvan oli hyvä ottaa osaa. Myös rauhanaate ja kasvatus- ja naiskysymykset mainittiin liiton tehtävämäärittelyssä.⁴³ Siveellisyystyöstä ei tullutkaan keskusteluita Valkonauhan päätehtävää Suomessa, sillä ensimmäisessä vuosikokouksessa lokakuussa 1905 liiton tehtäviksi ehdotettiin juuri raittiuden edistämiseen liittyviä toimia. Tehtyjen ehdotusten mukaan Valkonauhan naisten tuli tutkia paloviinalakia, keskustella henkilökohtaisesti kapakoitsijoiden kanssa, lukea ja levittää kirjallisuutta, sekä ottaa osaa kunnallisvaaleihin.⁴⁴

Kuten Suomen Valkonauhaliiton virallinen nimi, Suomen naisten kristillinen raittius- ja siveellisyysliitto Valkonauha kertoo, oli uskonnolla keskeinen sija Valkonauhan työssä. Keskittymistä siveellisyystyöhönkin perusteltiin Jumalan sanalla. Liiton ensimmäiseen vuosikertomukseen vuodelta 1905 kirjattiin, että johtuen lukuisista raittius- ja eläinsuojelutyöntekijöistä, keskittyy Valkonauha Herran viittaamaan työhön, siveellisyystyöhön.⁴⁵ Siveellisyystyön osa-alueet määriteltiin heti ensimmäisessä vuosikokouksessa. Rautatielähetys, työ kasvavan nuorison keskuudessa, epäsideellisen kirjallisuuden, laulujen ja ilmoitusten estäminen ja suoranainen pelastustyö olivat yhtä kuin siveellisyystyö.⁴⁶

⁴¹ Markkola 2002, 192–193. Äänioikeusasiasta Sulkunen 2006.

⁴² Katso esim. Häkkinen 1995. Häkkisen mukaan prostituutio ja alkoholi muodostivat parin: juhliminen, viinanmyynti, alkoholiongelma ja laitton ravintolatoiminta olivat kiinteä osa prostituutiota. Alkoholi oli paitsi asiakkaisiin, myös prostituoituihin liittyvä asia.

⁴³ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 7.10.1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁴⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 7.10.1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁴⁵ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁴⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA. Katso myös Suomen Valkonauhaliiton ensimmäisen vuosikertomuksen pöytäkirja.

Rautatielähetyksellä tarkoitettiin junissa ja rautatieasemilla pääasiassa nuorten tyttöjen parissa tehtävää työtä, jonka tarkoituksena oli estää näitä saapumasta suurin joukoin Helsinkiin. Irma Sulkusen mukaan nämä maalta kaupunkiin lähteneet nuoret naiset olivat vaarassa joutua työnantajien hyväksikäytön tai prostituution uhreiksi.⁴⁷ Heti toiminnan alusta alkaen Valkonauhaliitto ryhtyi yhteistyöhön Rautatiehallituksen kanssa, mikä käytännössä tarkoitti varottavien ohjetaulujen kiinnittämistä asemarakennusten odotustilojen seinille. Ohjetauluissa oli Valkonauhan yhteystiedot, jotta mahdollisesti ongelmiin joutuneet nuoret naiset osaisivat ottaa yhteyttä auttajiinsa.⁴⁸

Valkonauhan jäsenet pitivät rautatielähetystä hyvin tärkeänä siksi, että sen ajateltiin ennaltaehkäisevän prostituutiota ja siten vähentävän suoranaisten pelastustyön tarvetta. Antti Häkkisen mukaan monet helsinkiläisprostituoiduista olivat muuttaneet kotoa melko nuorina, tulleet maalta kaupunkiin ja työskennelleet piikoina.⁴⁹ Rautatielähetysten kohderyhmä kertoo selkeästi, keiden Valkonauhaliiton jäsenet arvelivat joutuvan siveellisesti kaltevalle pohjalle. Edelliseen liittyen olikin ilmeistä, että juuri maalta kaupunkiin tulevia ryhdyttiin puhumaan junissa ja rautatieasemilla ympäri näiden kotiinpaluun varmistamiseksi. Valkonauhan suhtautumista lienee selittänyt se, että alempien yhteiskuntaluokkien naiset määriteltiin ylempien yhteiskuntaluokkien toimesta siveellisesti liukuvalle pohjalle. Usein oli myös tiedossa, että työläis- ja talonpoikaisväestön keskuudessa esiaviolliset suhteet olivat sallitumpia kuin esimerkiksi keskiluokassa.⁵⁰ Edellinen olikin omiaan lisäämään valkonauhalaisten aktiivisuutta kaupunkiin tulleiden tyttöjen palauttamiseksi.

Varsinainen pelastustyö oli toinen keskeinen osa siveellisyytyötä. Käytännössä pelastustyö tarkoitti katulähetystä, vierailuja sairastuvilla, poliisiasemilla ja kodeissa, päivystämistä Valkonauhaliiton toimistolla mahdollisten avuntarvitsijoiden varalta sekä työn hankkimista työttömille. Käytännön pelastustyön kohteina olivat erityisesti juuri naiset ja lapset, miesten huollosta Valkonauha ei ollut kiinnostunut. Lasten kohdalla toiminnan tavoitteena oli ennaltaehkäistä ongelmia. Aikuisetkin autettavat tarvitsivat ennaltaehkäisevää apua, mutta myös jämäkämpää ohjausta, sillä osa eli Valkonauhan mielestä siveellisesti arveluttavaa elämää.

⁴⁷ Sulkunen 1989, 26.

⁴⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁴⁹ Häkkinen 1995, 127, 137–138.

⁵⁰ Rajainen 1973, 10.

Esimerkiksi kahviloissa ja ravintoloissa, sekä höyrylaivoilla työskentelevät naispalvelijat tekivät työtä, joka oli omiaan alentamaan siveellisyyskantaa.⁵¹

Mielenkiintoista Valkonauhan pelastustyössä on, ettei naispoliisitoimintaa mainittu ensimmäisissä vuosikertomuksissa, vaan vasta 1908. Sen sijaan vuoden 1907 vuosikokouksen pöytäkirjassa on maininta Helsinkiin saaduista siveellisyyspoliiseista. Kokouksessa naispoliisiasiasta keskusteltiin, mistä kertovat pöytäkirjaan kirjatut pohdinnat siveellisyyspoliisien roolista ja siitä, kuinka siveellisyyspoliisit eivät ole poliiseja, vaan valkonauhalaista.⁵² Kokouksessa käyty ja pöytäkirjaan kirjattu keskustelu kuvastaa erinomaisesti sitä ongelmaa, jonka kanssa Valkonauhaliitto koko tarkastelemani ajanjakson kanssa paini. Naispoliisin rooli ei ollut selkeä, kuten ei nimityskään.

Naispoliisikysymys aktualisoitui Valkonauhaliitolle vasta ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisen jälkeen 1908. Sen sijaan muutamissa paikallisyhdistyksissä, kuten Helsingin Valkonauhayhdistyksessä, naispoliisikysymys oli jo 1905 selkeämmin jäsentynyt ja siveyspoliisiasema tuttu sinne tehtyjen säännöllisten vierailujen ansiosta.⁵³ Syynä naispoliisikysymyksen keskeiseen asemaan paikallisyhdistyksissä oli todennäköisesti paikallisyhdistysten liittoa varhaisempi perustamisajankohta: Suomessa oli Valkonauhan paikallisyhdistyksiä ennen varsinaisen Valkonauhaliiton perustamista. Voidaankin sanoa, että toiminnan aloittamisen näkökulmasta naispoliisikysymys oli Valkonauhan paikallisyhdistysten asia. Varsinainen toiminnan organisointi oli kuitenkin Valkonauhaliiton tehtävä.

2.3 Ohjesääntöisyyden lakkauttaminen käynnistää naispoliisityön

Siveellisyystyö, johon Suomen Valkonauhaliitto ja naispoliisit ryhtyivät, keskittyi pääosiltaan ohjesääntöisen prostituution ympärille. Prostituutio oli yhteiskunnallinen ongelma, johon liittyi paitsi moraalisia ongelmia, myös yksittäisten ihmisten suurta hätää ja alennusta.⁵⁴ Kuten johdannosta käy ilmi, oli ohjesääntöinen prostituutio monilta osin ristiriitainen ilmiö. Yhtäältä se oli kiellettyä, toisaalta sallittua prostituoitujen tarkastusten nojalla.

⁵¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁵² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907 ja vuosien 1906–1908 vuosikertomukset. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansiot 4 ja 15. KA.

⁵³ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

⁵⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 10.6.1908. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Karpio 1928 sekä Keskinen ja Silvennoinen 2004.

Prostituotujen kontrollointi keskittyi lähinnä sukupuolitauditartuntojen ehkäisemiseen. Lupakirjaansa saivat terveystarkastuksen jälkeen merkinnän veneerisistä taudeista vapaat prostituoidut ja sukupuolitauteja sairastaneetkin parannuttuaan. Näin ollen prostituutioon suunnatun näkökulman voidaan todeta olleen osaltaan kansanterveydellinen. Toivo Nygård toteaa marginaaliryhmiä koskevassa tutkimuksessaan, että prostituutio miellettiin aluksi kansanterveydelliseksi ongelmaksi, joka vähitellen muuttui myös siveellisyyttä, sosiaalisuutta ja sukupuolia koskevaksi.⁵⁵ Selkeä muutos suhtautumisessa tapahtui 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, sillä vielä 1800-luvulla prostituutio oli Antti Häkkisen mukaan miesten vapaa-aikaan ja huvitteluun liittynyt asia, jonka vastustus voimistui 1900-luvun alussa ja erityisesti suurlakkovuonna 1905.⁵⁶

Prostituutiosta oli erilaisia, toisistaan poikkeavia käsityksiä ja ihmisten suhtautuminen ohjesääntöisyyteen vaihteli. Jo keskiluokankin sisällä pohdittiin sopivaa suhtautumistapaa.⁵⁷ Pia Lemisen mukaan yhteiskunnallisesti toimineet naiset kiinnittivät huomiota prostituution syihin eli ilotyttöinä toimineiden tyttöjen ja naisten heikkoon taloudelliseen tilanteeseen ja sosiaaliseen asemaan. Toisaalta Leminen kuitenkin toteaa, että suurimmalta osin prostituutioon suhtauduttiin seksuaalimoraalisena ja kansanterveydellisenä asiana.⁵⁸

Suomen Valkonauhaliiton jäsenille, keskiluokan naisille, prostituutio ja ohjesääntöisyys olivat sukupuolimoraaliin ja siten sukupuolten väliseen epätasa-arvoon liittyvä asia. Moraalisena ongelmana prostituution katsottiin sortavan naista, mutta myös koteja.⁵⁹ Valkonauha vaati naiselta ja mieheltä yhtäläistä moraalialia, toisin sanoen siis haluttiin hävittää kaksinaismoraali, jonka kautta oikeutettiin miesten esiaviollinen ja avioliiton ulkopuolinen seksi.⁶⁰ Yleensä esiaviollista seksiä ja avioituttuaan avioliiton ulkopuolista seksiä harrastivat kaupunkilaismiehet, joille prostituutiosuhteen paljastuminen ei ollut suurikaan ongelma.⁶¹

⁵⁵ Nygård 1998, 52.

⁵⁶ Häkkinen 1995, 12, 21.

⁵⁷ Häkkinen 1996, 78, 80; Siveellisyyden tarpeista, Kotimaa 15.8.1922. Artikkelissa pohdittiin, tuleeko prostituoituja auttaa. Auttamisen pelättiin kannustavan siveettömyyteen. Katso myös Leminen 1994, Markkola 2002 ja Nygård 1998.

⁵⁸ Leminen 1994, 128.

⁵⁹ Prostituutio ja siveettömyys yleensäkin nähtiin kodin hengen myrkyttäjänä. Mielenkiintoista onkin kysyä, pelastivatko Valkonauhan naiset ensisijaisesti keskiluokkaisia koteja vai usein työväenluokkaa edustaneita prostituoituja. Katso esim. Valkonauha-lehti 10/1909, 2.

⁶⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuoden 1907 vuosikokouksen pöytäkirja. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁶¹ Kokko 1996, 102; Häkkinen 1995, 111.

Moraalisesti ristiriitaista olikin juuri se, ettei prostituoitujen palveluksia käyttäneitä miehiä juuri rangaistu, vaan nämä saivat ostaa seksipalveluja melko vapaasti ilman minkäänlaisia sanktioita, kun taas prostituoidut olivat kontrollin alaisia. Heiltä tarkastettiin mahdollisia sukupuolitauteja ja heidän elämäänsä säädettiin paitsi sukupuolitautilain, myös irtolaislain ja rikoslain parituspykälien avulla miesten harrastaessa huvituksiaan melko vapaasti.⁶² Prostituoitujen tarkastaminen ei ollut 1900-luvun alun keksintö, vaan tarkastuksia tehtiin jo 1810-luvulla ja 1870-luvulla tarkastusten tekemistä ryhdyttiin perustelemaan kuppatautien ehkäisemisellä. Eräänlainen elinkeinolupa prostituoitujen tarkastusvihkosta tuli vähitellen.⁶³

Ohjesääntöinen prostituutio lakkautettiin senaatin antamalla päätöksellä toukokuussa 1907 pitkän prosessin yhtenä vaiheena. Prostituution ja erityisesti ohjesääntöisyyden vastustaminen oli kansainvälinen asia ja esimerkiksi Englannissa prostituoitujen tarkastamista vastustettiin ankarasti. Pirjo Markkolan mukaan ohjesääntöisyyden vastustaminen Suomessa liittyi seksuaalisuudesta 1880-luvulla heränneeseen keskusteluun. Erityisen hyökkäyksen kohteeksi keskusteluissa joutuivat siveettömyys ja siihen liittyen ohjesääntöisyys. Vuonna 1880 Suomeen perustettiin kansainvälisen mallin mukaan Suomen Siveellisyysseura eli Finska Federationen.⁶⁴

Osaltaan ohjesääntöisen prostituution vastustaminen, varsinkin 1800-luvun lopussa ja eritoten 1900-luvun alussa, liittyi porvarillisen perhejärjestelmän vähittäiseen murtumiseen. Häkkisen mukaan vielä 1800-luvulla prostituutiojärjestelmä tuki taloudellisten etujen säilyttämiseen ja laajentamiseen tähdännyttä perhettä. 1800-luvulla kunnioitetun, perheen perustamiseen kykenevän naisen seksuaalisuus oli suvun jatkamista varten. Miehillä sen sijaan oli vahvempi vietti, jota käsityksen mukaan tyydyttivät ne naiset, jotka eivät olleet perheen perustamiseen sopivia.⁶⁵ Patriarkaalisen perhejärjestyksen ja perinteisen porvarillisen perhemallin vähittäisen häviämisen jälkeen yhteiskunnassa voimistui keskiluokkainen ydinperhemalli ja siihen liittyen tunteilla kyllästetty koti-ideologia. Kaksinaismoraaliin puuttuminen ajankohtaistui keskiluokkaisen ydinperheen noustessa. Uuden perhemallin tuli rakentua vahvojen tunnesiteiden varaan ja näin ollen miesten avioliiton ulkopuoliset suhteet nähtiin todellisena uhkana perheelle.⁶⁶

⁶² Häkkinen 1995, 20–21.

⁶³ Häkkinen 1995, 165–166.

⁶⁴ Markkola 2002, 165–169.

⁶⁵ Nygård 1998, 52–53.

⁶⁶ Sulkunen 1989b, 25–31, 40–41.

Suomen Valkonauhaliittoa ohjesääntöisen prostituution lakkauttaminen sekä ilahdutti että kauhistutti. Positiivisia tunteita herätti siveettömyyttä vastustaneiden ihmisten tekemän työn tuloksellisuus. Samalla valkonauhalaiset kuitenkin ymmärsivät, ettei siveettömyys hävinnyt ohjesäännön kumoamisen yhteydessä.⁶⁷ Kun ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisen jälkeen vuonna 1908 prostituutiosta tuli laitonta, suuri määrä bordelleissa asuneita naisia jäi ilman asuntoa ja työtä ja syntyi suojattomien naisten ongelma.⁶⁸ Erilaiset kristillisyyttä ja porvarillisuutta korostaneet yhdistykset, kuten Suomen Valkonauhaliitto, kiinnittivät huomiota sosiaalista ja etenkin siveellistä apua tarvinneiden naisten alhaiseen tilaan ja esimerkiksi kodittomille naisille perustettiin turvakoteja ja järjestettiin työnvälitystoimintaa.⁶⁹

Prostituutiolla elantonsa ansainneet naiset joutuivat usein tekemisiin poliisin kanssa ja Valkonauhaliitto huolestui naisten poliisilaitoksella saamasta kohtelusta. Tällöin Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymys nousi pysyvästi esille. Jo 1907, siis ennen ohjesääntöisyyden varsinaista lakkauttamista, Valkonauha pohti ohjesääntöisyyden lakkauttamisen mukanaan tuomia ongelmia ja ratkaisuja niihin. Seuraavana vuonna huoli maan siveysoloista voimistui, kun prostituoitujen terveystarkastuksia jatkettiin. Tarkastukset huolestuttivat liittoa sen vuoksi, että ne olivat omiaan lisäämään siveettömyyttä. Pelkona nimittäin oli, että Terveystoimiston odotushuoneessa samoin kuin poliisilaitoksilla vallitsisi siveettömyyttä lietsova ilmapiiri.⁷⁰

Vuonna 1909 Valkonauhan konferenssissa siveellisyystilanteen kohentamiseksi esitettiin naispoliisien palkkaamista jokaiseen Suomen kaupunkiin. Konferenssissa puhunut Valkonauhaliiton puheenjohtaja Frida Sjöblom esitti, että naispoliisit ryhtyisivät pitämään silmällä siveetöntä elämää harjoittavia naisia ja yrittäisivät ohjata näitä pois siveettömältä tieltä. Lisäksi naispoliisien tehtävänä olisi toimittaa entiset prostituoidut suojakoteihin ja hankkia heille työtä. Myös lapset kuuluisivat naispoliisit työalaa. Frida Sjöblom vaati naispoliisia koskeneen puheenvuoronsa lopuksi, ettei naispoliisien tulisi toimittaa naisia tai lapsia poliisiputkiin tai pakkotarkastuspaikkoihin.⁷¹ Edellinen osoitti, että Valkonauhan parissa poliisilaitoksia ja tarkastustiloja pidettiin täysin lasten silmille sopimattomina.

⁶⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1907 ja 1908. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁶⁸ Häkkisen 1995, 229–230; Karpio 1928, 7–12.

⁶⁹ Karpio 1928, 7. Katso myös Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen ja konferenssin pöytäkirja 1907 ja 1909.

⁷⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssin pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁷¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssin pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

Sjöblomin ajatusten taustalla vaikutti todennäköisesti ajatus naisten oikeuksien vaalimisesta, mitä hän konferenssissa itse korostikin. Toisaalta myös ajatus prostituutiota harjoittaneen naisen uhriarvosta oli Valkonauhan naisten mielissä voimakkaana. Valkonauhan työtä niin siveellisyyden nostattamiseksi kuin naispoliisien saamiseksi jokaiseen Suomen kaupunkiin ohjasi Jumala ja kristinusko. Naisten mielissä väikkyi kuva Jumalan antamasta tehtävästä, vaikkei työ siveellisyysohjelmien kohentamiseksi tuntunut juuri edistyvän vuosina 1905–1923. Usein työ tuntui hyvin raskaalta ja vuosikertomuksiin oli kirjoitettu uskoon nojautuen pyyntöjä taivaallisen avun saamiseksi.⁷²

2.4 Kansanedustajien tuki ja vastustus Valkonauhan työlle

Suomen Valkonauhaliiton työ siveettömien naisten ja vähäosaisten lasten parissa oli usein tuloksetonta ja valkonauhalaista tuntui, ettei työtä juuri arvostettu. Ongelmallista Valkonauhan kannalta oli erityisesti se, niin toiset keski- ja yläluokkaiset naiset kuin autettavatkin väheksyivät valkonauhalaisten tekemää auttamistyötä.⁷³ Keski- ja yläluokkaiset naiset, joille Valkonauhan tekemä työ oli ongelma, pelkäsivät auttamistyön kannustavan langenneita naisia jatkamaan epämääräiseksi miellettyä elämäänsä. Vielä vuonna 1922, jolloin Valkonauha oli tehnyt siveellisyysohjelmiaan lähes kahdenkymmenen vuoden ajan Suomessa ja naispoliisikysymyksen oli tuttu asia, Kotimaa-lehdessä pohdittiin, kannustaako prostituoitujen auttaminen näitä paheellisen ammattinsa harjoittamiseen. Esitettyjen kommenttien valossa olikin selvää, ettei Valkonauhan tekemä työ saanut tunnustusta tai tukea 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Ongelmallista naispoliisikysymyksen edistymisen kannalta oli kuitenkin erityisesti se, että naispoliisien siveellisyysohjelmaan suhtauduttiin yhtä epäilevästi myös autettavien puolella. Työväenluokkaan kuuluneiden mielestä Valkonauhan työ oli hurskastelua.⁷⁴

*” Hyväntekeväisyys on ala-arvoista [...]”*⁷⁵

⁷² Suomen valkonauhaliiton vuosikertomus 1908. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1908 ja vuosikonferenssin pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁷³ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Valkonauhaliiton sihteerin ja naispoliisina Mikkelissä työskennelleen neiti Kaukon kirje neiti Nurmelle kesäkuussa 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

⁷⁴ VP 1909 liitteet VI, 180–183.

⁷⁵ Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen edustaja Maria Raunio 1909 anomusehdotuksessaan työväenluokan olojen parantamisesta. Katso VP 1909 liitteet VI.

Samainen ongelma, ristiriita keski- ja yläluokkaisten ja työväenluokan välillä, esiintyi useamman kerran valtiopäivillä, jossa porvarillisilla ja työväenluokkaisilla naiskansanedustajilla oli erimielisyyksiä esimerkiksi aviottomien lasten ja näiden äitien auttamisesta. Vuoden 1907 valtiopäivillä käsiteltiin Hilja Pärssisen esittelemänä turvakotien perustamista koskenutta anomusta. Suomen Sosiaalidemokraattista puoluetta edustaneen Hilja Pärssisen ja tämän puoluetovereiden anomusehdotus oli liikaa porvarispuolueiden edustajille. Porvarillisten edustajien näkemyksen mukaan yhteiskunnan ei tullut tukea hairahtuneita naisia, saati palkita heitä perustettavilla turvakodeilla.⁷⁶

Edellinen ei kuitenkaan tarkoittanut, etteivätkö porvaripuolueiden edustajat olisi olleet huolestuneita aviottomien lasten tilanteesta, päinvastoin. Aviottomien lasten keho yhteiskunnallinen tilanne, mutta myös Suomen yhteiskunnallinen tilanne tulevaisuudessa, huolestutti porvarillisten puolueiden edustajia, sillä näiden käsitysten mukaan aviottomilla lapsilla oli heikommat mahdollisuudet kasvaa kunnan kansalaisiksi, jäiväthän nämä ilman kristillistä kasvatusta ja sivistystä. Porvarillisten piirien, joihin myös Valkonauha lukeutui, tavoitteena olikin kasvattaa miesten vastuuta irtosuhteistaan ja suhteiden seurauksista eli aviottomista lapsistaan. Siveettömän naisen asemaa ei sen sijaan haluttu liiaksi parantaa, sillä pelkona oli, että aviottoman lapsen synnyttäneen naisen asema kohentuisi niin, että naimissa olevan naisen asema olisi pian heikompi.⁷⁷ Ilmeistä onkin, että yhtäältä porvarillisten puolueiden edustajat ajoivat asioita samaan suuntaan kuin Valkonauhan naiset käytännön työssään, toisaalta käsitykset vähäosaisten auttamisesta olivat kuitenkin täysin päinvastaiset. Monet asiat, kuten perheen korostaminen yhteiskunnan tukipilarina samoin kuin äidin aseman vahvistaminen, olivat yhteistä niin porvariedustajille kuin Valkonauhallekin. Myös miehen vastuullisuuden vaatiminen oli keskeistä. Valkonauha vaati naiselta ja mieheltä yhtäläistä moraalista kansainvälisen kattojärjestönsä tavoin.⁷⁸ Samaan aikaan Valkonauhan ja porvarillisten edustajien näkökannat kuitenkin erosivat monilta osin. Valkonauha auttoi langenneita naisia ja näiden aviottomia lapsia, mitä monet porvariedustajat pitivät siveettömien palkitsemisena. Tästä lähtökohdasta onkin ymmärrettävää, ettei Valkonauhan asiaa juuri tuotu esille valtiopäivillä kuin muutaman kerran.

Valkonauhan toimintaa ja siveellisyystyön vaatimuksia toi valtiopäivillä esille ahkerimmin Suomalaisen puolueen edustaja Hilda Käkikoski, jolle siveellisyys- ja nuorisotyö olivat tärkeitä. Käkikoski oli myös Valkonauhaliiton pitkäaikaisen matkasihteerin Marja Salmelan ystävä, mikä

⁷⁶ VP 1907 liitteet VI, 121–124; Lähteenmäki 2006, 94–96. Katso myös Markkola 2002.

⁷⁷ Sulkunen 1989, 39–43; Lähteenmäki 2006, 94–100.

⁷⁸ Salmela 1922, 133; Lähteenmäki 2006, 94–100; VP 1907 liitteet VI, 121–124; VP 1907 liitteet III, 15–19.

luonnollisesti saattoi innostaa Käkikoskea puhumaan Valkonauhan puolesta. Samaa puoluetta edustanut Aleksandra Gripenberg sen sijaan ei suhtautunut suopeasti vähäosaisten naisten hoivaamiseen.⁷⁹

Hilda Käkikoski esitti anomuksissaan vuosina 1908–1910 Valkonauhan ajatusten mukaisesti, että yhteiskunnan tulisi vastata vähäosaisista, sillä pelkona oli siveettömien sukujen syntyminen. Tärkeänä Käkikoski piti myös sitä, että Valkonauha saisi senaatilta vuosittain rahallista avustusta.⁸⁰ Miksi Käkikoski esitti samaan aikaan yhteiskunnalle vastuunottajan roolia langenneiden ja vähäosaisten lasten auttamisessa, mutta vaati senaattia tukemaan prostituutiota vastaan taistelleita yhdistyksiä? Käkikoski perusteli ehdotustaan sillä, että hänen mielestään yhteiskunnan tuli tukea yhdistyksiä, jotka tekevät työtä valtion puolesta.⁸¹ Näkökulma on mielenkiintoinen, sillä Valkonauhaliiton sosiaalihuolto ja erityisesti naispoliisityö olivat tehtäviä, jotka siirtyivät myöhemmin valtion hoidettaviksi.

Käkikosken jälkeen Valkonauhan toiminnan edellytyksiä pyrkivät parantamaan Suomalaisen puolueen Iida Yrjö-Koskinen sekä Nuorsuomalaisen puolueen edustajat Tilda Löthman ja Tekla Hultin, jotka valtiopäivillä 1914 arvostelivat anomuksessaan naisten tarkastamista sukupuolitautilien varalta. Edustajat vaativat, että naisten tarkastaminen lopetettaisiin ja Valkonauhaliiton toiminnan edellytyksiä kohennettaisiin hyväksymällä Valkonauhan ehdottamat säännöt. Säännöissä muun muassa edellytettiin, että yöaikaan poliisilaitoksilla naispuolisia pidätettyjä valvoisi naispoliisi samoin kuin edellytettiin naispoliisien palkkaamista vähintään isoihin kaupunkiin. Yrjö-Koskinen, Löthman ja Hultin esittivät myös, että naispoliisitoimintaa ohjaamaan tulisi määrätä naistarkastaja.⁸² Kyseessä oli ainoa anomusehdotus vuosina 1907–1917, jossa edustajat vaativat Valkonauhan naispoliisitoiminnan laajentamista ja virallistamista. Anomus oli Valkonauhan naispoliisikysymyksen heikkoon etenemiseen nähden melko uhkarohkea, mutta samalla itsevarmasti laadittu, sillä vuonna 1914 edes poliisimiesten työtä, joka oli osa virallista poliisitointa, ei järjestänyt tarkastaja. Anomus osoittikin, että naispoliisikysymystä tukeneet naiset pitivät naispoliisikysymystä hyvin merkityksellisenä ja poliisitoimesta irrallisen naispoliisityön järjestämistä tärkeämpänä kuin poliisimiesten virallista toimintaa.

⁷⁹ Eskelinen 2005, 32. Katso myös esim. VP 1907 liitteet III, 41.

⁸⁰ Katso VP 1908–1910 liitteet; Innala 1967, 269–271; Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Käkikoski jätti edustajantönsä heikentyneen terveydentilan vuoksi 1911.

⁸¹ VP 1908 liitteet VI, 114–117.

⁸² VP 1914 liitteet VI, 520–526.

Huolimatta siitä, ettei Valkonauhan työtä liiemmin huomioitu valtiopäivillä tarkastelemanani ajanjaksona, käsiteltiin edustajien anomuksissa monia sellaisia asioita, jotka olivat Valkonauhalle merkittäviä. Tällaisia olivat muun muassa elokuvien turmiollisuuden korostaminen, sukupuolitautitarkastusten lopettaminen sekä siveellisyytyön koteja turvaavasta vaikutuksesta puhuminen.⁸³ Siten Valkonauhan työ sai kuitenkin pienimuotoista tukea työilleen.

2.5 Suomalainen poliisitoimi ja naispoliisikysymys

Tuija Hietaniemen poliisia ja poliisin poliittisuutta käsittelevässä tutkimuksessa poliisitoimen kehitys Suomessa näyttäytyy melko nuorena ilmiönä. Myös laajemmin ja kansainvälisesti tarkasteltuna poliisitoimi virkamiehiä omaavana hallintolaitoksena on kohtuullisen uusi asia. Suomen ensimmäinen poliisilaitos perustettiin 1810-luvulla Turkuun. Seuraavalla vuosikymmenellä Helsinki sai oman poliisilaitoksensa, jonka miesvahvuus oli kaksitoista poliisimiestä eli toiminta oli alkuun melko pienimuotoista. Varsinaisesti poliisitoimi alkoikin kehittyä Suomessa vasta 1850-luvulla, jolloin elinkeinorakenteen muutokset pakottivat poliisia tehostamaan toimintaansa ja ylipäättänsä luomaan käytänteitä järjestyksen ylläpitoa varten.⁸⁴

Poliisin ammatillistuminen tapahtui Suomessa hitaasti ja poliisin toiminta oli epävakasta. Epävakaisuus johtui todennäköisesti siitä, että koko 1800-luvun ajan poliisin työhön hakeutuivat ne miehet, joille ei ollut muutakaan työtä tarjolla ja joiden sosiaalinen asema oli korkeintaan samaa tasoa kuin poliisin asiakkaiden. Vuosisadan lopussa edellisistä epäkohdista johtuen poliisilaitoksilla ryhdyttiin pohtimaan poliisimiehistön kouluttamista. Kouluttaminen jäi kuitenkin hyvin vähäiseksi ja lähinnä poliisitoiminta vahvistettiin miehistön lukumäärää kasvattamalla.⁸⁵

Suomen Valkonauhaliiton naispoliisikysymys ajankohtaistui vasta 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Kaikkienensa naispoliiseja toimi Suomessa tarkasteleminani vuosina vajaat kaksikymmentä määrän vaihdella runsaasti kaupungeittain ja ajankohdittain. Saattoi nimittäin olla, että jossakin kaupungissa naispoliisi palveli vain hetken lopettaen sitten esimerkiksi poliisimestarin vastustuksen takia. Valkonauhaliitto ei kirjannut naispoliisien lukumääriä systemaattisesti, mutta liiton tavoitteena oli, että kaikkiin suurempiin kaupunkeihin saataisiin ainakin yksi naispoliisi kuhunkin. Tavoite toteutui paikoitellen ja esimerkiksi Helsingissä oli 1908

⁸³ Katso esim. VP 1910 liitteet VI, 432–436 ja VP 1917 liitteet VI, 598–601.

⁸⁴ Hietaniemi 1992, 11–20; Williams 1979, 5–13.

⁸⁵ Hietaniemi 1992, 23–25, 27.

kaksi naispoliisia ja Turussa neljä. Valkonauhaliiton Tampereen paikallisyhdistys sai palkattua yhden naispoliisin Tampereelle 1910. Myös Kuopiossa tilanne oli naispoliisien osalta hyvä alun ongelmien jälkeen. Sen sijaan esimerkiksi Oulussa naispoliisiasia ei edennyt Valkonauhan toimista huolimatta ja kaupunkiin saatiin ensimmäinen naispoliisi vasta 1919.⁸⁶ Naisten virallista integroitumista poliisitoimeen hidastivat monet seikat, joista naispoliisien korostama valkonauhalaisuus oli yksi. Naispoliisit toimivat ikään kuin harrastuspohjalta haluten kuitenkin virallisen aseman poliisitoimessa ja palkkaa työstään. Naispoliiseille ei yleensä maksettu muutamia poliisilaitoksille virallisesti palkattuja naisia lukuun ottamatta palkkaa. Toisinaan Valkonauhaliitto tai liiton paikallisyhdistykset tukivat kaupungissaan naispoliisina työskennellyttä valkonauhalaista esimerkiksi keräysvaroin.⁸⁷ Onkin ilmeistä, että juuri naispoliisien halu olla ensisijaisesti valkonauhalaista ja vasta sitten poliiseja heikensi naispoliisien aseman virallistumista ja siten palkkausta.

Heti toiminnan alusta lähtien ja jo ennen liiton virallisen naispoliisitoiminnan käynnistämistä, Valkonauha oli hyvin huolestunut poliisimiesten toiminnasta ja sivistymättömyydestä. Näin ollen asetelma poliisimiesten ja naispoliisien välillä oli Valkonauhan aloitettua poliisilaitosvierailut ristiriitainen ja monimutkainen, eivätkä naispoliisit ottaneet lähestyäkseen poliisimiehiä. Päinvastoin Valkonauhan naiset näkivät asiakkaidensa tarvitsevan suojelusta poliisimiesten toimilta.⁸⁸ Esimerkiksi vuoden 1910 vuosikokouksessa Valkonauhaliiton puheenjohtaja korosti naispoliisien velvollisuuksia asiakkaitaan kohtaan ja muistutti niistä ongelmatilanteista, joita poliisilaitoksilla oli poliisimiesten ja naispuolisten asiakkaiden välillä syntynyt.

”Paljon epäkohtia syntynyt siitä, että miespoliisit valvovat naisia.”⁸⁹

Näin ollen lähtökohdat naispoliisitoiminnan toteuttamiselle virallisen poliisitoimen yhteydessä olivat heikot. Poliisitoimen vahvistaminen tapahtuikin poliisimiehiä palkkaamalla, ei siten, että naispoliisit olisi otettu mukaan vahvuuteen. 1900-luvun alussa poliisitointa vahvistettiin erityisesti Helsingissä lähinnä venäläistämisen seurauksena. Vahvistaminen tapahtui uusia poliisimiehiä palkkaamalla. Poliisimiesten joukko kasvoi hyppäyksellisesti paljon aiempaa suuremmaksi, sillä kun vuonna 1800-luvun lopulla kaupungeissa oli keskimäärin yksi poliisi tuhatta asukasta kohden,

⁸⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset 1905–1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁸⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokoukset 1905–1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset 1905–1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

⁸⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909 ja 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁸⁹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

oli vastaava luku 1900-luvun alussa kaupungeissa keskimäärin seitsemän poliisimiestä tuhatta asukasta kohden. Koulutus, jonka lisäämisestä oli puhuttu 1800-luvun lopulla, jäi sen sijaan unohduksiin, vaikka koulutusta pidettiin yhtenä poliisipolitiikan keskeisimpänä elementtinä. Muita keskeisiä tekijöitä poliisitoimen kokonaisuudessa olivat iskuvoimaisuus ja miehistön valikointi, jota alettiin korostaa suurlakon levottomuuksien jälkeen.⁹⁰

Poliisimiehistön kokoonpanon toivottiin etenkin porvarillisissa piireissä rakentuvan muiden kuin työläislähtöisten miesten varaan. Esimerkiksi Helsinkiin, jossa Valkonauhan naispoliisitkin aktiivisimmin toimivat, värvättiin poliisimiehiä Karjalasta ja Pohjanmaalta pitäen silmällä erityisesti sitä, että poliiseiksi palkattaisiin työväenjärjestöihin kuulumattomia miehiä. Rekrytointi ei kuitenkaan onnistunut toivotulla tavalla ja edelleen poliisimiehistö oli hyvin kaupunkilais- ja työläisvaltaista, mikä näkyi myös Valkonauhan naisten kriittisessä suhtautumisessa poliisimiesten toimintaan.⁹¹ Valkonauhalaisten suhtautuminen poliisimiehiin oli hyvin ylemmydentuntoista ja inho siveettömyyttä kohtaan perustavanlaatuista. Edellinen käy ilmi Valkonauhan naisten toiminnasta, sillä huolimatta siitä, että yhteistyö poliisimiesten kanssa ja toimiminen näiden rinnalla olisi todennäköisesti avannut naispoliiseille ovia virallisen poliisitoimen tehtäviin, pysyttelivät naispoliisit mahdollisimman etäällä työväenluokkaisista poliisimiehistä ja tietoisesti voimistivat erottelua itsensä ja poliisimiesten välillä.

Kuten suurlakko vuonna 1905, myös vuoden 1917 ja 1918 tapahtumat muuttivat suomalaista poliisitoimintaa, mutta eivät siihen suuntaan, johon Valkonauha olisi toivonut. Keväällä 1917 poliisitoimessa tehtiin uudelleenjärjestelyjä liian venäläismielisen päällystön osalta säilyttäen miehistön kokoonpano kuitenkin ennallaan.⁹² Naispoliiseina toimineiden olosuhteet tai edellytykset työlle eivät järjestelyn ansiosta kohentuneet. Edelliseen liittyen voidaan kysyä, oliko poliisitoimen tavoitteena edes parantaa naispoliisien asemaa tai luoda näille mahdollisuuksia toimia poliisimiesten rinnalla. Todennäköisesti naispoliisien asemaa ei oltu edes kohentamassa, sillä poliisimiestenkin asema oli hyvin epävakaa pohjalla ja uudistuksilla pyrittiin turvaamaan poliisimiesten työskentelyolosuhteet.

Toiveet naispoliisikysymyksen ratkeamisesta nousivat naismiliisikokeilun myötä. Helsingissä toimi vuonna 1917 jonkin aikaa kaksikymmentäviisi naista miliisiin palveluksessa miliisin hoidettua

⁹⁰ Hietaniemi 1992, 27–33.

⁹¹ Hietaniemi 1992, 22–23, 30–31. Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1913.

⁹² Hietaniemi 1992, 38–39. Katso myös Keskinen & Silvennoinen 2004.

Helsingin järjestyksenvalvontaa hetkellisesti. Naismiliisien työskentely ei kuitenkaan kestänyt kovin pitkään ja miliiseinä toimineiden naisten tiedot katosivat poliisilaitoksen kirjoista sisällissodan jälkeen. Samoin katosi ajatus erillisestä naispoliisiosastosta.⁹³ Valkonauhaliitto suhtautui miliisiin toimintajaksoon ristiriitaisesti ja asiaa hieman murehtien, sillä tuona aikana naispoliisit eivät voineet toimia poliisilaitoksilla.

”Poliisiasemalla tehty lähetystyö lakkasi miliisin tultua poliisin tilalle ja naispoliisit A. Sundholm ja M. Lidman ovat virasta pidätetyt.”⁹⁴

Samalla naismiliisin toiminta kuitenkin herätti Valkonauhan jäsenistön keskuudessa toiveen asioiden tilan parantumisesta. Toiveet olivat kuitenkin turhia, sillä Valkonauhaliitto halusi poliisitoimen uudistuvan naispoliisikysymyksen kannalta myönteisempään suuntaan. Valkonauhan naiset edustivat porvarillisia arvoja ja on epätodennäköistä, että he olisivat halunneet siihen asemaan, joka naismiliiseillä oli työläismiesten rinnalla.

Valkonauhan naispoliisikysymys keskittyi koko tarkasteleman ajan vaatimukseen naispoliisien kunnollisesta palkasta ja työtä ohjaavan poliisitarkastajan palkkaamisesta. Ensimmäisen kerran naispoliiseille arvoistaan asemaa vaati Tilma Hainari vuonna 1908 siveellisyyskokouksessa Tampereella. Kokouksessa pitämässään puheessa Hainari puhui myös naispoliisien palkkauksesta korostaen erityisesti sitä, että palkan tuli olla riittävä. Sisällöltään samanlainen puheenvuoro kuultiin uudelleen keväällä 1917, jolloin Hainari jälleen toimi siveellisyyskokouksessa puhujana. Puheenvuorojen samankaltaisuuden perusteella naispoliisikysymys ei ollut edennyt mihinkään vajaan kymmenessä vuodessa palkan osalta. Samanarvoista kohtelua naispoliiseille ja poliisimiehille ei kuitenkaan enää vaadittu. Valkonauhan vaatimukset olivatkin koventuneet toiminnan edetessä, eikä vuonna 1917 tavoitteena ollut enää yhtäläinen asema poliisimiesten rinnalla, vaan tavoitteena oli päästä poliisimiehiä korkeampaan asemaan arvostuksen ja palkkauksen suhteen.⁹⁵

Naispoliisikysymyksen eräänlaisiksi tuntomerkeiksi vakiintuneet palkkavaateet ja naispoliisien asemaan liittyneet vaatimukset näyttävät viralliseen poliisitoimeen ja poliisimiesten tilanteeseen

⁹³ Keskinen & Silvennoinen 2004, 361; Hietaniemi 1992, 38–52; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Karpio 1928.

⁹⁴ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1917. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

⁹⁵ Tuulio 1952, 147–148; Hainari 1917, 2–3; Karpio 1928, 10–11; Naispoliisiliitteet 4 ja 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

nähdessä melko suureellisina. Edellistä näkemystä perustelee se, ettei poliisimiesten tai virallisen poliisitoimen tilanne kokonaisuutena ollut häävi tai järjestäytynyt. Toiminta oli, kuten edellä esitin, vakiintumatonta ja ensimmäinen vakiintumista edesauttanut toimi oli poliisitarkastajan palkkaaminen 1918.⁹⁶

Valkonauhakin vaati toistuvasti omaa poliisitarkastajaa naispoliisityön järjestäjäksi, mutta ymmärrettävästi virallinen poliisitoimi ei tehnyt asialle mitään kahdesta syystä, joista toinen oli poliisimiesten tilanteen hajanaisuus. Toinen syy liittyi edelliseen kiinteästi ja se oli Valkonauhan naispoliisien erillisyys koko poliisitoimesta.

”[...] naiset eivät toimi poliiseina, vaan Valkonauhan jäseninä yhdistyksen periaatteiden mukaan.”⁹⁷

Valkonauha ei edes halunnut olla osa poliisitoimintaa, vaan naispoliisitoiminnan toivottiin järjestäytyvän omaksi kokonaisuudekseen. Tavoitteet olivat liiton puheissa korkealentoisia ja naiset puhuivat jopa omasta naispoliisilaitoksesta.⁹⁸

Valkonauhan naiset pitivät poliisimiehiä itseään paljon alhaisempina miesten heikomman sivistystason ja työläistäustan takia. Naispoliisien silmissä poliisimiehet olivat jopa brutaaleja. Edelliset seikat määrittivät Valkonauhan naispoliisikysymyksen käsittelyä ja tukivat esitettyjä vaatimuksia esimerkiksi naispoliisien palkoista, joiden tuli olla riittäviä verrattuna muiden ammattien edustajien ja erityisesti poliisimiesten palkkoihin.⁹⁹ Vailla virallista asemaa poliisitoimessa olleiden naispoliisien palkkavaateet kaikuivat kuuroille korville toistuvasti johtuen siitä, että poliisimiestenkin palkkaus oli huonolla tolalla. Poliisimiehet saivat työstään muuta väestöä heikompaa palkkaa. Hietaniemen mukaan työläinen sai 1910-luvun lopulla työstään 30–40 markkaa päivässä, kun poliisimiehen päiväpalkka oli noin 25 markkaa. Poliisitoimen työntekijöiden palkkoja yritettiin korottaa sisällissodan päätyttyä, mutta laihoihin tuloksiin. Suuremman rahatukon sijaan joillekin poliisimiehille tarjottiin asuntoja ja Helsingissä poliisimiehille perustettiin ruokala. Lisäksi selkeä parannus oli virkapukukankaiden saaminen ilmaiseksi.¹⁰⁰

⁹⁶ Hietaniemi 1992, 57.

⁹⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

⁹⁸ Naispoliisiliite 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

⁹⁹ Hainari 1917, 3.

¹⁰⁰ Hietaniemi 1992, 65.

Koko tarkastelemani ajan naispoliisikysymys oli ristiriitaisten vaatimusten saartama ja siten asia ei edennyt Valkonauhaliiton toivomalla tavalla. Valkonauhan naiset halusivat pysyä erossa poliisimiehistä ja tällöin työskentely osana virallista poliisitoimintaa näytti mahdottomalta. Valkonauhaliiton mielestä esitetyissä vaatimuksissa, kuten paremmassa palkassa ja naispuolisen poliisitarkastajan palkkaamisessa, ei ollut mitään kummallista. Todellisuudessa naispoliisien vaatimukset olivat suureellisia ja keskenään ristiriitaisia, sillä naispoliisit eivät saaneet paikkaansa poliisitoimessa vaatiessaan kaikkia muita toimimaan Valkonauhan säännöillä. Esitetyt vaatimukset ja Valkonauhan naisten käytös esimerkiksi poliisimiehiä kohtaan osoittavat, että usko yhteiskuntaluokan tarjoamaan asemaan ja luokitteluun esimerkiksi sivistyksen ja siveellisyyden pohjalta oli Valkonauhaliiton naisten mielissä hyvin vahva. Valkonauhaliiton jäsenistön ajattelumallien pysyvyys käy ilmi siitä, etteivät valkonauhalaiset olleet valmiita luopumaan omista asenteistaan tai käsityksistään, vaikka tietynlainen nöyrytyminen poliisitoimen edessä olisi voinut viedä naispoliisikysymystä eteenpäin.

3. Ihanteet ja käytäntö naispoliisin työssä

3.1 Sivistynyt, siveä ja velvollisuudentuntoinen valkonauhalainen

Naispoliisien toiminnassa painottuivat kahdenlaiset ihanteet ja periaatteet. Yhtäältä naispoliisit seurasivat keski- ja yläluokan naisille tavanomaisia käytöstapoja, ihanteita ja periaatteita, jotka olivat Valkonauhan jäsenille tuttuja. Toisaalta naispoliisien toimintaa jäsensivät varta vasten laaditut säännöt, jotka nähtiin naispoliisityön onnistumisen ehdottomina edellytyksinä.

Kaikkein tärkeintä naispoliisina toimivien kohdalla oli Valkonauhaliiton jäsenyys. Heti naispoliisitoiminnan alkuvaiheessa 1907 liiton vuosikokouksessa painotettiin liiton jäsenyyden merkitystä naispoliiseille.

”Naispoliisit ennen muuta Valkonauhan jäseniä, ei muuta.”¹⁰¹

Myös muut Valkonauhaliiton jäsenilleen asettamia vaatimukset olivat tärkeitä. Kaksi merkittävintä uskon ohella olivat raittius ja liiton merkin, valkoisen nauhan kantaminen. Jäsenten suositeltiin kantavan liiton tunnusnauhaa kaikkialla, myös kotioloissa. Tunnuksen käyttämisessä tuli kuitenkin

¹⁰¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

noudattaa varovaisuutta, sillä nauha ei saanut joutua väärin käsiin ja siten aiheuttaa häväistystä Valkonauhalle ja naispoliisityölle.¹⁰² Valkonauhan tunnuksen osakseen saama huomio osoittaa, kuinka naispoliisit haluttiin sitoa Valkonauhaan jäsenyyden ja valkoisen tunnusnauhan avulla. Valkonauha halusi naispoliisien profiloituvan juuri valkonauhalaisina liiton samalla toimiessa naispoliisitoiminnalle jonkinlaisena organisaationa. Suomessa naispoliisit eivät käyttäneet virka-asua toisin kuin esimerkiksi Englannissa ja tunnusnauha toimi myös merkinä naispoliisiudesta.¹⁰³ Samaan aikaan naispoliisien oma tunnus kuitenkin korosti naispoliisien erillisyyttä poliisitoimesta ja virallisista organisaatioista ja heikensi naispoliisien aseman virallistamisvaatimuksia.

Naispoliisin ehdoton vaatimus koko tarkastelemani ajanjakson oli sivistys.¹⁰⁴ Sivistyneisyys ei ollut ainoastaan naispoliisin ominaisuus, vaan yleensäkin valkonauhalaisen ja keskiluokkaisen naisen ominaisuus. Naispoliisin sivistyksen nähtiin nousevan sydäimestä ja luovan pohjan vaativalle työlle. Tilma Hainari kirjoitti 1917 julkaistussa Naispoliisikysymys-lehtisessä, että naispoliisille erityisen tärkeitä ovat

*” [...] sydämen sivistys ja mielen jalous.”*¹⁰⁵

Sydämen sivistystä naispoliisit tarvitsivat etsiessään avuntarvitsijoita ja näille sopivia auttamiskeinoja. Valkonauhalaisten mielestä vain sydämeltään sivistynyt ojensi kätensä langenneelle.¹⁰⁶ Sydämen sivistyksen ohella edellytettiin myös tiedollista sivistystä, jonka nähtiin luovan edellytykset naispoliisin työlle. Valkonauhaliitossa aktiivisesti toiminut Frida Sjöblom, liiton pitkäaikainen puheenjohtaja, vaatikin Valkonauhan vuosikonferenssissa 1909, että naispoliiseiksi valitaan sivistyneitä henkilöitä, joille maksetaan kunnollinen palkka.

*”Olisi pantava painoa, että naispoliisit olisivat sivistyneitä ja palkka riittävä.”*¹⁰⁷

¹⁰² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1915. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Naispoliisi, neiti Kaukon kirje neiti Elle Saloselle 25.5.1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

¹⁰³ Hainari 1928, 42.

¹⁰⁴ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Kirje sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA. Katso myös Hainari 1917.

¹⁰⁵ Hainari 1917, 3.

¹⁰⁶ Naispoliisikysymystä koskeva liite, nro 4. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

¹⁰⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssi 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

Myös vuoden 1910 vuosikokouksessa korostettiin naispoliisien sivistyneisyyden tarvetta samoin kuin uskonnollisuutta ja lämminsydämyyttä. 1920-luvun alussa ensimmäistä naispoliisikurssia järjestettäessä naispoliisien sivistyksen korostaminen voimistui entisestään.¹⁰⁸

Miksi naispoliisien sivistystä korostettiin Valkonauhan asiakirjoissa toistuvasti? Yhtäältä sivistys oli Valkonauhan naisille keino osoittaa valmiuttaan vaativaan työhön. Naispoliisien työ nähtiin niin vaativana, etteivät muut kuin valkonauhalaisten pystyneet siihen. Toisaalta sivistyksen korostamisella saatettiin sääty-yhteiskunnassa tehdä eroa alempiin kansalaisiin, mikä oli ollut sivistyneistölle ominaista sääty-yhteiskunnan vielä oltua voimassa.¹⁰⁹

Toisaalta sivistyksen korostaminen oli tarpeen naispoliisien arvostuksen lisäämiseksi ja eron tekemiseksi poliisimiehiin nähden. Tarkasteleminani vuosina naispoliisien arvostus oli Valkonauhan mielestä vähäistä ja liitto pyrkiin naispoliisien arvostuksen kasvattamiseen. Naispoliisien työn vaikeutta korostettiin toistuvasti liiton kokouksissa ja tilaisuuksissa. Samalla vaadittiin naispoliisien aseman tunnustamista ja nostamista, ei poliisimiesten rinnalle, vaan yläpuolelle.¹¹⁰

*”[...] naispoliisien nimitys muutettaisiin siveysvalvojaksi ja siveyspoliiseista tehtäisiin tärkeämpiä kuin järjestyspoliiseista.”*¹¹¹

On mielenkiintoista, kuinka naispoliisien ihanteita ja vaatimuksia käytettiin toistuvasti jonkinlaisina erottavina tekijöinä suhteessa poliisimiehiin. Naispoliisit olivat sivistyneitä, kun taas poliisimiehet valkonauhalaisten silmissä vain käytännöllisen koulutuksen saaneita suorittavan työn tekijöitä. Samalla tavoin siveellisyys oli naispoliisin ominaisuus, ei poliisimiehen.¹¹²

¹⁰⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

¹⁰⁹ Anne Ollilan mukaan sääty-yhteiskunnassa sivistyneistö piti sivistystä kansalaisuuden mittarina suhteessa kansaan. Sääty-yhteiskunnan vähittäin hajottua luokasta ja sukupuolesta tuli keskeisiä erotteluperusteita. Katso myös Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹¹⁰ Naispoliisikysymys, liite nro 4. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹¹¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹¹² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen ja konferenssin pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Valkonauha-lehti 6–7/1909, 8. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 47. KA.

Valtaosa vuosina 1905–1923 Suomen Valkonauhaliiton jäseninä olleista ja siten myös naispoliisina toimineista naisista oli syntynyt 1800-luvulla ja kasvatettu ajan ihanteiden mukaan. Anne Ollilan mukaan säätyläiskodeissa huomionarvoista oli sukupuolen mukainen kasvatusta, joka juurrutti tyttöjen mieliin käsityksen naiselle ominaisista piirteistä. Toisista huolehtiminen, hoivaaminen ja toisten puolesta uhrautuminen olivat keskeisiä tytöille opetettuja asioita. Samalla tyttöjen kasvatusta leimasi uskonnollisuus ja siihen liittyen omien toimien alituinen tarkastelu ja parempaan pyrkiminen. Kasvatuksen tavoitteena oli seksuaalisesti puhdas ja säädyllinen, toisin sanoen kunniallinen nainen.¹¹³

Naispoliisien edellytettiin olevan puhdasmaineisia, mikä käytännössä tarkoitti vaatimusta siveydestä. Kaikenlaista kevytmielisyyttä pidettiin arveluttavana, sillä sen pelättiin rikkovan koteja.¹¹⁴ Näin ollen Valkonauhan naiset halusivat profiloitua kevytkenkäisyyden ja siveettömyyden vastakohtina. Keski- ja yläluokkaiset naiset olivat mielestään moraaliltaan ja siveellisyydeltään sekä miehiä että työväenluokkaisia naisia ylempiä ja vahvempia, mikä antoi edellytyksiä eettisen työn suorittamiselle.¹¹⁵ Ylempien luokkien naisten sukupuolimoraali oli absoluuttista, kun taas miesten monesti relatiivista, mihin vedoten miehet saattoivat harrastaa esiaviollista ja avioliiton ulkopuolista seksiä. Tytöt taas saatettiin jakaa kaksinaismoraaliin vedoten jo lapsuusvuosina hyvin säätyläistyttöihin ja huonoihin työläistyttöihin.¹¹⁶

Valkonauhan naisille tilanne ei ollut täysin yksiselitteinen. Käsitys Valkonauhan jäsenistön siveellisyydestä oli toki vankkumaton, mikä loi perusteen heikompien auttamiselle, mutta samaan aikaan valkonauhalaiset vaativat yhtäläistä moraalialueita naiselle ja miehelle pitäen langenneiden naisten puolta. Samalla pohdittiin keinoja maalaisten ja työläisten siveellisyyden yleiseksi korottamiseksi.¹¹⁷ Näen, että naispoliiseille ja laajemmin kaikille Valkonauhan naisille siveellisyyden korostaminen oli paitsi sukupuoleen, keski- ja yläluokkaisuuteen, mutta myös hyvin vahvasti oman toiminnan legitimaatioon liittyvä asia. Valkonauhankin toiminta perustui ajatukseen siitä, että siveellisesti paremmat naiset olivat oikeutettuja auttamaan siveydeltään heikompia naisia ja että työ oli todella tarpeellista.¹¹⁸

¹¹³ Ollila 1998, 16–32, 170.

¹¹⁴ Hainari 1917, 2. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42; Helsingin Valkonauhahdistyksen vuosikertomus 1912. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹¹⁵ Ollila 1998, 171; Sulkunen 1989, 40–41; Ollila 1994, 66. Katso myös Jallinoja 1983.

¹¹⁶ Sulkunen 1989, 37–44; Katso myös Rajainen 1973.

¹¹⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirjat 1906 ja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹¹⁸ Lukuisissa Suomen Valkonauhaliiton asiakirjoissa korostetaan, kuinka siveellisesti vahvat auttavat heikompiin ja kuinka nämä heikommat naiset ovat asiasta iloisia ja apu tervetullutta. Katso esim. Helsingin valkonauhahdistyksen

Tietynlainen marttyyrius leimasi naispoliisien työtä ja vahvisti ajatusta työn tarpeellisuudesta. Naispoliisit suhtautuivat työhönsä suurella vakavuudella, vaatiensa itseltään koko ajan parempaa ja siten jatkuvasti omia kykyjään ja valmiuksiaan vähätellen. Esimerkiksi Kuopiossa poliisina työskennellyt neiti Kauko pyysi usein toisille valkonauhalaistensa lähettämässään kirjeissä, että nämä muistaisivat väsynyttä työntekijäänsä.

*” Pyydän, muistakaa usein heikkoa työntekijääänne.”*¹¹⁹

Toisten puolesta uhrautuminen ja tuloksettomien työnsä jatkaminen leimasivat kaikkien valkonauhalaisten arkea taistelussa siveettömyyttä vastaan. Naispoliisit saivat toistuvasti huomata, etteivät autettavat välttämättä ottaneet tarjottua apua vastaan ja työ jäi tuloksettomaksi. Silti naispoliisien kommentit olivat poikkeuksetta työn jatkuvuutta korostavia.¹²⁰

*” Usein työ näyttää toivottomalta ja turhalta, mutta toiselta puolen saa paljon kehotusta ja hedelmiäkin saa nähdä.”*¹²¹

Vuoden 1914 vuosikokouksessa valkonauhalaistensa erikseen painotettiin naisten velvollisuutta tehdä työtä raittiuden- ja siveellisyyden puolesta.¹²² Anne Ollila on sekä Marttajärjestöä koskevassa tutkimuksessaan että teoksessaan *Jalo velvollisuus* tarkastellut velvollisuudentuntoa naisten toiminnan voimistajana ja ylläpitäjänä. Ollila kuvaa 1800-luvun virkanaisen elämää toisten palvelemiseksi. Myös Marttajärjestön naisten elämässä velvollisuudentunto oli läsnä.¹²³ Valkonauhan naisillekin toisten auttaminen oli ennen kaikkea velvollisuus, josta naiset olivat vastuussa

vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA. Tosiasiassa naispoliisien työ oli usein vastatulessa, eivätkä työläisnaiset halunneet apua rouvilta, jotka saattoivat pitää itseään joiltain osin parempina kuin autettaviaan. Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Ollila 1993, 47–50.

¹¹⁹ Naispoliisi neiti Kaukon kirje Fanny von Hertzenille 2.5.1922.

¹²⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokousten pöytäkirjat 1911 ja 1914. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Naispoliisi, neiti Kaukon kirje Fanny von Hertzenille 18.5.1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹²¹ Helsingissä naispoliisina toimineen Alma Sundholmin kuvaus naispoliisien arjesta Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssissa 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹²² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1914. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹²³ Ollila 1998, 12–17, 156–157. Katso myös Ollila 1993.

” [...] Jumalalle, kodille ja isänmaalle [...]. ”¹²⁴

Inhimillisten voimien ehtyessä valkonauhalaisten kääntyivät Jumalan puoleen muistuttaen jatkuvasti toisiaan velvollisuudestaan tehdä työtä Jumalalle. Samalla Jumala oli naispoliisien suurin tuki uhrautumisesta ja velvollisuuden täyttämistä vaatineessa työssä. Hyvin usein Valkonauhan jäsenet palasivat Raamatun lauseeseen, joka heidän mielestään kuvasi erinomaisesti heidän tekemäänsä työtä siveettömyyttä vastaan, perheiden hyväksi. Toisaalta lausahdus antoi tukea ja uskoa tuloksettomalta tuntuneeseen työhön.

” Jotka kyynelillä kylvävät, saavat kerran ilolla niittää. ”¹²⁵

Naispoliisien toimintaa ohjasivat määritellyt ihanteet, joita tosin edellytettiin jokaiselta Valkonauhan naiselta. Sekä sivistys että siveys toimivat naispoliisien auttamistyön oikeuttavina ominaisuuksina ja juurtunut velvollisuudentunto esti jatkuvasti tuloksettomalta tuntuneen työn lopettamisen. Velvollisuudentunto ei ollut ainoastaan valkonauhalaisten työn jatkuvuuden takaaja, myös Marttajärjestön työn piti käynnissä velvollisuus sivistystä kaipaavia naisia kohtaan.¹²⁶ Valkonauhan naisten työtä ohjanneet peruseriaatteet olivatkin hyvin samanlaisia kuin Marttajärjestön työtä tehneillä naisilla.

3.2 Naispoliisien ihanteet

Naispoliiseille määriteltiin kymmenkohtainen lista ihanneominaisuuksista, jotka jokaisen naispoliisin tuli omaksua ja toteuttaa niitä työssään. Raittiin, hyväsydämisen ja aistit valppaana kulkevan luonnonystävän tuli tehdä sivistystä vaativaa valvonta- ja auttamistyötään rohkeana ja ihmisiin uskoen.¹²⁷ Vain ihanteiden toteuttamisen kautta oli mahdollista tehdä naispoliisin työtä onnistuneesti unohtamatta kuitenkaan keskiluokkaisia ihanteita, feminiinistä elämänpiiriä, joka asetti tietynlaiset raamit toiminnalle. Naispoliisin tuli täyttää seuraavat vaatimukset:

1. Naispoliisi näkee jokaisessa ihmisessä kanssaihmisensä.
2. Naispoliisi on luotettava, vaitelias, puolueeton ja lahjomaton.

¹²⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssin pöytäkirja 1914. Suomen valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹²⁵ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹²⁶ Katso Ollila 1993.

¹²⁷ Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

3. Naispoliisi täyttää velvollisuutensa ja on täsmällinen.
4. Naispoliisi on avulias, kohtelias ja huomaavainen.
5. Naispoliisi on hyväryhtinen, hillitty ja esiintymisessään arvokas.
6. Naispoliisin huomiokyky on aina vireillä.
7. Naispoliisi pitää aina mielensä rohkeana.
8. Naispoliisi on eläinten ja muun luonnon ystävä.
9. Naispoliisi harrastaa siistiä ulkoasua sekä puhtautta ja järjestystä omassa ympäristössään.
10. Naispoliisi on ehdottomasti raitis, ei käytä voimasanoja sekä karttaa huonoja tapoja.

(Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ihanneominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.)

Ensimmäistä ihannetta, kanssaihmissen näkemistä autettavassa, pidettiin ilmeisen tärkeänä, sillä se asetettiin aivan listan alkuun.¹²⁸ Listaa on todennäköisesti pohdittu tarkoin, eikä ensimmäisen vaatimus ole listan kärjessä sattumalta. Naispoliisiasia ei edennyt tarkastelemani lähes kahdenkymmenen vuoden ajanjakson aikana toivotulla tavalla autettavien ja auttajien välisten ristiriitojen vuoksi: työläisnaisten ja – tyttöjen oli vaikea luottaa Valkonauhan naisten, mukaan lukien naispoliisien, tarkoitukseen.¹²⁹

Valkonauhan naisille työväenluokan edustajat näyttäytyivät autettavina. Erityistä huomiota kiinnitettiin siveellisesti luisuvalla alustalla olleisiin työväenluokan naisiin, jotka työskentelivät palvelijattarina, teollisuuden työntekijöinä, kahvila- ja ravintolatyöntekijöinä, pesijöinä tai kylvettäjinä. Kaikkein kauhistuttavinta oli prostituoidun työ. Työläisnaiset olivatkin valkonauhalaisten mielestä siveellisesti epävarmempia kuin keski- ja yläluokkaiset naiset, joihin Valkonauhan jäsenet itse lukeutuivat.¹³⁰ Juopa valkonauhalaisten ja työväenluokkaan kuuluneiden autettavien välillä oli todellinen, sillä 1909 Valkonauhan jäsenistö valitti vuosikokouksessaan työväenliikkeen luulevan, että Valkonauhan naiset suhtautuvat ylemmyydentuntoisesti työväenluokkaisiin ihmisiin. Edellinen ei valkonauhalaisten mukaan tietenkään pitänyt paikkaansa.¹³¹ Huolta asian on kuitenkin täytynyt aiheuttaa valkonauhalaisten mielissä, mistä kertoo yhdenvertaisuuden korostaminen naispoliisisäännöissä ja samalla ilmaistu toive autettavien ja auttajien lähentymisestä.

¹²⁸ Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42.

¹²⁹ Suomen Valkonauhaliiton konferenssin pöytäkirja 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹³⁰ Suomen Valkonauhaliiton konferenssin pöytäkirja 1906 ja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Sulkunen 1989.

¹³¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

On todennäköistä, ettei ohje juurikaan muuttanut tilannetta autettavien ja valkonauhalaisten välillä, sillä naispoliisien työ ei edennyt toivotulla tavalla ja vielä 1920-luvun alussa joidenkin valkonauhalaisten kommentit kuvastivat todellista tilannetta auttajien ja autettavien välillä.¹³² Jo asetelma, jossa ylemmän luokan edustaja auttoi alempaansa, oli omiaan säilyttämään sen ristiriidan, joka naispoliisityössä ja keskiluokkaisten naisten auttamistyössä yleensäkin vallitsi. Anne Ollilan mukaan työväenluokan ohjaileminen ja opastaminen legitimoivat keskiluokan edustajien omaa asemaa.¹³³ Työväenluokkaisten ihmisten opettaminen paremman elämän tavoille ja samanaikainen kansasisaruuden vakuuttelu eivät muodostaneet harmonista paria, vaan loivat selkeän epätasapainon auttajan ja autettavan välille.

Naispoliiseille laaditut säännöt paljastavat, että naispoliiseilta vaadittiin paljon. Ehdoton raittiusvaatimus oli itsestään selvä, tekihän Valkonauha työtä myös raittiuden eteen. Myös liiton kansainväliset kytkennät pitivät raittiusasian arvossaan samoin kuin se, että raittius ja siveys liittyivät yhtä selkeästi yhteen kuin alkoholi ja siveettömyys.¹³⁴ Raittius yksinään ei kuitenkaan tehnyt naispoliisia. Tämän tulikin olla paitsi raitis, myös avulias, kohtelias, huomaavainen, vaitelias, lahjomaton ja puolueeton. Myös ulkoasun tuli olla huoliteltu ja ryhdin hyvä.¹³⁵ Edelliset ominaisuudet ja ulkonäköön kohdistuneet vaatimukset loivat naispoliisille tietynlaista roolia esimerkillisenä ihmisenä ja toisaalta äitihahmona, joka piti huolen paitsi itsestään, myös lähiympäristöstään. Naispoliisi olikin uuden kansalaisen esikuvan kaltainen, äidillinen nainen, jonka vastapooliksi nähtiin raitis, säästäväinen ja ahkera mies.¹³⁶

Paitsi äidillinen, oli naispoliisin oltava tarkkaavainen ja rohkea. Ongelmien huomioiminen ja vähäosaisten ihmisten löytäminen oli osa naispoliisin ammattitaitoa ja siten siveellisyytyö oli naispoliisien tekemänä tehokkaampaa kuin muiden ihmisten samankaltainen työ. Rohkeutta naispoliisi tarvitsi ongelmia ratkaistessaan esimerkiksi kotikäynneillä tai keskustellessaan

¹³² Naispoliisina toiminut Kirsti Kauko kommentoi kirjeissään autettavia tyyliin, joka paljasti hänen inhotuksensa esimerkiksi prostituoituja kohtaan. Katso Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

¹³³ Ollila 1993, 50.

¹³⁴ Häkkinen 1995, 56; Karpio 1928, 18–19.

¹³⁵ Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42.

¹³⁶ Sulkunen 1987, 158, 161–162: Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen ja konferenssin pöytäkirja 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. KA.

poliisilaitoksilla kiinniotettujen naisten kanssa.¹³⁷ Aina tarvittavaa rohkeutta ei kuitenkaan naispoliiseina työskennelleiltä löytenyt. Tuolloin naispoliisin tuli kääntyä Jumalan puoleen, sillä

*” Jumalalta naispoliisi saa voimia vaaran uhatessa. ”*¹³⁸

Arkuutta ei naispoliisien keskuudessa katsottu kovin hyvällä ja pelkoa pidettiin osaltaan itse aiheutettuna tunteena, jonka valtaan ei saanut jättäytyä. Siveellisyydestä pitkän kokemuksen omannut ja Kuopiossa naispoliisina työskennellyt Kirsti Kauko kirjoitti naispoliisina vasta aloittaneelle neiti Nurmelle kirjeessään ohjeita naispoliisin työhön liittyen. Ilmeisesti neiti Nurmea naispoliisin työ arvelutti ja pelotti, sillä Kauko suositteli tälle jonkun kokeneemman naispoliisin kanssa työskentelyä. Lisäksi Kaukoa muistutti Nurmea melko suorasukaisestikin siitä, että

*” Vaara saavuttaa ensiksi sen, joka arkailee. ”*¹³⁹

Vaativista ja vaarallisista työtehtävistä huolimatta naispoliisin tuli tarttua työhön pelotta ja muistaen, että autettavakin oli Jumalan kuva ja että naispoliisilla tietyt velvollisuutensa. Velvollisuudentuntoisuus korostui niin naispoliisien töissä kuin vaatimuksissakin. Naispoliiseille kirjoitetut säännöt vaativat, että naispoliisin on täytettävä velvollisuutensa. Naispoliisien ja muiden Valkonauhan naisten työskentely vertautuu Marttajärjestössä aktiivisesti toimineisiin naisiin, sillä niin Valkonauhan naisten kuin Marttajärjestön aktiivien kohdalla velvollisuusetiikkaa ohjasi naisten elämää voimakkaasti.¹⁴⁰ Velvollisuudentunnon oli oltava siveellisyyttä tehneiden naisten mielissä hyvin vahvana, sillä se työnsi naisia eteenpäin koko ajan huolimatta työn hitaasta etenemisestä ja muista vastoinkäymisistä. Velvollisuudentunnon vahvuuden puolesta puhuu myös se, että yleensä naispoliisit tekivät työtään korvauksetta, velvollisuudentuntonsa ohjaamina.

¹³⁷ Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42; Karpio 1928, 11; Helsingissä naispoliisina toimineen Alma Sundholmin kuvaus naispoliisien arjesta Suomen Valkonauhaliiton vuosikonferenssissa 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹³⁸ Naispoliisina toimineen neiti Kaukon kirje mikkeliäläiselle naispoliisille, neiti Nurmelle kesäkuussa 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

¹³⁹ Naispoliisina toimineen neiti Kaukon kirje mikkeliäläiselle naispoliisille, neiti Nurmelle kesäkuussa 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

¹⁴⁰ Ollila 1993, 50; Suomen Valkonauhaliiton ja opettaja Agnes Hagmanin määrittelemät naispoliisien ominaisuudet. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42.

3.3 Naispoliisityö paikallisyhdistysten tehtävänä

Naispoliisikysymys oli selkeästi Suomen Valkonauhaliitolle tärkeä asia. Varsinaisen naispoliisityön käytännön toteutuksen kuitenkin hoitivat liiton paikallisyhdistykset jäsenineen. Tarkastelen tässä naispoliisikysymystä Helsingin ja Kuopion Valkonauhayhdistysten työn kautta huomioiden erityisesti, millaiseksi naispoliisityö yhdistysten piirissä muokkautui ja kuinka käytännön toimet vastasivat liiton asettamia yleviä tavoitteita. Lisäksi pohdin, millainen rooli naispoliisikysymyksellä oli kyseisten paikallisyhdistysten työkentässä.

Helsingissä naispoliisikysymystä ryhdyttiin ratkaisemaan eritavoin kuin Kuopiossa. Helsingin Valkonauhayhdistys toimi noudattaen tarkoin Valkonauhaliiton antamia ohjeita. Asia oli ilmeisen tärkeä yhdistykselle, sillä asiaa korostettiin heti yhdistyksen toiminnan käynnistyttyä 1905.

”Siveellisyytyön tavoitteet ja toimintatavat samat kuin liitolla.”¹⁴¹

Helsingin Valkonauhayhdistyksen ja liiton huomattavan samankaltaisuuden taustalla vaikutti todennäköisesti se, että yhdistyksessä toimi monia naisia, jotka olivat aktiivisesti mukana sekä Valkonauhaliiton että Helsingin paikallisyhdistyksen toiminnassa. Molempien toiminnassa oli mukana esimerkiksi Frida Sjöblom, joka oli niin yhdistyksen kuin liitonkin puheenjohtajana samaan aikaan.¹⁴²

Kun Kuopiossa naispoliisikysymyksen hoito ajankohtaistui yhdistykselle vasta pari vuotta yhdistyksen perustamisen jälkeen, ryhtyi Helsingin Valkonauhayhdistys hoitamaan kiinniotettujen naisten asioita poliisilaitoksella lähes hetimiten.

”Valkonauhan jäsenet ovat vierailleet poliisiaseman siveysoastolla päivittäin puhumassa varoituksen ja opetuksen sanoja. Valkonauha on pyytänyt poliisimestarilta, että naisille järjestettäisiin erityinen osasto, jossa olisi naispuolinen siveyspoliisi ja naisvartija.”¹⁴³

¹⁴¹ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹⁴² Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁴³ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

On huomionarvoista, että Helsingin Valkonauhayhdistys ryhtyi käytännön naispoliisityöhön lähes välittömästi, vaikka Valkonauhaliitto samaan aikaan vasta pohti siveellisyytyön ulottuvuuksia ja liiton toimintaa.¹⁴⁴ Onkin mahdollista, että Helsingin Valkonauhayhdistys ikään kuin valitsi naispoliisitoiminnan tehtäväkseen ja siten ohjasi liiton linjauksia. Myös prostituution yleisyys Helsingissä saattoi vaikuttaa naispoliisitoiminnan välittömään aloittamiseen.¹⁴⁵

Helsingissä naispoliisikysymys eteni liiton toivomalla tavalla nopeammin kuin Kuopiossa. Kun Kuopiossa 1919 ensimmäinen nainen sai puhtaaksikirjoittajan viran poliisilaitokselta toimien tuon työn ohessa naispoliisina, oli Helsingissä jo vuonna 1908 kaksi virassa toiminutta naispoliisia. Naispoliisien palkkaamisen seurauksena muut Valkonauhan naiset jättivät vierailut poliisilaitoksilla sikseen, kun naispoliisien ajateltiin hoitavan asiat kiinniotettujen naisten joukossa. Ratkaisu ei kuitenkaan ollut hyvä, sillä työtä autettavien naisten parissa oli aivan liikaa kahdelle naispoliisille. Näin ollen Valkonauhan naiset aloittivat jälleen 1914 vierailut poliisilaitoksilla tukeakseen naispoliisien työtä.¹⁴⁶ Vastaanotto ei ollut häävi, eikä työ tuntunut etenevän vielä 1916 toivotulla tavalla.

*”Harhautuneet naiset eivät ole antaneet lämpimiä sanoja vastaukseksi.”*¹⁴⁷

Varsinaisen vastaiskun Helsingin Valkonauhayhdistys kohtasi seuraavana vuonna, kun miliisi otti hoitaakseen järjestyksenpidon. Tuolloin naispoliisit Sundholm ja Lidman pidätettiin virasta ja Valkonauhan työ keskeytyi. Suomen sekasortoinen tilanne koettelikin vuonna 1917 enemmän Helsingin naispoliisityötä kuin Kuopion vastaavaa.¹⁴⁸

Helsingin yhdistykselle ongelmia aiheuttivat myös riidat Valkonauhaliiton kanssa vuosina 1919 ja 1920. Helsingin yhdistys otti vastaan suuren perinnön, jonka Valkonauhaliittokin halusi itselleen. Tieto perinnöstä oli tullut yhdistykselle, joka otti sen ilolla vastaan. Riita syttyi siinä vaiheessa, kun Valkonauhaliitto ilmoitti, etteivät Helsingin Valkonauhayhdistyksen säännöt mahdollista perinnön, 50 000 markan, vastaanottamista. Yhdistys oli asiasta eri mieltä ja asiaa puitiin kahtena perättäisenä vuotena. Rahariita vaikutti yhdistyksen ja liiton välisiin suhteisiin voimakkaasti, eikä yhdistys

¹⁴⁴ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1905 ja 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1905 ja 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁴⁵ Katso esim. Häkkinen 1995.

¹⁴⁶ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomukset 1908–1916. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹⁴⁷ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomukset 1916. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹⁴⁸ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1917. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1917. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA. Katso myös Hietaniemi 1992.

toimittanut vuosikertomuksiaan vuosina 1919–1921 lainkaan liitolle, vaikka kiista ratkaistiin jo vuonna 1920. Tuolloin Valkonauhaliitto päätti, että niin yhdistys kuin liitto saavat molemmat puolet perintönä saadusta summasta.¹⁴⁹

Suomen Valkonauhaliiton sydämen asia, naispoliisikysymys, muodostui hyvin erilaiseksi liiton paikallisyhdistyksissä. Helsingin Valkonauhayhdistys otti asian hoitaakseen heti yhdistyksen perustamisen jälkeen, kun taas Kuopiossa toimintaa ei saatu heti käyntiin. Kuopiolaiset valittelivat työntekijöiden puutetta ja lähestyivät Jumalaa surren sitä, etteivät he kyenneet täyttämään Jumalan tahtoa, auttamaan langenneita ihmisiä. Helsingin Valkonauhayhdistyksen naiset lähestyivät Jumalaa toisella tavalla korostaen sitä, että Jumalalle heidän tekemänsä työ oli tärkeää ja vaikkei työ tuottanut juurikaan näkyviä tuloksia, tärkeintä olikin se, että he palvelivat Jumalaa. Helsinkiläisille Jumala näyttäytyi naispoliisiasiassa auttajana, kuten vuoden 1906 vuosikertomukseen kirjattiin.

”Työ on ollut raskasta, mutta olemme jaksaneet Jumalan avulla.”¹⁵⁰

Käytännön naispoliisityötä teki kummassakin kaupungissa pitkään vain yksi tai kaksi naista. Helsingissä naispoliisien lukumäärä säilyi alhaisena, kun taas Kuopio sai vuonna 1918 sisällissodan jälkeisen tilanteen selvittämiseksi lisää naispoliiseja. Parhaimmillaan Kuopiossa siveellisyystyötä teki kuusi naispoliisia eli useampi kuin Helsingissä, jossa siten korostui yhdistyksen muun jäsenistön työ naispoliisien auttamiseksi.

Kuopion Valkonauhayhdistys perustettiin suurlakkovuonna 1905, mutta varsinaisen toimintansa yhdistys aloitti neljäkymmenen jäsenen voimin seuraavana vuonna Valkonauhaliiton matkasihteerin vierailtua Kuopiossa. Siveellisyystyö muodosti heti alusta lähtien yhdistyksen keskeisimmän työalan ja jäsenistö ryhtyi huolehtimaan paheellisiksi luokiteltujen nuorten naisten kaitsemisesta. Työn ensisijaisena tavoitteena oli palauttaa tytöt kaidalle tielle. Vuosikertomuksessa työtehtävät oli kuitattu tiiviillä maininnalla

” [...] paheellisten tyttöjen palauttamista [...]”¹⁵¹

¹⁴⁹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirjat 1919 ja 1920. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Katso myös kansio 64: Helsingin Valkonauhayhdistys.

¹⁵⁰ Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹⁵¹ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

Paheellisten naisten lisäksi kuopiolaiset huolehtivat myös holhokeista, joita kukaan muu ei yhdistyksen vuosikertomusten mukaan huolinut vaivoikseen. Holhokeista huolehtimista ei tehty pelkästä auttamisenhalusta, vaan työstä saatiin myös taloudellista korvausta, kun Kuopion Valkonauhayhdistys myi holhokkien tekemiä käsitöitä. Käsitöiden teettämistä pidettiin ilmeisen tärkeänä kasvatuksen ja työnteon oppimisen kannalta, sillä Kuopion Valkonauhayhdistyksen tavoin myös Helsingin yhdistys teetti autettavillaan käsitöitä. Käsitöiden tekeminen ei aina miellyttänyt autettavia, mistä kertovat vuosikertomusten merkinnät holhokkien uppiskaisesta suhtautumisesta työntekoon ja käsitöihin.¹⁵²

Yhteistyön paikallisen poliisilaitoksen kanssa Kuopion yhdistys aloitti 1908. Poliisilaitokselta luovutettiin Valkonauhayhdistykselle nimilista niistä naisista, joiden epäiltiin olevan siveellisesti kaltevalla pohjalla.

*” [...] Yhteistyö poliisilaitoksen kanssa, nimilista haureutta harjoittavista [...] ”*¹⁵³

Tietojen saaminen poliisilaitoksilta ei ollut epätavallista ja niin paikallisyhdistykset kuin Valkonauhaliittokin tekivät tämänkaltaista yhteistyötä virallisen poliisitoimen kanssa. On kiinnostavaa, että poliisilaitosten tietämystä kyllä mielellään hyödynnettiin, mutta muuten poliisimiehiä ja poliisitointa arvosteltiin.¹⁵⁴ Edellisen perusteella on ilmeistä, että Valkonauhaliitto ja liiton paikallisyhdistykset olivat valmiita poliisitoimen kanssa sellaiseen yhteistyöhön, josta oli hyötyä naispoliisikysymyksen eteenpäin viemiselle.

Varsinaisesti naispoliisikysymys aktualisoitui Kuopiossa viisi vuotta yhdistyksen perustamisen jälkeen vuonna 1910, selkeästi myöhemmin kuin esimerkiksi Helsingissä. Tuolloin Kuopion paikallisyhdistys ryhtyi korostamaan Jumalalta saadun tehtävän toteuttamisen vaatimuksia ja sitä, ettei siveystyöstä voitu kieltäytyä. Käytännössä työ ei kuitenkaan sujunut siten kuin Valkonauhaliitto tai Kuopion paikallisyhdistys olisi toivonut, sillä yhdistyksellä ei ollut riittävästi työvoimaa. Lisäksi ongelmia tuotti se, että vain yksi yhdistyksen jäsenistä oli uskaltanut puhuttamaan huonomaineisia tyttöjä.

¹⁵² Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA; Helsingin Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

¹⁵³ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁵⁴ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909 ja 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

*” Vain yksi jäsenistämme on rohjennut käydä puhuttelemassa huonomaineisia tyttöjä epäilyttävissä paikoissa. ”*¹⁵⁵

Kuopion Valkonauhayhdistykselle kasvanut työmäärä oli rasite ja yhdistys valitti vuosikertomuksessaan 1910, että jäsenten voimat ovat liian vähäiset verrattuna alati kasvaneeseen rasiin.¹⁵⁶ Verrattaessa kuopiolaisten jäsenten asennetta Valkonauhaliiton intoon naispoliisikysymyksen hoidossa havaitaan selkeästi, ettei Kuopion paikallisyhdistys hoitanut naispoliisikysymystä siten kuin liitto toivoi. Kun Valkonauhaliitto puhkui vuosikertomuksissaan ja vuosikokousten pöytäkirjoissa intoa ja jopa taistelutahtoa naispoliisikysymyksen suhteen, olivat kuopiolaiset heti alkuunsa alistuvaisella mielellä. Heidän uskonsa omiin kykyihinsä naispoliisikysymyksen hoidossa ei ollut lainkaan vankka, eivätkä he vuosikertomusten perusteella juuri uskoneet Jumalan auttavan heitä siveellisyytyksessä.¹⁵⁷ Kaikkein ilmeisimmin Kuopion Valkonauhayhdistyksen naiset poikkesivat Valkonauhaliiton periaatteista kirjaamalla vuosikertomukseensa, että

*”Erityisen selväksi on käynyt, että kaupunkimme tarvitsisi naispoliisin, jonka valta ja voima ulottuisi sinnekin, mihin Valkonauha ei voi tarttua. ”*¹⁵⁸

Kyseen vuosikertomuksen kohta oli varmasti paikallisyhdistyksiensä vuosikertomukset keränneelle Valkonauhaliitolle kauhistus, niin vahvasti liitto korosti naispoliisiasian kuulumista Valkonauhalle. Asiasta ryhdyttiin muistuttamaan jäsenistöä jo vuonna 1907, jolloin naispoliisikysymyksen hoitamiseen liittyneitä käytänteitä vasta ryhdyttiin luomaan. Valkonauhan ja naispoliisikysymyksen yhteys oli liitolle sydämen asia vielä 1910-luvun lopulla ja naispoliisikurssia järjestettäessä 1923.

*” Naispoliisikysymys on luonnostaan Valkonauhan asia, koska Valkonauha on ainoa liike, jolla on ohjelmassaan siveellisyytyö. ”*¹⁵⁹

Ratkaistakseen siveellisyytyöhön liittyneen ongelman ja naispoliisikysymyksen osa Kuopion yhdistyksen naisista kävi puhumassa naispoliisin palkkaamisen puolesta paikallisella

¹⁵⁵ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁵⁶ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁵⁷ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

Naispoliisina toimineen neiti Kaukon kirje mikkeliläiselle naispoliisille, neiti Nurmelle kesäkuussa 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

¹⁵⁸ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁵⁹ Naispoliisikysymystä koskeva liite nro 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

poliisilaitoksella. Poliisimestarille naispoliisikysymys ei ollut ilmeisesti kovin ajankohtainen tai tärkeä, sillä asia ei tehtyjen merkintöjen mukaan edennyt. Yhdistyksen väki haki tilanteessa apua toisista naisjärjestöistä. Yhdistyksen väki kääntyi toistuvasti muun muassa NNKY:n ja Marttajärjestön puoleen, mutta tuloksetta. Vuosikertomuksen mukaan Kuopion Valkonauhayhdistys kääntyi myös Kristillisen työväenyhdistyksen ja NMKY:n puoleen kirjeitse pyytäen yhdistysten väkeä mukaan siveellisyystaisteluun.

*”Siveellisyysasian tiimoilta Valkonauhayhdistys kääntyi NMKY:n ja Kristillisen työväenyhdistyksen puoleen pyytäen näitäkin mukaan siveellisyyden puolesta käytävään taisteluun.”*¹⁶⁰

Vuosikertomuksessa ei mainita, saatiinko kyseisiltä yhdistyksiltä vastausta esitettyihin pyyntöihin.¹⁶¹ Kiinnostavaa kuitenkin on, että Kuopion paikallisyhdistys pyysi apua Kristilliseltä työväenyhdistykseltä Valkonauhaliiton koko ajan puhuessa työläisten auttamisesta ja toisaalta siitä, että Valkonauhan naiset muodostivat auttajien ryhmän ja erikseen olivat autettavat. Työläislähtöisiä henkilöitä tai miehiä ei Valkonauhan piirissä mielletty kelvollisiksi auttajiksi siveellisyytyössä.¹⁶² NMKY:n puoleen kääntymisen oli kuitenkin ymmärrettävämpää sen vuoksi, että kunnollisten kristittyjen miesten kanssa valkonauhalaiset kykenivät yhteistyöhön.

Kuopion yhdistyksen ehdin naispoliisikysymyksen suhteen jatkui vielä seuraavanakin vuonna, mutta vähitellen naispoliisikysymys alkoi ratketa. Alkuvuodesta 1911 yhdistys purki ahdistustaan heikoista voimavaroistaan naispoliisikysymyksen suhteen.

*”Yhdistyksessä ei ole ketään, kellä olisi tarvittavaa taitoa, kokemusta ja aikaa tätä vaativaa työtä varten. Yhdistys on kaivannut valtavasti henkilöä, joka nostaisi langenneet naiset, etsisi heitä piilopaikoistaan, estäisi tekemästä syntiä.”*¹⁶³

On todennäköistä, että osa yhdistyksen muistiinpanojen tuskaisuudesta oli tietynlaista opittua valittamista, oman vähäpätöisyyden jatkuvaa korostamista, mikä juontui vahvasta

¹⁶⁰ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶¹ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1910. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶² Lukuisissa Suomen Valkonauhaliiton asiakirjoissa korostetaan, kuinka siveellisesti vahvat auttavat heikompiin ja kuinka nämä heikommat naiset ovat asiasta iloisia ja apu tervetullutta. Esim. Helsingin valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1905. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA ja Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Ollila 1993, 47–50.

¹⁶³ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1911. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67.

velvollisuudentunteesta.¹⁶⁴ Osa huonoista tuntemuksista ja alemmuudentunnosta seurasivat todennäköisesti myös Valkonauhaliiton toiminnalle asettamista raameista, joihin Kuopion yhdistys ei tahtonut suorituksissaan mahtua, vaikka liitolle naispoliisikysymys oli toiminnan keskipiste.

Kuopion ensimmäisenä naispoliisina aloitti tammikuussa 1911 Valkonauhan jäsen, diakonitar Maria Mähönen, jota Kuopion Valkonauhayhdistys suositteli toimeen. On ilmeistä, että Kuopion poliisimestari suhtautui naispoliisikysymykseen tuolloin suopeammin kuin muutamaa vuotta aiemmin, sillä poliisimestari pyysi Valkonauhayhdistykseltä apua sopivan naispoliisin löytämiseksi.¹⁶⁵ Valkonauhayhdistykselle sopivan naispoliisin löytyminen oli suuri ilo, sillä huoli siveellisyytyön hoitamisen huonosta tilanteesta lieveni. Vuosikertomukseen yhdistys kirjasi oikeanlaisen henkilön vihdoin löytyneen.

*”Tällainen nainen on löytynyt eli Kuopioon on saatu ensimmäinen naispoliisi.”*¹⁶⁶

Huolimatta kunnollisen ja tehtävään sopivan henkilön löytymisestä Kuopion Valkonauhayhdistyksellä oli huolia naispoliisikysymyksen suhteen. Erityistä huolta jäsenille aiheutti työn raskaus ja työn toteuttamiseen liittyneet vaikeudet.

*” Vaikka yhdistys iloitsee naispoliisin palkkaamisesta, tuntee yhdistys samalla naispoliisin työn vaikeuden ja raskauden, vieläpä uranuurtajana.”*¹⁶⁷

Huoli Maria Mähösestä ja tämän selviytymisestä naispoliisin työssä ei ollut turha, sillä Mähönen ilmoitti eroavansa tehtävästään vuoden 1912 alussa. Saman vuoden helmikuussa toimeen palkattiin sairaanhoitaja Helmi Huttunen, joka hänkin oli Valkonauhan jäsen.¹⁶⁸ Vaikka Kuopion naispoliisitilanne ei ottanut järjestyäkseen, oli kaupungissa kuitenkin Valkonauhaliiton määritelmien mukaan päteviä naispoliiseja, ensin diakonitar ja sitten sairaanhoitaja. Lisäksi molemmat olivat Valkonauhaliiton jäseniä, mikä myös oli erityisen tärkeää.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Ollila 1998, 12–17, 156–157. Katso myös Ollila 1993.

¹⁶⁵ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1911 ja 1912. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶⁶ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1911. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶⁷ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1911. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶⁸ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1912. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁶⁹ Naispoliisikurssi-ilmoitus, 4. Kotimaa 19.1.1923; Naispoliisikysymystä koskeva liite nro 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

Helmi Huttunen osoittautui Kuopion yhdistyksen vuosikertomusten mukaan päteväksi naiseksi naispoliisikysymyksen käytännön hoidossa. Paitsi yhdistyksen jäsenistön henkinen tuki, edisti Huttusen työtä myös eräänlainen kuukausiraha, kaksikymmentä markkaa, jonka Kuopion Valkonauhayhdistyksen johtokunta päätti vuodesta 1913 lähtien maksaa naispoliisina toimineelle. Raha tuli todennäköisesti tarpeeseen, sillä edellytykset vaativalle, yksin tehtävälle naispoliisityölle olivat Huttusen kohdalla varmasti melko heikot. Naispoliisin voimavarojen vähäisyys konkretisoitui 1915, jolloin Kuopioon ryhdyttiin Valkonauhayhdistyksen toimesta vaatimaan toista naispoliisia. Huttusen mahdollisuudet tehdä naispoliisin työtä olivat heikentyneet sen vuoksi, että hänestä oli tehty Kuopion poliisilaitoksen puhtaaksikirjoittaja. Tilanne ei ollut ainutkertainen, sillä esimerkiksi Helsingin ja Hämeenlinnan poliisilaitoksilla valokuvakortittaja ja siivooja tekivät oman työnsä ohella naispoliisin töitä.¹⁷⁰

Naispoliisien palkkaamiseksi tehdyt anomukset eivät Kuopiossa tuottaneet tulosta, sillä vuosittain vuosikertomuksissa kerrottiin anotun naispoliisien palkkaamista. Mielenkiintoista on, että vaikka Kuopion Valkonauhayhdistyksen väki piti uusien naispoliisien palkkaamista Helmi Huttusen rinnalle tärkeänä, Valkonauhaliitto toisteli vuosikertomuksissaan tyytyväisyyttään Kuopion tilanteeseen.¹⁷¹ Kenties Valkonauhaliitto oli liian kaukana Kuopion tapahtumista ja toisaalta vähään tyytyväinen, pääasia liitolle tuntui tuolloin olleen se, että Suomen suuremmissa kaupungeissa oli edes yksi naispoliisi kussakin. Valkonauhaliitto huolestui Kuopion tilanteesta vasta vuoden 1918 sodan aikana ja erityisesti jälkeen. Tuolloin punaisten naisten kaitsemiseksi kaupunkiin saatiinkin toinen naispoliisi ja pian neljä lisää, mikä tyydytti sekä kuopiolaisia Valkonauhan jäseniä että liiton väkeä Helsingissä.¹⁷²

”Koska punaisten naisten tarkkaileminen oli kahdelle naispoliisille raskasta, saatiin avuksi neljä naispoliisia ja lukuisia vapaaehtoisia, joista suurin osa oli Valkonauhan jäseniä.”¹⁷³

Sisällissodan jälkeen naispoliisitilanne oli Kuopiossa muutaman vuoden ajan hyvä, mikä johtui todennäköisesti siitä, että punaisista naisista huolehtimista pidettiin tärkeänä. Vuonna 1919 kaupungissa työskenteli kolme naispoliisia, joista 1912 palkattu Helmi Huttunen nimitettiin valtion

¹⁷⁰ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1913 ja 1915. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA; Keskinen & Silvennoinen 2004, 360–364; Tervämäki 2002, 174–176.

¹⁷¹ Katso esim. Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomukset 1915 ja 1916. Suomen Valkonauhaliitonarkisto. Kansio 67. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1916. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹⁷² Kuopion Valkonauhaliiton vuosikertomus 1918. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1918. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹⁷³ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1918. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

palkkalistoille, minkä seurauksena naispoliisityö vakiintui Kuopiossa ja Valkonauhayhdistys oli ensimmäistä kertaa tarkastelemieni vuosien aikana tyytyväinen naispoliisikysymyksen hoitoon.

” Naispoliisit ovat tehneet pelastustyötä ja auttaneet uupumattomalla rakkaudella vajonneita sisaria [...]”¹⁷⁴

Tyytyväisyys kuitenkin haihtui melko pian, sillä vuonna 1922 Valkonauhayhdistys sai tiedon naispoliisien tarpeettomuudesta ja vuonna 1923 Kuopiossa palvelikin enää yksi naispoliisi. Vähennysten taustalla olivat suomalaisen poliisitoimen talousvaikeudet ja suuret kustannukset, joihin valtio puuttui kovalla kädellä. Tuija Hietaniemen tutkimuksen mukaan miehistön määrää supistettiin poliisilaitoksilla jopa viidenneksellä. Johtuen naispoliisien pääosin epävirallisesta asemasta poliisitoimessa nämä joutuivat pois tehtävistään. Kuopiossakin jatkoi ainoastaan Helmi Huttunen, joka oli virallisesti valtion palveluksessa.¹⁷⁵ Voidaankin todeta, että todennäköisesti Huttusen poliisilaitoksen puhtaaksikirjoittajan tehtävät säilyttivät Kuopiossa poliisitoimen leikkausten yhteydessä edes yhden naispoliisin, jolla tosin oli laitoksella naispoliisityötä ensisijaisempiakin töitä.

4. Naispoliisi yhteiskunnan muuttuvien tilanteiden tulkkina

4.1 Naispoliisin työtehtävien määrittäminen

Naispoliisien työtehtävien kirjo oli suuri. Prostituoituihin kohdistettu apu ei suinkaan ollut ainoaa naispoliisien tarjoamaa apua, vaan se muodosti vain yhden osan naispoliiseille määritetystä tehtäväkentästä lapsityön näytellessä myös suurta roolia.¹⁷⁶ Tehtäväkenttä oli, kuten naispoliisien ihanteetkin, kansainvälisesti määrittynyt ja laaja. Mary E. Hamilton esitti vuonna 1924 julkaistussa teoksessaan *The Policewoman. Her service and ideals*, että tärkeintä työtä tehdään poliisilaitoksen ulkopuolella ja sen tekevät naispoliisit.¹⁷⁷

Siihen, että naispoliisien tehtäväkenttä Suomessa oli hyvin samankaltainen kuin esimerkiksi Englannissa, Saksassa, Hollannissa tai Yhdysvalloissa, vaikuttivat todennäköisesti ulkomaille

¹⁷⁴ Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1919. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA.

¹⁷⁵ Hietaniemi 1992, 83–85; Kuopion Valkonauhayhdistyksen vuosikertomus 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 67. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

¹⁷⁶ Karpio 1928, 8.

¹⁷⁷ Hamilton 1924, 5. Katso myös Karpio 1928, 37; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

tehdyt vierailut ja osallistumiset esimerkiksi Kansainvälisen Naistenliiton kokouksiin.¹⁷⁸ Myös naispoliisikursseille saatiin virikkeitä ulkomailta, kun Suomen naispoliisien koulutukseen haettiin oppia Englannista.¹⁷⁹

Suomen Valkonauhaliitto määritteli naispoliisin tehtäväkentän useita kertoja vuosikokouksissaan. Käytännössä naispoliisien tehtäväkenttä vastasi Suomen Valkonauhaliiton kolmesta pääkysymyksestä, raittius-, siveellisyys- ja eläinsuojelukysymyksestä, juuri raittiutta ja siveellisyyttä koskeviin. Käytännössä tämä tarkoitti valtavan laajaa tehtäväkenttää, mikä sinänsä on mielenkiintoista naispoliisien lukumäärän kautta tarkasteltuna: työsarka oli valtava verrattuna siihen tosiasiaan, ettei naispoliiseja juuri ollut kuin yksi tai korkeintaan kaksi kaupunkia kohti. Esimerkiksi vuoden 1907 Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirjassa kerrottiin, että Helsinkiin oli saatu kaksi naispoliisia, Suomen ensimmäiset naispoliisit, ja naispoliisin saamista Turkuun vasta odotettiin.¹⁸⁰

Helsingin saatua ensimmäiset naispoliisinsa aloitettiin naispoliisien työtehtävien määrittely. Vuoteen 1907 asti, ennen varsinaisen naispoliisityön aloittamista, Valkonauhaliitto keskittyi auttamistyöhön vierailemalla apua tarvinneiden luona sairaaloissa ja kodeissa ja toisaalta määrittämällä siveettömiä, joiden arveltiin kaipaavan Valkonauhan naisten apua. Myös nuorten parissa työskentely aloitettiin heti 1906.¹⁸¹

Vuonna 1908 prostituution vastustajat saavuttivat kaipaamansa tavoitteen, kun ohjesääntöinen prostituutio lakkautettiin. Siveellisyyden puolesta toimineet pitivät asiaa suurena voittona, mutta totesivat samalla, ettei ohjesääntöisyyden lakkauttaminen ollut yksiselitteisesti hyvä asia. Vaikka prostituutiosta tuli nyt entistä tiedostetummin laitonta ja kiellettyä, se paisui yhteiskunnallisena ongelmana valtaviin mittoihin ja räjähti niin prostituoitujen kuin sukupuolitautilapausten lukumäärien osalta. Lisäksi prostituoitujen asema yhteiskunnassa heikkeni, tekiväthän he työtä, joka oli ohjesääntöisyyden lakkauttamisen jälkeen kielletyksi julistettua ja laitonta.¹⁸²

¹⁷⁸ Hainari 1928, 39–76, 86–89; Salonen 1928, 77–85.

¹⁷⁹ Hainari 1928, 39.

¹⁸⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen ja konferenssin pöytäkirja 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁸¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen ja konferenssin pöytäkirja 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁸² Häkkinen 1995, 18.

Valkonauhalle ja naispoliisien käytännön työlle asia merkitsi uusien suunnitelmien tekemistä. Naispoliiseja ryhdyttiin vaatimaan lisää. Erityisesti korostettiin, että Helsinkiin, Turkuun, Tampereelle, Viipuriin, Ouluun ja Kuopioon tuli saada naispoliiseja siveystyöhön. Naispoliisien palkkausvaatimukset voimistuivat erityisesti vuosina 1910 ja 1911, jolloin oli käynyt selväksi, ettei naispoliisityö ottanut onnistuakseen. Esimerkiksi Oulussa ja Kuopiossa naispoliisit olivat toimineet vain lyhyen aikaa töiden loputtua melkein heti alkuunsa.¹⁸³

Toisaalta naispoliisikysymys sai prostituutitakaiskusta uutta pontta, osoittihan siveydellisesti katastrofaalinen tilanne naispoliisien tarpeellisuuden ja siveellisyytyötä korostettiin liiton suunnitelmissa. Naispoliisien tehtävät olivat vuoden 1909 Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirjan mukaan seuraavat:

*” Siveetöntä elämää harjoittavien naisten silmälläpito, paheen tieltä pois ohjaaminen, työn hankkiminen siveettömille, suojakoteihin toimittaminen, lapsista huolehtiminen, vankeudesta vapautuneiden huoltaminen ja maksuttoman lääkäriavun järjestäminen veneerisistä taudeista kärsiville naisille.”*¹⁸⁴

Lapsia ja nuoria pyrittiin suojelemaan ennaltaehkäisevästi monilta asioilta, joista erilaiset siveettömyydet olivat tärkeimpiä. Naispoliisit kiertelivät tansseissa ja elokuvissa sekä tarkastivat kirjallisuutta mahdollisten siveettömyyksien havaitsemiseksi.¹⁸⁵

Yhteiskunnalliset tapahtumat vaikuttivat luonnollisesti Suomen Valkonauhaliiton ja näin ollen myös naispoliisien tekemään työhön ja työtehtäviin. Ensimmäisen maailmansodan myötä naispoliisityön painotus siirtyi siveettömyysasioista lapsiin. Jo maailmansodan aikana, mutta etenkin sen jälkeen ja juurikin vuoden 1918 sodan aikana painotus oli lähes pelkästään lapsityössä asian muuttuessa vasta 1920-luvun alussa, jolloin esitettiin jälleen naispoliisien palkkaamista koskeneita vaatimuksia ja naispoliisien huomio siirtyi lapsien ohella muun muassa vankilasta

¹⁸³ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokousten ja konferenssien pöytäkirjat 1910 ja 1911. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Kuopioon ja Ouluun naispoliisit saatiin vain hetkeksi, sillä jo vuonna 1909 Valkonauhaliiton edustaja vieraili Kuopiossa poliisimestarin luona edistääkseen alkanutta, mutta sittemmin hiipunutta naispoliisityötä. Työ eteni hitaasti, sillä Ouluunkin saatiin ensimmäinen virallisesti palkattu naispoliisi, Hanna Sippola, vuonna 1919.

¹⁸⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁸⁵ Valkonauha-lehti 4/1909, 5. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

vapautuneiden kaitsentaan. Lisäksi ajatukset naispoliisikursseista herätettiin jälleen.¹⁸⁶ Vaikka Valkonauha sisällissodan jälkeen palasi sotaa edeltäneisiin teemoihin, painotus kuitenkin muuttui jonkin verran. Naispoliisikuvaa muutettiin yhtäältä pehmeämmäksi, toisaalta kovemmaksi, kun naispoliisit hoivasivat ymmärtäväisesti lapsia, mutta siveettömien joukkoa kohdeltiin kovemmalla kädellä.¹⁸⁷ On ilmeistä, että huolenpidon ja lasten kasvattamisen ajateltiin olevan jonkinlaisia vakuutuksia tulevaisuuden yhteiskunnallisten tilanteiden varalta. Toisaalta työväenluokkaisia naisia ryhdyttiin valvomaan tarkemmin, sillä keskiluokkaisille valkonauhalaisten työväenluokkaiset naiset olivat sisällissodan jälkeen käveleviä muistutuksia siitä, mitä yhteiskunnassa oli hieman aiemmin tapahtunut.

Koventuneet otteet Valkonauhaliiton naiset kohdistivatkin vuoden 1918 sodan jälkeen punaisiin naisiin, joiden kerrottiin kuljeskelevan edestakaisin ilman tietoa siitä, mihin he voisivat asettua. Erityisesti Mikkelissä ja Kuopiossa naispoliisien toimintaa tehostettiin punaisten naisten takia ja Valkonauhan naiset olivat hyvin huolestuneita yhteiskunnan tilanteesta. Paitsi punaiset naiset, naispoliisien apua tarvitsivat valkonauhalaisten mielestä myös ne naiset, jotka siveettömyydet mielessään juoksentelivat sotilaiden perässä. Vuoden 1918 sodan jälkeen yhteiskunta oli Valkonauhaliiton mielestä ottanut ison askeleen kohti siveettömyyden aiheuttamaa tuhoa ja puheet yhteiskuntaa jäytävästä syövästä olivat liiton asiakirjoissa tavallisia.¹⁸⁸

Naispoliisien tehtäväkentän voidaan nähdä määrittäneen paitsi Suomen Valkonauhaliiton omien intressien mukaiseksi ja kansainvälisten ohjeiden värittämäksi, myös yhteiskunnallisten tilanteiden ohjaamaksi. Naispoliisien oli vastattava sodanjälkeiseen lasten hätään ja unohdettava käytännön työssään ylevät siveellisyystavoitteet, vaikka niiden voidaan päätellä muhineen valkonauhalaisten mielissä myös poikkeustilojen aikana, niin valmiita ehdotuksia naispoliisiasian edistämiseksi ja apua tarvinneiden auttamiseksi heti ensimmäisen maailmansodan ja vuoden 1918 sodan jälkeen esitettiin. Kansainvälisiä toimintatapoja otettiin käyttöön innolla siksi, ettei Suomessa ollut käytännön kokemusta naispoliisiasian järjestämisestä. Erityisesti kansainvälisiä esimerkkejä

¹⁸⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirjat 1918, 1919, 1920 ja 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁸⁷ Naispoliisikysymystä koskeva liite 4 vuodelta 1921. Liitteen mukaan naispoliisien oli oltava ”pahoille pelkona, mutta ennen kaikkea kasvattajana lapsille ja nuorille”. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

¹⁸⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset 1918, 1919, 1920 ja 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA. On mielenkiintoista, kuinka vuoden 1918 sodan jälkeistä tilaa hyödynnettiin naispoliisien tarpeellisuutta perusteltaessa. Vaikka valkonauhalaisten oli sitä mieltä, että Suomen siveellisyytilanne oli todella huono, tuhoon johtava, otettiin tilanteesta tietyllä tavalla hyöty irti ja oltiin tyytyväisiä, että naispoliisityön tarpeellisuus tuli samalla perusteltua. Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1921.

kopioitiin innolla sen vuoksi, että Suomen naispoliisikysymys haluttiin nostaa muiden maiden vastaavalle tasolle.

4.2 Avun ansainneet ja muut langenneet naiset

Paitsi työläisnaisia koteineen, Valkonauhaliiton naiset auttoivat jo langenneita naisia. Langenneiksi valkonauhalaiset luokittelivat lähinnä prostituoidut, mutta myös kaikki alempiin luokkiin kuuluneet naiset, joiden sukupuolimoraalia oli syytä epäillä. Ohjesääntöinen prostituutio lakkautettiin vuonna 1908 prostituoitujen jatkaessa työtään. Prostituoituista suuri osa menetti kotinsa ja työnsä uudistuksen yhteydessä ja syntyneeseen suojaattomien naisten ongelmaan Valkonauhan naiset ja eritoten naispoliisit puuttuivat.¹⁸⁹

Naispoliiseille määritettiin Valkonauhaliiton vuosikokouksessa vuonna 1909 tehtävät, jotka rajautuivat lähinnä siveetöntä elämää eläneiden naisten ja vähäosaisten lasten huoltoon. Sekä lasten että jo siveettömän elämän pariin joutuneiden aikuisten kohdalla luotettiin ennaltaehkäisevän työn voimaan, mitä vuosikokouksessa useampaan otteeseen korostettiin. Lasten kohdalla siveettömältä elämältä suojeleminen oli erityisen hyödyllistä, sillä sen uskottiin ehkäisevän näitä joutumastakaan siveettömyyksien pariin.

*”[...] lapsityön tärkeys, etteivät lapset joutuisi siveettömän elämän pyörteisiin.”*¹⁹⁰

Lasten harhautumista siveettömän elämän puolelle pelättiin todella, sillä Alli Trygg-Helenius puhui asiasta vuosikokouksissa korostaen lasten vääränlaisen kasvatuksen turmiollisuutta. Trygg-Helenius oli huolissaan siitä, että lapset saavat kodeissaan liikaa haluamiaan asioita ja siten oppivat liian nautinnonhaluisiksi, minkä pelättiin aikuisiällä keskittyvän siveettömän elämän houkutuksiin.¹⁹¹

Aikuisten kohdalla Valkonauhan huomio kiinnittyi siveetöntä elämää eläneisiin naisiin, joita naispoliisien tuli pitää silmällä ja ohjata pois pahoilta teiltä. Toiveena Valkonauhaliiton puheenjohtajalla Frida Sjöblomilla oli, että naispoliisit veisivät langenneet naiset pois kadulta, suojakoteihin ja hankkisivat näille työtä. Ensimmäisten naispoliisien työstä annettujen määritelmien

¹⁸⁹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokousten pöytäkirjat 1908–1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Häkkinen 1995, 229–230

¹⁹⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁹¹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

mukaan naispoliisit olivat ikään kuin sosiaalityöntekijöitä, jotka pyrkivät järjestämään kohtaamiensa naisten elinolot ja elämäntavat paremmalle tolalle. Liiton ohjeissa korostettiin 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla ystävällisyyttä ja empaattisuutta. Naispoliisit pyrkivätkin saamaan vähäosaisten naisten asiat kuntoon ilman kovia otteita, mikä käy ilmi myös seuraavasta:

*” Irtolaisnaiset olisi heti vapautumisen jälkeen otettava suojelukseen. ”*¹⁹²

Naispoliisi oli kuin lintuemo, joka levitti siipensä karkuteillä olleen poikasensa ympärille ja ohjasi tämän jälleen oikeaan suuntaan. Naispoliisi toimi myös vaimentavana välikappaleena poliisimiesten ja langenneiden naisten välillä. Valkonauhaliiton naiset kieltäytyivät toimittamasta asiakkaitaan veneeristen tautien tarkastuksiin tai muutenkaan siveettöminä pidettyjen poliisimiesten luokse. Poliisimiesten työläistäusta arvelutti naispoliiseja ja koko Valkonauhaliittoa heti naispoliisikysymyksen tultua ajankohtaiseksi. Tarkastuksiin liittyen Valkonauhan naiset vaativat myös naislääkärin palveluksia, sillä paitsi tarkastuksia yleensä, pidettiin miesten tekemiä tarkastuksia erityisen kiusallisina ja arveluttavina.¹⁹³

Käytännössä naispoliisit tekivät työtään naispoliisitoiminnan käynnistyttyä kaduilla, mutta myös poliisilaitoksilla lähestyen kiinniotettuja pelastavasta näkökulmasta. Työ oli täysin erilaista kuin mitä poliisimiehet tekivät, sillä Valkonauhaa edustaneet naispoliisit lähinnä keskustelivat poliisilaitokselle tuotujen naisten kanssa ja pyrkivät tutustumaan näihin. Sopivia keskustelunaiheita laitoksella kohdattujen naisten kanssa olivat paheellisen elämän onnettomuus ja erityisesti siitä eroon pääseminen. Uuden elämän aloittaminen ei ollut ikinä liian myöhäistä. Naispoliisit kuvailivat siveettömien naisten langenneen helposti, mutta jaloilleen nouseminen sitä vastoin oli hankalaa. Ongelmia naispoliiseille tuotti myös se, etteivät kaikki olleet halukkaita ottamaan vastaan tarjottua apua, jota välittivät keskiluokkaiset naiset. Moni valkonauhalaisten mittapuun mukaan siveetöntä elämää elänyt nainen koki naispoliisien auttamisyrietykset hurskasteluksi. Naispoliisien käytännön työssä saamat kokemukset suuntasivat vähitellen auttamishalukkuutta, eikä kaikkia välttämättä autettu, vaikka Valkonauhaliiton vuosikokouksen puheissa ei liiton puheenjohtaja evännyt apua keneltäkään tarvitsevalta. Helsinkiläinen naispoliisi Alma Sundholm totesi 1909, että

¹⁹² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁹³ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA; Valkonauha-lehti 6–7/1909, 8. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 47. KA. Katso myös kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

*” Heitä, joilla on siihen halua, koetamme auttaa.”*¹⁹⁴

Se, että naispoliisit käytännössä auttoivat niitä, joille apu kelpasi ja jotka itse halusivat ryhdistäytyä, ei ollut mitenkään tavatonta. Valkonauhaliiton jäsenistön mieliä kalvoi toisinaan pelko siitä, että avuntarjoaminen vähäosaisille heikentäisi näiden oma-aloitteisuutta ja opettaisi heidät tukeutumaan ulkopuoliseen apuun elämässään. Toisaalta autettavien veltoilu myös ärsytti keskiluokkaisia auttajia, sillä itsensä kehittäminen, tarmokkuus ja itsekuri olivat kunnan kansalaisen velvollisuuksia. Kunnan ihminen ei myöskään luullut saavansa mitään ilmaiseksi.¹⁹⁵ Erityisesti naispoliisien mieltä lämmittivätkin ne siveettömän elämän puolelle astuneet naiset, jotka tulivat itse pyytämään naispoliiseilta apua ymmärtäen harhautumisensa.

Mielenkiintoista on, että Suomen Valkonauhaliiton naispoliisityössä oli toiminnan alkuvuosina selkeästi osia Valkonauhan kansainvälisen kattojärjestön, Woman’s Christian Temperance Union -järjestön, toiminnan keskeisimmästä osa-alueesta, raittiustyöstä. Esimerkiksi vuoden 1909 vuosikokouksessa helsinkiläiset naispoliisit raportoivat tapauksista, joissa vaimot ja äidit olivat hakeneet naispoliiseilta apua juoppojen miestensä takia ja kotiensa pelastamiseksi viinan vaaroilta. Huolimatta kyseisistä tapauksista raittiustyö ei missään vaiheessa vuosina 1905–1923 ollut Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa keskeisimmällä sijalla. Päinvastoin liitossa korostettiin siveellisyystyötä langenneiden naisten ja ennaltaehkäisevää työtä lasten parissa. Koko tarkastelemani ajan raittiustyön ja siveellisyystyön yhteydestä kyllä muistutettiin vuosikokouksissa, mutta käytännön toimet raittiuden edistämiseksi koettiin naispoliisien siveellisyystyön rinnalla vähemmän tärkeiksi.¹⁹⁶

Toiminnan alkuvuosina tehty työtehtävien määrittely oli ilmeisen toimiva ja todellisuutta vastannut, sillä naispoliisien työtehtävät määriteltiin virallisesti uudelleen vasta 1917. Tuolloin Helsingissä järjestettiin ensimmäinen naisten yleinen siveellisyyskokous. Kokouksessa naispoliisiasiaa aktiivisesti ajanut tohtorinna Tilma Hainari puhui naispoliisikysymyksestä ja kertoi naispoliisille kaavailluista tehtävistä. Naispoliisien tehtävien tarkempaan määrittämiseen oli yhtäältä syynä naispoliisikysymyksen nostattaminen ja ajankohtaistaminen, sillä naispoliisikysymystä ajaneiden naisten mielissä siinsivät naispoliisikurssi ja naispoliisin aseman kaikinainen vahvistaminen.

¹⁹⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

¹⁹⁵ Katso Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset; Ollila 1993, 37–38.

¹⁹⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Prostituution ja alkoholin yhteydestä Häkkinen 1995 ja 1996. Siveellisyystyön painottumisesta Suomen Valkonauhaliiton toiminnassa esim. Markkola 2002. Katso myös Bordin 1981 ja De Swarte Giffort 1995.

Samaan aikaan veneeristen tautien yhä aiheuttamat ongelmat osoittivat, että naispoliiseja tarvittiin ja että näiden tehtäväkenttään tuli kiinnittää erityistä huomiota. Huoruus oli joidenkin naisten ammattina samalla lailla kuin ennen ohjesääntöisyyden lakkauttamista.¹⁹⁷ Samalla prostituutio ikään kuin takasi naispoliisikysymyksen ajankohtaisuuden. Naispoliisikysymys ja naispoliisien työskentely muodostivat yhdessä eräänlaisen jatkumon, jossa naispoliisityön vakiintumattomuus ja tietynlainen tuloksettomuus yhdessä ikuiselta tuntuneen ongelman, prostituution, kanssa ruokkivat toinen toisiaan. Prostituutiota ei saatu kitkettyä naispoliisitoimin ja naispoliisikysymys eteni hitaasti, toisinaan tuskin ollenkaan. Kierto oli jatkuva ja siten ongelmat, joihin naispoliisikysymyksellä pyrittiin vaikuttamaan, pitivät naispoliisikysymyksen pinnalla.

Naispoliisien tehtävät eivät paljoakaan muuttuneet, mutta naispoliisin rooli muuttui 1900-luvun alkupuolelta 1920-luvulle tultaessa. Kun vuonna 1909 naispoliisit toimivat langenneiden tukena ja auttajina, Tilma Hainari kuvasi siveellisyyskokouksessa 1917 naispoliisin tehokkaaksi virkavallan edustajaksi, jolla oli valtaa suhteessa autettaviinsa. Naispoliisin tehtäviin kuului esimerkiksi saattaa rikolliset edesvastuuseen teoistaan. Edelliseen liittyi myös naispoliisin tehtävien laajennus, johon sisältyivät naispoliisien naispuolisille pidätetyille tekemät kuulustelut tai vähintään läsnäolo pidätetyn kuulustelutilanteessa. Naispoliisin oli myös raportoiva kuulustelusta kirjallisesti. Lisäksi naispoliisin tehtäviin kuului hoitaa kaikkia naisten tekemiin rikoksiin liittyviä asioita, kuten todisteiden keruuta.¹⁹⁸ On huomionarvoista, että naispoliisien virkavaltaisempaa imagoa ryhdyttiin korostamaan juuri vuonna 1917. Tuolloin Valkonauhaliiton vuosikertomukseen kirjattiin, kuinka siveellisyystyö esimerkiksi Helsingissä näytti kovin tuloksettomalta. Työn tuloksettomuus oli varmasti turhauttavaa, sillä ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisesta oli aikaa melkein kymmenen vuotta, eikä mikään tuntunut muuttuneen. Edelleen sukupuolitautilapauksista raportoitiin jatkuvasti ja veneerisiä tauteja sairastavia tarkastettiin entiseen malliin niin sanotussa Terveystoimistossa.¹⁹⁹ Onkin mahdollista, että naispoliisien asemaa ryhdyttiin koventamaan juuri tästä syystä, aiemman pehmeämmän linjan näyttäytyessä melko tuloksettomalta.

Valkonauhaliitolle prostituutio lieveilmiöineen oli ongelmallinen asia, sillä se uhkasi keskiluokkaista perheihannetta ja yhteiskuntaa. Huoruudesta kaikkine ongelmineen haluttiinkin päästä eroon. Samalla prostituutio ja sukupuolitautilapaukset kuitenkin pitivät naispoliisikysymystä pinnalla ja osoittivat Valkonauhaliiton mielestä konkreettisesti sen, että naispoliiseja tarvittiin. Alempien

¹⁹⁷ Karpio 1928, 7–12; Häkkinen 1995, 229–230; Nygård 1998, 57.

¹⁹⁸ Karpio 1928, 11.

¹⁹⁹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1917. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA; Häkkinen 1995, 249.

luokkien naisten auttaminen ei ollutkaan yksinkertaista ja helppoa. Anne Ollila on Marttajärjestöä koskevassa tutkimuksessaan tarkastellut alempien kansalaisten auttamisen ongelmaa, joka aiheutui siitä, että sivistyneempinä itseään pitäneet kyllä halusivat auttaa ja alempien tuli muuttua, muttei kuitenkaan tulla samanlaisiksi kuin auttajansa.²⁰⁰ Ylempiä ihmisryhmiä edustaneet ihmiset tosin sanoen tarvitsivat alempia, autettaviaan oman asemansa määrittämiseen ja säilyttämiseen. Näin oli myös Valkonauhaliiton ja langenneiden naisten välisen suhteen kohdalla.

Siveellisyystyö oli naispoliiseille raskasta, sillä auttajia oli vähän. Suomen Valkonauhaliiton jäsenmäärät olivat selkeästi alhaiset verrattuna esimerkiksi Marttajärjestön jäsenistöön. Irma Sulkusen tekemän vertailun mukaan vuonna 1913 Valkonauhaliitossa oli 700 jäsentä, kun taas Marttajärjestössä jäseniä oli yli 13 000. Myös työläisnaisliitolla oli Valkonauhaa suurempi jäsenmäärä.²⁰¹ Toistuvasti valkonauhalaisten kääntöivät Jumalan puoleen ja pyysivät lisää työntekijöitä:

*” Antakoon Herra lisää halukkaita työntekijöitä. ”*²⁰²

Ongelmalliseksi auttamistyön toteuttamisen teki myös se, että Valkonauhaliiton tulkintojen mukaan autettavien joukko kasvoi jatkuvasti. Kun aiemmin yhteiskunta oli tuntenut avioliiton ja ammattihaureuden, 1900-luvun alkupuolella asetelmaan oli noussut kolmaskin osa, avioliiton ja haureuden välimuoto, jota Valkonauhaliiton mukaan edusti yhä useampi nainen. Erityisessä riskiryhmässä olivat maalaiskodista lähteneet ja kaupungissa työläisluokkaan asettuneet naiset.²⁰³ Maalaisnaisten saapuminen kaupunkiin pyrittiin estämään ja Valkonauhaliiton matkasihteeri Marja Salmela vieraili lukuisilla maalaispaikkakunnilla puhumassa siveellisyydestä. Maalaisille esitelmöimistä pidettiin erityisen tärkeänä, sillä valkonauhalaisten mukaan näiden tiedot siveellisyydestä olivat puutteelliset.²⁰⁴

Langenneiden naisten auttamistyö oli naispoliiseille sydämen asia, mitä jatkuvasti korostettiin. Samalla työ tuloksettomuudessaan oli kuitenkin riippakivi, joka tuntui hyvin raskaalta.²⁰⁵ Huolimatta maalaistyttöjen ohjaamisesta ja näiden varoittamisesta kaupungin vaarojen suhteen, prostituoitujen

²⁰⁰ Ollila 1993, 48–49.

²⁰¹ Sulkunen 1979, 116–130; Sulkunen 1987, 165. Katso myös Sulkunen 2006.

²⁰² Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1908. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

²⁰³ Liite 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁰⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1910 Suomen valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

²⁰⁵ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokoukset 1908 ja 1909. Katso myös Karpio 1928, 18.

ymmärtämisestä ja otteiden koventamisesta sekä tehdystä ennaltaehkäisevästä työstä, raportoi Valkonauhaliitto siveellisyytyöhön liittyen vuonna 1919, että

*” Sisäinen syöpä jäytää kansamme elinjuuria. ”*²⁰⁶

Syövällä viitattiin todennäköisesti vuoden 1918 sodan tapahtumiin ja sen jälkeensä jättämiin ongelmiin, kuten kuljeskeleviin naisiin, joiden pelättiin levittävän siveettömyyttä. Alakuloa tai uupumusta ei kuitenkaan podettu kovin kauaa ja onkin mahdollista, että sisäisestä syövästä puhuminen oli osa Valkonauhan retoriikkaa, jolla yritettiin kääntää ihmisten huomio yhteiskunnan tilanteeseen ja erityisesti naispoliisityön tarpeellisuuteen. Edellisen puolesta puhuvat 1920-luvun ensimmäisten vuosien vuosikertomukset, jotka muuttuivat sävyltään innostuneemmiksi ja usko naispoliisityöhön vahvistui jälleen. Varmuutta naispoliisiasiaan antoivat myös voitettut vaikeudet ja se, että naispoliiseja oli toiminnan aikana palkattu muutamille paikkakunnille vastustuksesta huolimatta. Todennäköisesti myös naispoliisikurssin suunnittelu antoi uutta pontta työhön.

4.3 Työläiskoteja vai keskiluokkaista ydinperhettä pelastamassa?

Valkonauhaliiton työssä aikuisten naisten kanssa oli selkeästi kaksi ulottuvuutta. Yhtäältä Valkonauha auttoi jo langenneita, useimmiten prostituutiosta elantonsa saaneita naisia, joita he kohtasivat muun muassa poliisilaitoksilla. Toisaalta valkonauhalaisten suuntasivat energiaansa työssäkäyviin työläisnaisiin ja pyrkivät näiden kautta muokkaamaan työläiskodeista sellaisia, että ne voisivat olla yhteiskunnallisesti hyväksyttäviä ja yhteiskunnan perustaan sopivia.

*” Hyvät kodit ovat yhteiskunnan kulmakiviä. ”*²⁰⁷

Suomen Valkonauhaliitto oli huolissaan 1900-luvun luomasta naistyypistä, joka oli työssä kodin ulkopuolella esimerkiksi tehtaassa. Ongelmallista Valkonauhan mielestä oli, että muun muassa tehtaissa, liikkeissä ja kahviloissa tehtiin siveellisesti arveluttavaa työtä, josta nainen ei saanut tyydytystä.²⁰⁸ Tällöin Valkonauhan käsityksen mukaan työssäkäyvän työläisnaisen oli etsittävä

²⁰⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1919. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

²⁰⁷ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²⁰⁸ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Suomen ja Saksan naispoliisitoiminnan yhtäläisyyksistä Salonen 1928.

elämäänsä tyydytystä muualta. Keskiluokkaa edustavien valkonauhalaisten suurin pelko olikin, että tämän uuden naistyypin edustaja etsisi tyydytystä seksistä. Valkonauhan asiakirjoissa esitettiin useampaan kertaan kaavioita, joissa epätydyttävää työtä tekevän naisen mielenliikkeitä kuvattiin ja selvitettiin valintoja, joita nainen tulisi tekemään.²⁰⁹

Valkonauhaliiton naisten mielissä epätydyttävää työtä tekevien naisten ongelmat näyttäytyivät uhkaavina ja pelko epäsiiveellisuuden leviämisestä työläisnaisten ja muiden ihmisten joukkoon oli valkonauhalaisten mielestä todellinen.²¹⁰ Prostituutio ja siveetön elämä ylipäättänsä kaikkine mahdollisine uhkineen loi tarpeen Valkonauhan tekemälle työlle. Valkonauhan naiset rakensivat auttamistyönsä siveettömyyksien uhan ajatukselle ja perustelivat omaa tarpeellisuuttaan peloillaan, joissa siveettömyys huojutti koko yhteiskuntaa. Edellisen pohjalta onkin ilmeistä, että Valkonauhan naisille siveettömyyksiin liittyneet pelot ja uhat olivat tietyllä tapaa tarpeellisia koko tarkastelemani ajanjakson ajan.

Itsensä Valkonauhan naiset lukivat siihen joukkoon, joka sukupuolensa ja keskiluokkaisen asemansa perusteella määrittyi yhteiskunnan huono-osaisten auttajaksi.²¹¹ Suomen Valkonauhaliiton naisten ja naispoliisien toimintaa luonnehti erinomaisesti sanapari *yhteiskunnallinen äitiys*. Uusi naisidentiteetti oli yhtä kuin emansipatorinen äitiys, jossa koti, mutta erityisesti yhteiskunnallinen koti oli naiselle keskeinen ympäristö. Yhteiskunnallisessa kodissa oli naisille kuuluvia tehtäviä ja kotiin liittyvät hoiva- ja holhoustehtävät siirtyivät emansipatorisen äitiyden myötä yhteiskuntaan, josta autettavia *sisaria* löytyi.²¹²

Irma Sulkusen mukaan keskiluokan naiset jäsensivät paitsi omaa identiteettiään, myös välittivät uutta naiskuvaa, sosiaalista ja aktiivista äitiyttä, alempien yhteiskuntaluokkien naisille.²¹³ Valkonauhan naiset korostivat uutta naisidentiteettiä lausahduksellaan

”Jumalalle, kodille ja yhteiskunnalle”²¹⁴

²⁰⁹ Naispoliisikysymystä käsittelevä liite 402. Suomen valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokoukset 1909 ja 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Kiinnostavaa on, että Valkonauhaliiton sisällä epätydyttävästä työstä johtuneisiin ongelmiin esitettiin erilaisia ratkaisuja, joista naispoliisityö oli yksi. Muita ratkaisuehdotuksia olivat muun muassa äitien ja lapsien yhteiset kokoukset ja tohtorinna Mandi Granfeltin ehdotus siiveellisen kirjallisuuden levittäminen nuorison pariin.

²¹⁰ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1906. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokoukset 1909 ja 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²¹¹ Markkola 2002, 280.

²¹² Sulkunen 1987, 161–164.

²¹³ Sulkunen 1987, 161–164.

Työläiskotien muokkaamiseksi Valkonauhaliitto järjesti työläisnaisille ja esimerkiksi palvelijattarina työskennelleille naisille tilaisuuksia, joissa kerrottiin oikeista toimintatavoista ja siitä, kuinka naisen tuli huolehtia kodistaan. Järjestetyissä kokouksissa tärkeimpiä teemoja olivatkin kodinhoitoon liittyvät asiat. Suomen Valkonauhaliitolla ja Marttajärjestöllä oli tältä osin yhtäläisiä tavoitteita, sillä myös Marttajärjestö korosti kodista puhuessaan kodin puhtautta ja perheenjäsenten tervettä elämää.²¹⁵ Työläisnaisille kodista huolehtimisen tarvetta perusteltiin esimerkiksi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden tuomilla velvoitteilla. Valkonauhan naiset korostivat työläisnaisille, että

*”Ensin on huolehdittava kodista ja mitä paremmin siitä pystyy huolehtimaan, sitä paremmin ymmärrämme ison kotimme, yhteiskunnan, tarpeita.”*²¹⁶

On selvää, että Valkonauhan naiset toivoivat työläisnaisten asettuvan kotiin ja täyttävän sen paikan, joka naiselle keskiluokkaisten naisten mielestä kuului. Kiinnostavaa kuitenkin on, etteivät Valkonauhan naiset ymmärtäneet, että työläisnaisille työssäkäyminen saattoi olla rahallisesti välttämätöntä, vaikka naiset olisivat olleet aviossa. Työssäkäyntiä enemmän valkonauhalaisia arveluttivat avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset ja näiden mahdollinen vaikutus Suomen siveelliseen tilanteeseen. Avioton äitiys ei ollut missään määrin toivottavaa, päinvastoin se oli yhteiskunnallisesti arveluttavaa, sillä äitiys ja seksuaalisuus eivät mahtuneet samaan kuvaan.²¹⁷ Yksi keskeisimmistä velvoitteista naisen elämässä oli lastenkasvatus, joka oli äidin ehdottoman tärkeä, mutta usein paineita ja stressiä aiheuttanut tehtävä. Lastenkasvatus ei ollut helppo tehtävä paremmissakaan perheissä, vaikka lapset suuri ilonlähde äidille olivatkin. Näin ollen erityistä huolta porvarillisissa piireissä aiheuttivatkin aviottomat lapset, joilla ajateltiin olevan avioliitossa syntynyttä lasta heikommat mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä kunnon kansalaiseksi.²¹⁸

Myös äideille ja tyttärille järjestettiin tohtorinna Mandi Granfeltin ehdotuksesta yhteisiä kokouksia, joissa kerrottiin niistä vaaroista, jotka kotoa kaupunkiin muuttavaa nuorta naista uhkasivat.²¹⁹ Kaupungin uhat olivat todellisia, sillä monet maalta kaupunkiin työn perässä muuttaneet työläistyöt

²¹⁴ Jumalalle, kodille ja yhteiskunnalle 1916, 6.

²¹⁵ Ollila 1993, 49.

²¹⁶ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1915. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²¹⁷ Helén 1995, 316–318. Katso myös Kokko 1996.

²¹⁸ Sulkunen 1995, 80–86. Katso myös Sulkunen 1989 ja VP 1907 liitteet III.

²¹⁹ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

joutuivat ongelmiin, törmäsivät prostituutioon ja saattoivat saada aviottoman lapsen.²²⁰ Ennaltaehkäisevää työtä pidettiin tärkeänä, sillä jo syntyneitä ongelmia oli vaikeampi korjata kuin varoituksilla ja opastuksella ohjata potentiaalisia lankeavia takaisin hyväksyttävään elämään.

Ennaltaehkäisyä oli myös perinnöllisyysasioista puhuminen. Marttajärjestöä tutkimuksessaan tarkastellut Anne Ollila esittää, että Marttajärjestön aktiivit uskoivat vankasti hankittujen ominaisuuksien periytymiseen vanhemmilta lapsille.²²¹ Myös Valkonauhaliiton naisten mieliä vaivasi sama huoli: siveettömät saattaisivat lastensa kautta myrkyttää koko yhteiskunnan.

*” Iltamassa puhuttiin perinnöllisyydestä ja sen yhteydestä henkiseen puoleen. Mieliin teroitettiin, kuinka siveellinen elämä ja ihanteellinen katsantotapa on tärkeä tulevien sukupolvien kannalta. ”*²²²

Erityisesti huonojen ominaisuuksien ja sielullisen heikkouden periytymisen pelko korostui vuoden 1918 sodan jälkeen, jolloin Valkonauhan vuosikertomuksissa viitattiin useita kertoja perinnöllisyysasiaan.²²³ Kansalais sodassa porvarilliset valkonauhalaist olivat valkoisten puolella ja suojeluskunnan paikallisen päällikön kirjoittamalla suosituksella oli paikkansa naispoliisikurssille hakeneiden neitien ja rouvien hakemuspapereiden joukossa.

Yhteiskunnan suuressa kodissa keskiluokan naiset harjoittivat biologisen äitiyden ylittävää äitiyttä.²²⁴ Valkonauhan naiset kohdistivat apunsa työväenluokan naisiin sen vuoksi, että valkonauhalaisten mielestä työväenluokkaisissa kodeissa saattoi olla asioita, joita tietämättömät naiset eivät huomioineet ja siten pahat asiat saivat mahdollisuuden levitä seuraaviin sukupolviin ja pahimmillaan koko yhteiskuntaan. Valkonauhan parissa äiti nähtiin onneen tai onnettomuuteen johtavana tekijänä ja suurellisesti todettiin, että jopa kansakuntien onni tai onnettomuus seuraa äidin vaikutuksesta.²²⁵ Sen vuoksi Valkonauhaliiton mielestä olikin tarpeen, että keskiluokkaiset naiset opettivat ja opastivat alempien yhteiskuntaryhmien naisia.

Voidaankin kysyä, pelastivatko Valkonauhan naiset ensisijaisesti työväenluokkaisia naisia ja näiden koteja vai keskiluokkaan kuuluneiden ihmisten koteja. Toivo Nygård esittää, että yhteiskunnalle

²²⁰ Häkkinen 1995, 119, 121, 127. Katso myös aviottomista äideistä Kokko 1996.

²²¹ Ollila 1993, 51. Katso myös Mattila 1999.

²²² Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²²³ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1920. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

²²⁴ Sulkunen 1987, 162, 164.

²²⁵ Helenius 1904, 5; Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

poikkeavuus on toistuvasti näyttäytynyt ongelmana ja että ylä- ja keskiluokka ovat määrittäneet yhteiskunnan toiminnan ehdot. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna vähempiosaisien auttaminen oli itsekästä toimintaa, auttajien oman aseman määrittämistä, luomista ja ylläpitämistä. Autettavien ja poikkeavien määrittäminen puolestaan kertoi, millainen oli tavoiteyhteiskunta, johon ylä- ja keskiluokka toimenpiteillään pyrki.²²⁶

Nygårdin näkökannan mukaan Valkonauhaliiton toiminta ei näyttäytynyt lainkaan niin jalona kuin Valkonauhan naiset olisivat toivoneet. Liitto kuvasi toistuvasti työtään vähempiosaisien parissa toteamuksella

*” [...] hyvän kipinän etsimistä.”*²²⁷

Samaan aikaan Valkonauhaliitto myönsi, ettei työ edennyt toivotulla tavalla, mutta siihen syyt olivat muualla kuin Valkonauhaliitossa, tarjosihan liitto oman näkemyksensä mukaan vain apua, eikä tuominut ketään.²²⁸ Liiton mukaan työn tuloksettomuus johtui yhteiskunnan haluttomuudesta palkata naispoliiseja ja toisaalta siitä, etteivät vähempiosaiset ottaneet Valkonauhan apua vastaan vastustuksetta. Vähempiosaisien haluttomuus muuttaa elintapojaan keskiluokkaisten auttajien vaatimaan suuntaan kävi ilmi jo heti naispoliisitoiminnan alkuvaiheessa.²²⁹

Ne ajatukset ja toimintamallit, joita Valkonauhaliitto yritti toiminnallaan vähempiosaisille välittää, olivat osa keskiluokan määrittämää hyvää elämää. Parannuksen tekemiseen oli vain yksi hyväksytty väylä ja tavoitteena oli, että suomalaista yhteiskuntaa jäytänyt siveettömyystauti saataisiin kitkettyä pois. Tietynlainen kuilu keski- ja työväenluokan välillä haluttiin säilyttää, eikä autettavia haluttu keskiluokkaan. Tarkoituksena olikin ohjata autettavien elämä sille mallille, etteivät heidän elämänsä uhkaisi yhteiskunnan tulevaisuutta ja siten keskiluokkaisten elämää.

²²⁶ Nygård 1998, 11–17.

²²⁷ Naispoliisikysymys, liite 4. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²²⁸ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1907. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²²⁹ Naispoliisikysymys, liite 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Valkonauhaliiton vuosikokous 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

5. Toiveiden täyttymys

5.1 Naispoliisikurssi

Suomen Valkonauhaliitolle naispoliisiasia oli sydämen asia, mutta monessa mielessä myös tappio. Koko tarkastelemani ajan Valkonauhaliitto oli naispoliisiasiansa kanssa eri linjoilla miehisen poliisimaailman kanssa, eikä työ siten edennyt toivotulla tavalla. Valkonauha ei saanut naispoliisiasiaa etenemään omin voimin sellaisiin päämääriin, joihin oli tarkoitus, sillä naispoliisikysymys ei saanut yhteiskunnallisesti merkittävää asemaa. Vuonna 1923 järjestettyä ensimmäistä naispoliisikurssia voidaankin pitää ehdottomasti naispoliisikysymykseen saavutetuista vastauksista tärkeimpänä.

Naispoliisikurssi oli vuonna 1916 perustetun ja vuonna 1919 Suomen Naisten Kansallisliittoon liittyneen siveellisyyskomitean järjestämä.²³⁰ Suomen Valkonauhaliitto kuului siveellisyyskomiteaan oikeutetusti, olivathan naispoliisit Valkonauhan jäseniä ja toisaalta naispoliisikoulutuksen järjestäminen oli yksi Valkonauhan tavoitteista. Myös Pelastusarmeijalla oli edustajansa komiteassa. Siveellisyystyölle komitean perustaminen antoi ryhtiä ja työkenttä selkiytyi huomattavasti jakautuen kahteen osa-alueeseen. Ensimmäisen kokonaisuuden muodosti työ prostituutiota ja kaksinaismoraalia vastaan. Kyseisen osa-alueen tavoitteena oli muuttaa yleinen mielipide siveettömyyden vastaiseksi. Siveellisyystyön toiseksi osa-alue sen sijaan koostui valistus- ja neuvontatyöstä sekä koulutuksesta ja työnvälityksestä.²³¹

Aura Korppi-Tommolan mukaan siveellisyyskomitea perustettiin järjestelmällisen siveellisyystyön järjestämiseksi ja Valkonauhan työn tukemiseksi.²³² On ilmeistä, että tuki oli Valkonauhalle todella tarpeen, sillä Valkonauhan jäsenmäärä oli koko ajan alhainen verrattuna moniin muihin naisasiaa järjestäneisiin yhdistyksiin. Samaan aikaan Valkonauhan jatkuvat, lähinnä Jumalalle osoitetut avunpyynnöt ja työn tuloksettomuuden valittaminen osoittavat, ettei työ edennyt toivotulla tavalla.²³³

Valkonauha ei kuitenkaan ollut kovin otettu saamastaan avusta, vaikka sen merkitys naispoliisikysymyksen edistymisen kannalta todennäköisesti ymmärrettiinkin. Valkonauhaliiton

²³⁰ Naispoliisikysymystä koskeva liite nro 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Karpio 1928, 16–17; Korppi-Tommola 2001, 48–49.

²³¹ Korppi-Tommola 2001, 48–50.

²³² Korppi-Tommola 2001, 48.

²³³ Sulkunen 1979, 126; Katso myös Sulkunen 1987; Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomukset 1908, 1909 ja 1912. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

asiakirjoissa korostettiin huomattavan paljon sitä, että naispoliisikysymys oli juuri Valkonauhan asia, ei kenenkään muun.²³⁴ Toinen mielenkiintoinen seikka on se, ettei naispoliisikurssista ollut Valkonauhan asiakirjoissa merkintöjä ennen vuotta 1921. Se, miksei kurssista ollut aiempia merkintöjä, selittynee sillä, ettei Valkonauha pitänyt poliisin palveluksessa toimineita jäseniään poliiseina, vaan ennen kaikkea valkonauhalaista, jotka toimivat liiton ihanteiden mukaisesti ja näin ollen varsinaista poliisikoulutusta ei tarvittu. Naispoliisitoiminnan ohjaamattomuus ja järjestäytymättömyys sen sijaan huoletti liittoa jo vuonna 1909, jolloin vuosikokouksen pöytäkirjassa tuotiin esille tarve jonkinlaisen naispoliisityötä ohjaavan henkilön saamiseksi. Valkonauha toivoi tuolloin tuloksetta, että valtio palkkaisi niin sanotun naistarkastajan.²³⁵

Verrattaessa poliisimiesten koulutuksen tilannetta naispoliisien vastaavaan Suomessa 1920-luvun alussa huomataan, ettei poliisimiesten koulutus ollut juurikaan paremmassa tilanteessa kuin naispoliisien. Poliisimiehille oli järjestetty vuodesta 1918 alkaen väliaikaista poliisikoulutusta Suomenlinnassa, Valtion väliaikaisessa poliisikoulussa.²³⁶ Poliisimiesten koulutuksen kehno tila lienee yksi syy sille, miksei naispoliiseja koulutettu valtion toimesta. On todennäköistä, ettei naispoliisien kouluttamista pidetty ajankohtaisena tai ylipäättänsä tarpeellisena, kun asemansa ja työtehtäviensä suhteen tunnustetut poliisimiehetkin olivat ilman kunnollista koulutusta.

Myös Valkonauhaliiton suhtautuminen naispoliisien asemaan, koulutuksen tarpeeseen ja sivistystasoon oli omiaan heikentämään naispoliiseina toimineiden valkonauhalaisten poliisikoulutukseen pääsyä. Vuonna 1921 Sisäasiainministeriölle osoitetussa, naispoliisien koulutusta koskevassa kirjeessä todettiin, että poliisimiehet tarvitsevat koulutusta sellaisissa asioissa, jotka naispoliisit jo hallitsevat ja näin ollen yhteiskoulutus ei ollut mahdollista.²³⁷ Lisäksi Valkonauha vaati naispoliiseille naisen johtamaa koulutusta, mikä todennäköisesti ei tuolloin ollut Valtion väliaikaisessa poliisikoulussa mahdollista.²³⁸ Edellinen herättää kysymään, eikö Valkonauha ymmärtänyt omien vaatimustensa tasoa. On epätodennäköistä, että naispoliiseille olisi järjestetty naispuolinen kouluttaja, kun koulutuksenkaan järjestämiselle ei oltu suopeita.

Sisäasiainministeriölle osoitetusta kirjeestä on havaittavissa Valkonauhan naisten toistuvasti tekemä erottelu nais- ja miespoliisien välillä. Valkonauhaliiton naiset näkivät itsensä naispoliiseina

²³⁴ Katso esim. naispoliisikysymystä koskeva liite nro 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²³⁵ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1909. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²³⁶ Hietaniemi 1992, 100.

²³⁷ Kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²³⁸ Naispoliisikysymys, liite 4. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

sivistystä vaativassa työssä, kun taas poliisimiesten työn he asettivat fyysisen työn kategoriaan. Kirjeessä todettiin, että poliisimiehet hoitavat hevosia ja käyttävät aseita, mikä ei naispoliisille sopinut tai ollut tarpeellista.²³⁹ Valkonauhan luoma selkeä vastapari, sivistymätön työläismies ja mieleltään ja sydämeltään sivistynyt keskiluokkainen nainen, joka tekee arvokkaampaa työtä ja toisaalta osaa jo ilman koulutusta ne asiat, joita miehen oli vielä harjoitettava, nousee kirjeestä esiin.

Johtuen siitä, että poliisimiestenkin järjestelmällisempi koulutus oli vasta järjestämisen alla ja toisaalta siitä, ettei naispoliisien asema ollut vakiintunut Suomessa, ei Valkonauha saanut naispoliisien koulutusta koskeviin anomuksiin vastakaikua. Naispoliisien kouluttamista pidettiin kuitenkin niin tärkeänä, että Suomen Valkonauhaliitto ja Suomen Naisten Kansallisliiton siveellisyyskomitea päättivät itse järjestää naispoliisikurssin. Kurssin järjestämiseksi oli vuonna 1921 anottu valtioneuvostolta rahaa lainoin tuloksin ja sen vuoksi kurssi järjestettiin vuonna 1923 Suomen Naisten Kansallisliiton järjestämän kansalaiskeräyksen tuoton turvin.²⁴⁰

Miksi naispoliisikurssin järjestämistä sitten pidettiin niin tärkeänä, jos naispoliiseilla kerran oli jo tarvittavat tiedot ja taidot, joita poliisimiehet Valtion väliaikaisessa poliisikoulussa vasta hankkivat? Naispoliisien kouluttamisen tarve oli Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton siveellisyyskomitean mukaan ilmeinen naispoliisien arvostuksen nostattamiseksi. Tammikuussa 1923 Kotimaa-lehdessä oli siveellisyyskomitean työstä kertova kirjoitus, jossa kerrottiin, että naispoliisikurssi olisi tarpeellinen juuri naispoliisien arvostuksen lisäämiseksi.²⁴¹ Edellisestä käy ilmi, millainen suhtautuminen asiaa ajaneilla oli: naispoliisit eivät tarvitse koulutusta sinällään, vaan sen vuoksi, että heidän arvostuksensa kohoaisi. Samaisessa Kotimaa-lehden artikkelissa todettiin poliisimiesten koulutuksen olevan sellaisella tolalla, että sen suhteen oli toivomisen varaa.

Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton siveellisyyskomitean toiminta naispoliisiasian ja – kurssin edistämiseksi oli kaikkienensa hyvin ristiriitaista. Valkonauhaliitto korosti toistuvasti naispoliisien paremmuutta suhteessa poliisimiehiin vaatien naispoliiseille erilaista koulutusta, kertoen naispoliisien henkisistä ominaisuuksista ja poliisimiesten puutteellisesta koulutuksesta. Samaan aikaan vaadittiin naispoliisien aseman tunnustamista ja tasa-arvoistamista suhteessa miehiin:

²³⁹ Kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁴⁰ Hietaniemi 1992, 66–67; Karpio 1928, 15; Suomen Naisten Kansallisliiton siveellisyyskomitean työmaalta, 1. Kotimaa 19.1.1923.

²⁴¹ Suomen Naisten Kansallisliiton siveellisyyskomitean työmaalta, 1. Kotimaa 19.1.1923.

*”Naisholiisien asema tulisi rinnastaa miesholiisiin kanssa [...] ”*²⁴²

Mielenkiintoista on, että koko tutkimani ajanjakson ajan Suomen Valkonauhaliitto teki tekemällä eroa poliisimiehiin ja kielsi ankarasti naisholiisien ja poliisimiesten yhteyden. Naisholiisilla oli liiton käsityksen mukaan täysin poliisimiehistä erillinen maailmansa.²⁴³ 1920-luvulla Valkonauha ryhtyi lisäksi pohtimaan naisholiisien nimitysasiasa. Naisholiisi-nimitys oli liiton mielestä huono viitatessaan poliisiorganisaatioon ja poliisimieheen. Vuoden 1922 vuosikokouksessa ehdotettiin, että naisholiiseja ryhdyttäisiin kutsumaan siveyskajtsijoiksi.²⁴⁴ Tämä ristiriitainen toiminta oli todennäköisesti omiaan heikentämään naisholiisikysymyksen ja – kurssin etenemistä.

Kiinnostavaa on kuitenkin se, että todellisuudessa naisholiisit saattoivat työskennellä poliisimiesten kanssa toteuttaen samanlaisia toimintamalleja, mikä käy ilmi muun muassa kotkalaisen naisholiisin, Kirsti Kaukon lukuisista kirjeistä. Kauko kirjoitti Fanny von Hertzenille toukokuussa 1922 kuvaten tarkoin päiviensä kulkua.

*”Eilen saimme minä ja neiti kanslisti poliisiratsut, joilla ratsastimme kuuden kilometrin päähän harjoittelemaan ampumista.”*²⁴⁵

Ratsastaminen ja ampuminen eivät olleet Kaukolle vastenmielisiä, vaan hän kirjoitti pitäneensä molemmista kovasti. Samassa kirjeessä Kauko mainitsi paikalliselta poliisimestarilta saamastaan kannustuksesta ja tuesta. Kirjeen mukaan poliisimestari oli muun muassa järjestänyt Kirstin töitä siten, ettei tämä haluaisi luopua työpaikastaan poliisilaitoksella.²⁴⁶ Vastoin yleistä käsitystä neiti Kaukon asema Kotkan poliisilaitoksella oli parempi kuin mitä Valkonauhan puheenvuoroista yleensä saattoi päätellä. Lisäksi voidaan todeta, että Kauko oli ottanut askeleen kohti miehistä poliisitointa esimerkiksi harjoittelemalla ampumista ja siten hänen työllään oli todennäköisesti paremmat onnistumisen edellytykset kuin naisholiisien itse rajaamassa toimintaympäristössä, jossa tärkeimpänä työvälineenä oli usko Jumalaan.

On kuitenkin todennäköistä, että Kaukon asema poliisitoimessa 1920-luvun alussa oli poikkeus, sillä monissa tapauksissa naisholiiseja palkattiin ja heille annettiin todellisia poliisitoimen alaan

²⁴² Naisholiisikysymys, liite 402. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁴³ Katso esim. Suomen Valkonauhaliiton vuosikokouksen pöytäkirja 1907, 1910, 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA. Katso myös Valkonauhaliiton vuosikertomukset.

²⁴⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokous 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²⁴⁵ Kirsti Kaukon kirje Fanny v. Hertzenille toukokuussa 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

²⁴⁶ Kirsti Kaukon kirje Fanny v. Hertzenille toukokuussa 1922. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 11. KA.

kuuluneita työtehtäviä vasta 1930-luvun lopulla tai myöhemmin. Esimerkiksi helsinkiläinen Aune Sarlin aloitti konstaapelin työt vuonna 1937 Helsingin poliisilaitoksella työskenneltyään ensin vuosia laitoksen valokuvakortittajana. Huolimatta Sarlinin palkkaamisesta jäi naispoliisiasia aivan keskeneräiseksi ja vielä 1950-luvun puolivälissä naispoliisien asema Helsingin poliisilaitoksella vakiintumaton ja palkkaus tehtäviä vastaamaton. Vielä kehnempi tilanne oli kuitenkin Hämeenlinnassa, jossa laitoksen siivoja auttoi poliisimiehiä niissä tapauksissa, joissa naisen läsnäolo oli rikoksen selvittämisen kannalta välttämätöntä.²⁴⁷

5.2 Kristitty ja siveellinen neiti tai rouva

Naispoliisikurssin järjestäminen eteni keväällä 1923 nopealla aikataululla, sillä helmikuussa alkaneelle kurssille etsittiin osanottajia vasta tammikuussa ja kurssin suunnitelmia muokattiin lukuisia kertoja.²⁴⁸ Aivan uusia eivät kurssin suunnitelmat silti olleet, sillä kurssia oli yritetty alun perin järjestää jo vuonna 1921. Tuolloin kurssin järjestäminen kaatui rahan puutteeseen ja sisäasianministeriön kielteiseen kantaan naispoliisikurssin suhteen.²⁴⁹

Naispoliisikurssin ilmoitus julkaistiin Kotimaa-lehdessä, mikä kertoo, että kurssille haettiin kristittyjä ja siveellisiä naisihmisiä. Ilmoituksen mukaan maksuttomille kursseille hakiessa etusijalle asetettiin ne, joilla oli kokemusta poliisilaitustyöskentelystä. Hakemukseen hakijan pyydettiin liittävän koulu-, papin- ja lääkärintodistus, sekä kahden tunnetun henkilön kirjoittama suositus. Lisäksi hakijoiden toivottiin suorittaneen joitakin yhteiskunnallisia kursseja esimerkiksi lasten-, sairaan- tai köyhäinhoidosta.²⁵⁰ Paitsi lehti-ilmoituksella, kurssille haettiin osallistujia naispoliisikurssin johtajan ja puuhanaisen, Tilma Hainarin kaupunkien poliisimestareille lähettämällä kirjeillä. Kirjeissään Hainari pyysi poliisimestareita päästämään laitoksensa naispoliiseja niin kovin tarpeellisina pidetyille kursseille.²⁵¹

Lukuisat vuoden 1923 kurssille valitut olivat lähettäneet hakemuksensa jo kesäkuussa 1921. Onkin ilmeistä, että hakijoiden tarkoituksena oli todennäköisesti päästä vuodelle 1921 suunnitellulle, mutta toteutumatta jääneelle kurssille. Ensimmäiselle toteutuneelle naispoliisikurssille hakeneiden joukko

²⁴⁷ Keskinen & Silvennoinen 2004, 360–364; Tervamäki 2002, 174–176.

²⁴⁸ Naispoliisikurssi-ilmoitus, 4. Kotimaa 19.1.1923; Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisiiton yhteisen naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja 8.1.1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁴⁹ Kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁵⁰ Naispoliisikurssi-ilmoitus, 4. Kotimaa 19.1.1923.

²⁵¹ Kirje rouva Tilma Hainarilta Helsingin poliisimestarille 16.1.1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA. Myös muille maan poliisilaitoksille lähetettiin vastaavat kirjeet. Katso Karpio 1928, 17.

oli melko laaja. Selkeän hakijoiden ryhmän muodostivat talollisten tyttäret, nuoret naiset, joilla oli jonkinlaista työkokemusta ennestään. Esimerkiksi neiti Impi Kääriä lähestyi Valkonauhaa toiveenaan päästä naispoliisikurssille. Kääriän kirjoittama pyyntö kuvasti erinomaisesti sitä näkemystä, joka ihmisillä naispoliisin työstä oli. Naispoliisit olivat ennen muuta valkonauhalaisia, erillisiä poliisiorganisaatiosta.

”Olisin halukas vaihtamaan ammattia, jos sinne Valkonauhalle voisi päästä.”²⁵²

Kääriä oli karjakkokoulun käynyt maatalousneuvoja, jonka hakemukseen oli liitetty tarvittavat hakemukset ja suositukset. Impi, kuten moni muukin hakemuksen lähettäneistä, oli pyytänyt toiseksi suosituksen kirjoittajaksi paikallisen suojeluskunnan päällikön, mikä kertoo siitä, että Valkonauhaliitto suhtautui myönteisesti suojeluskuntiin pitäen arvossaan tietynlaisia arvoja. Hakijoiden ohjaaminen suojeluskuntien puoleen varmisti myös edes osittain, ettei naispoliisikursseille hakeutunut poliittisesti vasemmalla olleita henkilöitä. Kääriästä suosituksen oli kirjoittanut Lavansaaren suojeluskunnan päällikkö Severi Rautala.

”Pyyynnöstä todistan, että talollisen tytär, karjanhoidon valvoja neiti Impi Kääriä on valtiollisesti luotettava henkilö.”²⁵³

Myös Sintolan kylästä Antreasta kotoisin ollut talollisen tytär Eva Pyyhtiää suositteli suojeluskunnan paikallis-päällikkö ja lisäksi poliisipäällikkö. Naispoliisikursseille ei hakenut, eikä varmasti päässyt vuoden 1918 sodassa punaisten puolella ollut henkilö. Valkonauhan jäsenistön silmissä punaiset naiset päinvastoin muodostivat selkeän autettavien ryhmän. Esimerkiksi Kuopiossa ja Mikkelissä siveellisyyden tarve kasvoi Valkonauhan mukaan juuri punaisten naisten takia.²⁵⁴ Myös poliisimiesten koulutusta järjestettäessä poliisiksi halunneen miehen oli pyydettävä asuinpaikkansa suojeluskunnan päälliköltä suositus ja todistus siitä, ettei nuori mies ollut osoittanut vääränlaista yhteiskunnallista aktiivisuutta.²⁵⁵

²⁵² Neiti Impi Kääriän hakemus naispoliisikurssille pääsemiseksi 30.6.1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁵³ Neiti Impi Kääriän hakemus naispoliisikurssille pääsemiseksi 30.6.1921. Suojeluskunnan paikallis-päällikkö Severi Rautalan suositus. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁵⁴ Suomen Valkonauhaliiton vuosikertomus 1918. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 15. KA.

²⁵⁵ Hietaniemi 1992, 75. Mielenkiintoista on, että suuri osa poliisitoimeen rekrytoituista miehistä kuitenkin kuului Hietaniemen mukaan työväenluokkaan.

Pelkästään työväenluokkaan kuuluminen riitti Valkonauhalle perusteeksi hylätä naispoliisikurssille pyrkineen hakemus. Naispoliisikurssille hakijoiden joukossa oli kaksi selkeästi erilaista hakijaa, työväenluokkaista nuorta naista. Tamperelaiset Alma Vilenius ja Ida Wideman olivat ainoat kurssille hakeneet työväenluokkaa edustaneet naiset. Kumpikin oli ammatiltaan tehtaantyöntekijä. Vilenius oli työskennellyt Tampereen Trikootehtaalla reilun vuoden ja Wideman Finlaysonilla. Kummallakin tytöllä oli tarvittavat liitteet ja suositukset hakemuksissaan, mutta tyttöjen toivomaa tulosta eivät hakemukset tuottaneet. Tarkasteltaessa vuoden 1923 naispoliisikurssin osanottajaluetteloa havaitaan, että ainoastaan riihimäkeläinen poliisilaitoksen siivoja, Miili Mäkeläinen, oli valittu kurssille kätilöiden, sairaanhoitajien ja lastenkodin johtajattaren joukkoon.²⁵⁶

Poliisikoulutukseen ja poliisin työhön hakeutuneita miehiä ja toisaalta naispoliisikurssille halunneita naisia rekrytoitiin ja karsittiin melko samankaltaisin perustein. Silti valikoituneessa aineksessa oli yksi selkeä ero: tietyn yhteiskuntaluokan vaatimus. Poliisimiesten joukkoon rekrytoitui suurimmaksi osaksi työväenluokkaisia miehiä, kun taas Valkonauhalle keskiluokkaisuus oli yksi naispoliisin keskeisimmistä ominaisuuksista. Miksei Valkonauha huolinut alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluneita työläisnaisia joukkoonsa ja naispoliisikurssille? Ylä- ja keskiluokkaisten ja alempien naisten erottelu perustui Valkonauhan toimintaa ohjanneeseen ajatukseen auttajista ja autettavista. Sulkusen mukaan tyttöjen jakaminen kahteen ryhmään, hyviin säätyläistyttöihin ja huonoihin työläis- ja piikatyttöihin, oli tavallista.²⁵⁷ Ajatus oli keskeinen myös Valkonauhan toiminnassa.

Toinen syy työläislähtöisten hakijoiden karsimiseen oli näiden siveettömäksi epäilty työ. Valkonauhaliiton mukaan epäilyttäviä töitä tehtiin muun muassa kahviloissa, ravintoloissa, satamissa ja yleisissä sauna- ja kylpytiloissa, joissa oli naisia selänpesijöinä. Myös tehdastyö oli arveluttavaa.²⁵⁸ Näin ollen sekä Alma että Ida todennäköisesti näyttäytyivät Valkonauhan jäsenten silmissä autettavina ja siveellisesti epäluotettavina, täysin naispoliiseiksi sopimattomina.

²⁵⁶ Alma Vileniuksen ja Ida Wideniuksen hakemukset naispoliisikurssille pääsemiseksi 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Lista naispoliisikurssille valituista. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁵⁷ Sulkunen 1989, 40.

²⁵⁸ Suomen Valkonauhaliiton ensimmäisen konferenssin pöytäkirja kesäkuussa 1906 ja maaliskuussa 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4; Naispoliisikysymys, liite nro 4. Suomen valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

Kolmas syy liittyy kiinteästi toiseen. Irma Sulkusen mukaan yhteiskunnan läpäisevässä feminiinisessä alueessa, luokkasuhteita noudattavassa sisaruusjärjestelmässä, oli selkeä käsitys naisten välisistä suhteista. Ylimmän tason muodosti eliitti, joka pyrki laajentamaan naisten vaikutusmahdollisuuksia poliittisesti. Eliitin tavoitteena oli saada naisten ja miesten välille oikeudellinen ja koulutuksellinen tasa-arvo, tosin luokkasidonnaisuutta noudattaen.

Valkonauhaliiton naiset kuuluivat keskiluokkaan, jonka toimintaa määritti naisen perusominaisuudeksi mielletty sosiaalinen äitiys. Keskiluokkaiset naiset näyttäytyivät toimeliaina ja kärsivällisinä perheenemäntinä, joille siveellisyys oli kunnia-asia. Erityisen tärkeänä keskiluokkaiset naiset pitivät esimerkillistä toimintaa: he välittivät omalla toiminnalla kuvaa oikeanlaisesta elämästä alempien naisryhmien naisille.

Myös alimpien ryhmien naisille oli varattu oma paikkansa yhteiskunnassa. Heidän tuli imeä oikeanlaisen elämän oppeja keskiluokkaisilta, kristillis-siveellisissä yhdistyksissä ja hyväntekeväisyysjärjestöissä työskenteleviltä naisilta. Alimman luokan naisen paikaksi rajattiin sisaruusjärjestelmässä koti.²⁵⁹

Naispoliisikysymys oli keskiluokkainen asia, eikä ensimmäiselle naispoliisikurssille huolitettu siveellisyydeltään epävarmoja naisia. Vuoden 1923 naispoliisikurssille valittiin yhteensä 26 naista, joiden arveltiin soveltuvan naispoliisin työhön. Tilma Hainarin poliisimestareille lähettämistä kirjeistäkin oli ainakin jonkin verran hyötyä, sillä viiden naispoliisikurssilaisen titteliksi oli merkitty *naispoliisi*.²⁶⁰

Kurssin osanottajat olivat eri-ikäisiä neitejä ja rouvia eri puolilta Suomea. Vanhin naisista oli 46-vuotias järveläläinen Siiri Pohjola, jonka tiedoiksi oli merkitty kansakoulu ja diakonissalaitos Sortavala. Nuorin kurssilainen oli puolestaan 1903 syntynyt Ida Vahlgrén, joka täytti vuonna 1923 kaksikymmentä vuotta. Kahdeksan kurssilaisen, joiden ammatiksi oli merkitty naispoliisi, ikää ei ollut kirjattu ylös osanottajalistaan.²⁶¹ Kurssilaisten keski-ikä saatujen ikätietojen perusteella oli vajaat 32 vuotta.

²⁵⁹ Sulkunen 1987, 165–167.

²⁶⁰ Lista naispoliisikurssille valituista. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁶¹ Lista naispoliisikurssille valituista. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

Todennäköisesti kaikki naispoliisikurssille valitut olivat käyneet kansakoulun, vaadittiinhan koulutodistusta hakemuksen liitteeksi. Osanottajalista on joidenkin kurssilaisten osalta puutteellinen, sillä jo naispoliiseina työskennelleitten naisten koulutustietoja, kuten ei ikinäkään, ole lainkaan kirjattu listaan. Syynä lienee se, että naispoliisit olivat Valkonauhan jäseniä ja siten kunnollisiksi ihmisiksi tiedettyjä.

Moni naispoliisikurssin osanottajista oli suorittanut kursseja lasten-, sairaan- tai köyhäinhoidossa, mistä kertovat näiden työtehtävät ja kirjatut koulutustiedot. Sairaanhoidajan koulutuksen saaneita oli lukuisia, kuten helsinkiläinen Fanny Mannerheim, joka oli myös kättilö. Naispoliisien työtehtäviä tarkasteltaessa on ilmeistä, että Mannerheimon kaltaisille naisille Valkonauhalla oli tarvetta, sillä naispoliisien tuli Valkonauhan mukaan tutkia tapaukset, jotka koskivat sikiön ulosajamista²⁶² tai lapsenmurhia.²⁶³

Myös lastenhoitajan koulutusta ja kokemusta lastenhuollosta arvostettiin, sillä naispoliisit tekivät työtä kovaosaisten lasten kanssa.²⁶⁴ Kurssilaisten joukossa ammattinsa suhteen ehdottomasti arvostetuin oli naispoliisien ohella lastenkodin johtajatar Lyyli Forsman Helsingistä. On todennäköistä, että hänen kurssille hakeutumisensa ilahdutti valkonauhalaisia suuresti johtuen lapsityön painottumisesta naispoliisien tehtäväkentässä vuoden 1918 sodan jälkeen.²⁶⁵

Kokemus naispoliisityöstä oli kuitenkin ansio ylitse muiden, mistä kertoo se, että kurssia johtanut Tilma Hainari erikseen pyysi poliisimestareilta naispoliiseille lupaa osallistua kurssille. Naispoliisien kurssille osallistumista tuettiin myös rahavaroin ja tarjoamalla majoitusta Valkonauhan tiloista. Naispoliisikurssin sihteeri Fanny von Hertzen lähetti muun muassa vaasalaiselle naispoliisille Hilja Nurmelle kirjeen, jossa kerrottiin, että toimessa olevia naispoliiseja avustetaan kurssin suhteen 500 markalla ja lisäksi järjestetään majoitus. Omat liinavaatteet ja takit osallistujien oli kuitenkin otettava mukaan.²⁶⁶

²⁶² Sikiön ulosajamisella tarkoitettiin raskauden keskeyttämistä jollain ulkoisella keinolla.

²⁶³ Naispoliisikysymys, liite nro 402. Kansio 42. KA.

²⁶⁴ Lista naispoliisikurssille valituista. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42; Naispoliisikysymys, liite nro 402. Kansio 42. KA.

²⁶⁵ Suomen Valkonauhaliiton vuosikokousten pöytäkirjat 1918, 1919, 1920 ja 1920. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 4. KA.

²⁶⁶ Naispoliisikurssin sihteerin Fanny von Hertzenin kirje vaasalaiselle naispoliisille Hilja Nurmelle. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

*”Valkonauhaliiton huoneistoon voitaneen järjestää makuupaikka muutamalle kurssille saapuvalle. Lakanat, tyynynpäälliset, pyyhkeet ja peite tulisi olla mukana.”*²⁶⁷

Mielenkiintoista on, että poliisilaitoksella työskentelyä arvostettiin niin paljon, että naispoliisikurssille osallistuvan naisen keskiluokkaan kuulumattomuus ei ollut ongelma. Kuten jo edellä mainitsin, kurssille valittiin riihimäkeläinen Miili Mäkelä, poliisilaitoksen siivooja, joka oli statukseltaan keskiluokkaa alempi.²⁶⁸ Hän oli kuitenkin työskennellyt poliisilaitoksen siivoojana, mikä saattoi tarkoittaa sitä, että hän oli suorittanut varsinaisen työnsä ohessa tehtäviä, jotka Valkonauhan mielestä kuuluivat naispoliiseille. Esimerkiksi Hämeenlinnan poliisilaitoksella naispuolisten pidätettyjen asiat hoidettiin juuri laitoksen siivoojan avulla. Valkonauha yritti 1910-luvulta lähtien saada Hämeenlinnan naispoliisia, mutta asian eteneminen pysähtyi toistuvasti paikallisen poliisimestarin vastustukseen. Näin ollen Hämeenlinnan poliisilaitoksen siivooja teki muun muassa naispuolisten pidätettyjen tarkastukset. Ensimmäinen vakinainen naiskonstaapelin toimi Hämeenlinnan poliisilaitokselle saatiin vasta 1970-luvulla.²⁶⁹ Onkin todennäköistä, että Miili Mäkelän työtehtävien kirjo oli samankaltainen kuin Hämeenlinnan poliisilaitoksen siivoojan.

5.3 ” Raamattu ja Hengelliset laulut ja virret olisi otettava mukaan [...] ”

Ensimmäisen naispoliisikurssin ohjelmaa suunniteltiin tarkoin ja vielä tammikuussa 1923 muutettiin marraskuussa 1922 tehtyjä suunnitelmia. Kurssin ohjelma oli monipuolinen ja opetuksen pääpaino oli lainkohtien läpikäymisessä kuitenkin siten, että yksittäisistä opetuksen osa-alueista terveysoppi sai enemmän aikaa kuin mikään laki yksistään.²⁷⁰ Kokonaisuuden terveysoppi, sukupuolitaudit ja ensiapu painottaminen kertoo naispoliisien tehtäväkentän määrittämisestä. Naispoliisithan olivat siveyskaitsijoita, jotka kohtasivat paitsi veneerisistä taudeista kärsineitä prostituoituja, myös sairaita, vähäosaisia lapsia.

²⁶⁷ Naispoliisikurssin sihteerin Fanny von Hertenin kirje vaasalaiselle naispoliisille Hilja Nurmelle. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁶⁸ Lista naispoliisikurssille valituista. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁶⁹ Tervämäki 2002, 174–176.

²⁷⁰ Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja marraskuussa 1922 ja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

Tarkasteltaessa naispoliisikurssin sisältöä koskevaa suunnitelmaa marraskuulta 1922 havaitaan, että kurssista kaavailtiin alun perin hengellisempää kuin mitä kurssin lopullinen suunnitelma osoitti. Raamatun opiskeluun varattu 24 tuntia kaventui lopullisissa suunnitelmissa puoleen. Kurssisuunnitelmaan lisättiin vielä tammikuussa 1923 poliisilaitoksen historiaan ja naisen asemaan poliisilaitoksilla paneutuva opintojakso.²⁷¹ Opintojakson tavoitteena oli todennäköisesti rakentaa naispoliiseille omaa paikkaa voimakkaan miehissä järjestelmässä, jonka Valkonauha tunsu itselleen vieraaksi koko tarkastelemani ajanjakson ajan.

Yksi kurssin tärkeimmistä tavoitteista olikin integroida naispoliisit poliisijärjestelmään, mistä kertoo se, että kurssilla käytettiin runsaasti aikaa poliisityöhön liittyvien käytäntöjen opettamiseen. Rikoslain, poliisijärjestyksen ja työtä ohjaavien asetusten tuntemus oli keskeistä, samoin se, että naispoliisi oppi kirjoittamaan tutkintapöytäkirjoja. Laki irtolaisuudesta ja tiedot vangitsemisen suorittamisesta olivat myös tärkeitä. Kaikkiaan poliisityön käytänteiden opettelemiseen käytettiin lähes kolmannes koko kurssiajasta.²⁷² Kurssia järjestäneet naiset ymmärsivät vähitellen ja vain osittain, että naispoliisien oli sulauduttava poliisimiesten maailmaan ja järjestelmään poliisiorganisaation ehdoilla. Edellisen myönnytyksen täytyi olla Valkonauhalle iso asia, sillä se kertoo siitä, että Valkonauha ymmärsi naispoliisityön todellisten edellytysten löytyvän miehisestä poliisiorganisaatiosta, ei siitä erillään.

Mielenkiintoista on, että naispoliisikurssilla käsiteltiin samankaltaisia asiakokonaisuuksia ja opiskeltiin samoja asioita kuin poliisimiesten koulutuksessa esimerkiksi vuonna 1919. Sekä poliisikokelaat että naispoliisikurssilaiset opiskelivat muun muassa lainsäädäntöä ja voimistelivat. Selkeänä erona poliisimiesten ja naispoliisikurssia käyneiden naisten välillä oli kuitenkin pohjakoulutus ja suhtautuminen uskonnollisuuteen poliisitoimen perustana. Naispoliisikurssilaisilla oli vähintään kansakoulun todistus ja usein opintoja joiltain muilta aloilta ja heidän toiminnassaan usko Jumalaan oli kaikkein keskeisintä. Poliisimiehet puolestaan keskittyivät kohentamaan sotilaallista olemustaan sotilasharjoituksilla.²⁷³ Selvää on, että kurssiohjelmien yhtäläisyyksistä huolimatta Valkonauha piti naispoliisikurssin

²⁷¹ Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁷² Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁷³ Hietaniemi 1992, 66–67; Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

erillään poliisiorganisaatiosta, vaikka naispoliisikurssin ohjelman avulla pieniä askeleita järjestelmää kohti otettiin.

Poliisin työtä pidettiin hyvin fyysisenä. Asia oli Valkonauhalle ristiriitainen, sillä naispoliisien työhön ei fyysisyyden nähty kuuluvan. Naispoliisit olivat ajattelevia, viisaita naisia, jotka tekivät työtä omalla olemuksellaan ja esimerkillään. Esimerkiksi aseiden käyttämisestä tai ratsastustaitoa ei pidetty naispoliisille tarpeellisina taitoina.²⁷⁴ Samalla Valkonauhan oli kuitenkin myönnettävä, että kyetäkseen työskentelemään vaihtelevissa ympäristöissä ja poliisilaitoksilla, oli naispoliisien osoitettava myös fyysisyyttä. Toisaalta naispoliisin hyvä kunto liittyi käsitykseen terveestä ruumiista, jossa sielunkin oli hyvä olla. Naispoliisikurssi vastasi poliisintyön fyysisyysvaatimukseen voimistelu- ja urheilutunneilla, joita pidettiin yhteensä viisikymmentä.²⁷⁵ Naispoliisikurssille hyväksytyjä kehoitettiin ottamaan mukaansa paitsi hengelliseen, myös fyysiseen kehittymiseen tarvittavia tavaroita.

*” [...] voimistelupuku- ja kengät ovat myös välttämättömät.”*²⁷⁶

Naispoliisikysymys oli kaikinensa kansainvälinen asia ja naispoliisikurssin malli oli Englannista. Kun kurssin johtajatar Tilma Hainari alkuvuodesta 1923 houkutteli kirjjeillään poliisimestareita päästämään laitostensa naispoliisit kurseille, mainitsi hän, että kurssi tulotisiin järjestämään samanlaisena kuin Englannissa.²⁷⁷ Millainen oli Englannin tarjoama malli naispoliisikurssille? Entä miksi mallia haettiin juuri Englannista?

Suomen naispoliisikurssin johtajatar Tilma Hainari matkusti 1922 Kansainvälisen Naisten Liiton kokouksen jälkeen Englantiin selvittämään maan naispoliisiasian tilannetta ja toi palattuaan ajatuksia suomalaisen naispoliisikurssin ohjelman kehittämiseksi.²⁷⁸ Englannissa naispoliisikysymys oli Englannin Naisten Kansallisliiton hoitama asia, joka edistyi Suomen naispoliisikysymykseen verrattuna melko nopeasti, mikä osaltaan selittänee, miksi Hainari

²⁷⁴ Katso esim. kirje Sisäasiainministeriölle 1921. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁷⁵ Helsingin Valkonauhahdistys järjesti työläisnaisille muun muassa vuonna 1913 voimistelukurseja. Kurssien osanotto oli heikko ja yhdistyksen jäsenet toivoivat hartaasti, että työläisnaiset ymmärtäisivät voimistelut merkityksen. Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42; Helsingin Valkonauhahdistyksen vuosikertomus 1913. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 64. KA.

²⁷⁶ Naispoliisikurssin sihteeri Fanny von Hertzenin kirje naispoliisikurssille hyväksytylle neiti Sirenille helmikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁷⁷ Naispoliisikurssin johtajattaren Tilma Hainarin kirjeet poliisimestareille 16.1.1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA.

²⁷⁸ Hainari 1928, 39.

lähti tutustumiskäynnille juuri Englantiin. Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan aikana 3000 vapaaehtoista naista, niin sanottua naispatrullia, partioi kaduilla huolehtien pääasiassa naisten ja lasten, mutta myös maa- ja merisotilaiden eli miesten hyvinvoinnista ja suojelemisesta. Heti alusta alkaen naispatrullit myös tekivät yhteistyötä poliisimiesten kanssa, mikä todennäköisesti edisti naispoliisiasian edistymistä Englannissa.²⁷⁹

Englannissa naispoliisien koulutuksessa pidettiin tärkeänä yhteiskunnallista tietämystä ja kokemusta.²⁸⁰ Edellinen korostui Suomessakin ja jo kurssin ilmoituksessa toivottiin naisten omaavan taitoja lasten-, sairaan- ja köyhäinhoidossa. Toinen selkeä yhtäläisyys Englannin ja Suomen naispoliisikurssien välillä oli poliisilaitoksen historiaa ja naisen asemaa poliisintyössä selvittävä opintojakso. Kyseinen opintojakso kopioitiin sanatarkasti Englannin naispoliisikurssin ohjelmasta ja lisättiin Suomen naispoliisikurssin ohjelmaan tammikuussa 1923, jolloin kurssin alkuperäistä suunnitelmaa täydennettiin ja muokattiin.²⁸¹ Kolmas samankaltaisuus Englannin ja Suomen naispoliisikurssien ohjelmien välillä oli naisia ja lapsia vastaan tehtyihin rikoksiin ja prostituutorikoksiin keskittyminen.²⁸² Kuten edellä mainitsen, Englannissa naispoliisit auttoivat tarvittaessa myös miehiä, eivät ainoastaan naisia ja lapsia.

Huomion arvoista on, että vaikka Suomen naispoliisikurssin ohjelma oli suurelta osin kopio Englannissa järjestettyjen naispoliisikurssien ohjelmasta, oli kotimaisella kurssilla muutamia erityispiirteitä ohjelmassaan. Ensimmäinen selkeä ero oli hengellisyys. Suomessa 1923 järjestetty naispoliisikurssi oli selkeästi hengellinen ja jokaisen kurssilaisen oli otettava mukaansa Raamattu ja virsikirja. Lisäksi kurssilla tutustuttiin tohtori Paavo Virkkusen johdolla Raamatun siveysoppiin. Englannin kurssi sen sijaan oli hengellisyyden suhteen neutraali, eikä kurssin ohjelmaan kuulunut uskonnollista ohjelmaa. Toinen suomalaisen naispoliisikurssin erityispiirre oli kieltolain ja sen soveltamisen opettelu.²⁸³ Molemmat erityispiirteet nousivat naispoliisiasiaa Suomessa organisoineesta Valkonauhaliitosta, jonka keskeisiä arvoja olivat kristinusko ja raittius. Toisaalta Englannissa naispoliisit olivat paremmin integroituneet paikalliseen poliisijärjestelmään ja

²⁷⁹ Hainari 1928, 39, 45–46.

²⁸⁰ Hainari 1928, 52.

²⁸¹ Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Hainari 1928, 53.

²⁸² Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Hainari 1928, 53.

²⁸³ Suomen Valkonauhaliiton ja Suomen Naisten Kansallisliiton Naispoliisikomitean kokouksen pöytäkirja tammikuussa 1923. Suomen Valkonauhaliiton arkisto. Kansio 42. KA; Hainari 1928, 53.

näin ollen heidän kurssiohjelmansa oli luotu poliisin työtehtäviä silmällä pitäen. Rukoileminen tai virsien laulaminen eivät olleet englantilaisille naispoliiseille työvälineitä toisin kuin Valkonauhan naispoliiseille.²⁸⁴

6. Jumalalle tehty työ ei ole turhaa

Naispoliisikysymys ei ollut Suomessa aivan uusi asia, vaan jo 1800-luvun lopulla esiin noussut ja Suomen Naisyhdistyksen käsittelemä kysymys. Suomen Valkonauhaliitolle naispoliisikysymys näyttäytyi pääasiassa prostituoitujen ja muiden langenneiden naisten kautta lapsityön vallatessa yhä suurempaa osaa tarkasteleman ajanjakson aikana. Naispoliisikysymys oli Suomen Valkonauhaliitolle keskeinen asia ja liiton lähes kaiken toiminnan vuosina 1905–1923 voidaan todeta liittyneen siihen. Naispoliisikysymys ei ollut yksiselitteinen asia, vaan laaja projekti, joka sisälsi useita, myös toistensa kanssa ristiriitaisia ulottuvuuksia. Näin ollen naispoliisikysymyksen ratkaiseminen tai hoitaminen ei ollut kovin helppoa ja tuloksiltaan toiminta olikin melko vaatimatonta.

Kansainväliset kontaktit edesauttoivat naispoliisiasian järjestämistä Suomessa tarjoten ideoita kysymyksen ratkaisemiseksi. Koska asia oli uusi, eikä asian hoitoon liittyneitä käytänteitä ollut Suomessa olemassa valmiina, toteutettiin kotimaista naispoliisiasiaa pääpiirteissään samoin kuin esimerkiksi Englannissa. Myös Suomen ensimmäinen naispoliisikurssi järjestettiin Englannin vastaavan kurssin sisältöjä ja käytänteitä mukaillen, mutta suomalaisvoimin. Selkeän poikkeuksen Suomen ja Englannin naispoliisikysymysten välille muodosti työskentely poliisilaitoksilla. Kun englantilaiset naispoliisit työskentelivät virkapuvuissa poliisimiesten rinnalla, korostettiin Suomessa naispoliisien Valkonauha-taustaa ja kieltäydyttiin virkapukujen käytöstä jo ennen kuin naispoliisien työ edes oli osa virallista poliisitoimintaa.

Kansainväliset kontaktit naispoliisikysymyksen tiimoilta tarjosivat paitsi konkreettisia toimintatapoja, myös henkistä tukea, jota tarvittiin erityisesti naispoliisien palkkaamista vastustaneiden kohtaamisessa ja naispoliisikysymyksen tarpeellisuutta perusteltaessa. Kansainvälisyyden korostamisesta muodostui eräänlainen tukipyylvä, johon Valkonauhaliiton naiset nojautuivat puhuessaan naispoliisikysymyksen puolesta. Yleensä naispoliisiasiaa tukeneissa puheissa korostettiin, kuinka naispoliisikysymyksen hoitaminen nostaisi Suomen kansainvälisten ja

²⁸⁴ Hainari 1928, 39–76.

modernien maiden joukkoon. Kyseinen kriteeri ei kuitenkaan tuntunut olevan oleellinen niille, jotka poliisitoimen asioista päättivät, niin hitaasti naispoliisikysymys Suomessa eteni. Toisaalta on mahdollista, että Valkonauhan esittämät naispoliisiasiaa koskeneet vaatimukset ristiriitaisuudessaan ikään kuin kumosivat toisensa ja siten estivät asian etenemisen.

Varsinainen Valkonauha-aate ei sen sijaan tarjonnut kansainvälisesti tarkastellen käytänteitä naispoliisikysymyksen ratkaisemiseksi. Kansainvälisen kattojärjestön, Woman's Christian Temperance Unionin, antina olivat Suomen Valkonauhaliittoa ja naispoliiseja ohjanneet hyvän elämän kriteerit ja ohjeet, sekä innostus naisten tekemään yhteiskunnalliseen työhön. Ehdoton raittiusvaatimus ja vakaa usko Jumalaan olivat keskeisimmät tekijät, joiden varaan naispoliisikysymys Suomessa rakentui. Suomessa Valkonauhaliiton naispoliisit olivat ennen kaikkea valkonauhalaista ja Jumalan työn tekijöitä. Naispoliisityön rankkuus ja vaativuus, sekä naispoliisikysymyksen hidaskäytännön eteneminen saivat naispoliisit ja Valkonauhan muun jäsenistön kääntymään kohti Jumalaa ja pyytämään esimerkiksi lisää työntekijöitä. Jumalan edessä naiset esiintyivät nöyrinä luottaen siihen, että kova työ palkitaan ja että kaikella on tarkoituksensa. Samalla valkonauhalaisten toistuvasti muistuttivat puheissaan, kokousten pöytäkirjoissaan ja vuosikertomuksissaan siitä, kuinka kaikki ovat Jumalan edessä samanarvoisia ja kuinka he auttavat sisariaan. Samanarvoisuuden periaate ei kuitenkaan toteutunut käytännössä, sillä niin autettavat kuin poliisimiehetkin näyttäytyivät Valkonauhan naisille alempiarvoisina.

Vähempiossaisten auttaminen ja toisaalta oman yhteiskunnallisen paikan hakeminen nivoutuivat yhteen naispoliisien työssä. Naispoliisien kautta voitiin levittää uutta kansalaisuus käsitystä alempien yhteiskuntaluokkien jäsenille ja samalla astua itse yhteiskunnallisen vaikuttamisen miehiseen maailmaan. Voidaan todeta, että vähintään yhtä tärkeää kuin langenneiden auttaminen, naispoliiseille oli oman yhteiskunnallisen aseman hakeminen. Oman aseman rakentamisessa merkityksellistä oli erityisesti se, että Valkonauha määritteli avuntarvitsijat ja arvioi näiden mahdollisuudet parantua. Auttajan aseman valkonauhalaisten ottivat ylhäältä annettuna: keskiluokkaisen naisen oli autettava vähempiosaisiaan ja tehtävä Jumalan silmissä merkityksellistä työtä.

Keskiluokkaisten naispoliisien ja auttaviksi luokiteltujen naisten erilaisista maailmankatsomuksista johtuen käsitykset avuntarpeesta törmäsivät. Ensimmäinen naispoliisien käytännön työtä hankaloittanut tekijä oli jako auttajien ja autettavien välillä. Työläisnaiset, jotka taustansa puolesta kuuluivat Valkonauhaliiton jaottelussa autettavien ryhmään, pitivät

keskiluokkaisten naisten auttamistyötä silkkana hurskasteluna. Näin ollen tarjottu apu meni harvoin perille tai auttamistyön seuraukset olivat toisenlaiset kuin Valkonauha oli suunnitellut. Valkonauhan tavoitteena oli, että työläisnaiset ryhtyisivät hoitamaan kotejaan ja mikä tärkeintä, pitämään huolta lapsistaan eli käytännössä lopettaisivat kodin ulkopuolella työskentelyn. Erityisesti valkonauhalaisia huolettivat työläisnaisten aviottomat lapset ja näiden kasvuympäristöjen kurjuus sekä työläisäitien kyvyt kasvattajina. Lasten kasvattaminen kunnon kansalaisiksi oli äitien ensisijainen tehtävä ja epäonnistuneen kasvatuksen pelättiin vaikuttavan suomalaisen yhteiskuntaan myöhemmin kohtalokkain seurauksin. Työläisnaisille kotiin jääminen ja työnteon lopettaminen ei kuitenkaan ollut välttämättä mahdollista rahallisista syistä. Valkonauhan naiset eivät ajatelleet asiaa rahallisesta näkökulmasta, vaan pitivät lasten- ja kodinhoitoa mittaamattoman arvokkaana työnä, jonka avulla turvattaisiin kotien ja yhteiskunnan tulevaisuus. Ongelmia aiheuttivat myös autettavien parantumiselle asetetut kriteerit. Työläisnaisten tuli toki ryhdistäytyä ja ryhtyä hoitamaan kotejaan, muttei kuitenkaan muuttaa elämäänsä sellaiseksi, että asetelma auttaja-autettava rikkoutuisi. Tiivistäen voidaankin sanoa, etteivät autettavat saaneet parantaa elämäänsä liiaksi.

Paitsi asettamalla itsensä auttajien rooliin, naispoliisit pyrkivät rakentamaan omaa yhteiskunnallista asemaansa myös poliisimiehistä erottautumisen kautta. Naispoliisit käyttäytyivät poliisimiehiä kohtaan ylemmydentuntoisesti ja epäluuloisesti kuin yhteen siveettömään massaan. Valkonauha tunnusti yleisesti ajatusta siitä, että nainen oli seksuaalisesti siveä, kun taas miesten sukupuolimoraali saattoi olla relatiivinen. Kyseinen ajatus vaikutti myös poliisimiehiin suhtautumisessa ja keskiluokkaisten naisten silmissä työväenluokkainen poliisimies näyttäytyi siveellisesti epäilyttävänä. Naispoliisit korostivat poliisimiesten sukupuoliseen relatiivisuuteen liittyen poliisilaitokselle vietyjen naisten suojeluksen tarvetta ja toistuvasti liiton asiakirjoissa vihjailtiin poliisimiesten ja naispuolisten asiakkaiden välisestä epäsideästä kanssakäymisestä. Naispoliisille kirjoitettiin liiton puheissa ja papereissa suojelijan rooli: poliisilaitoksen naispuolisia asiakkaita oli suojeltava siveettömiltä poliisimiehiltä.

Todennäköistä on, että keskiluokkaisia valkonauhalaisia häiritsi todellisuudessa eniten se, että työläistäustaiset poliisimiehet saivat työstään, jota naispoliisit eivät pitäneet lainkaan niin arvokkaana kuin naispoliisien töitä, palkkaa ja toimivat virallisesti osana poliisitointia. Naispoliisien auttajan rooli perustui keskiluokkaisuuteen ja erityisesti siihen, että autettavat olivat työväenluokan edustajia. Poliisimiesten työskentelymahdollisuudet ja – oikeudet olivat näin ollen Valkonauhan mielestä kehnot tai jopa olemattomat, sillä työläismies ei ollut kelpoinen auttamaan toisia

työväenluokan edustajia eli vertaisiaan. Kyseinen käytäntö rikkoi Valkonauhan käsitykset auttamistyön oikeutuksesta ja teki samalla tyhjäksi Valkonauhan korostaman asetelman. Vääränlaisen taustan lisäksi poliisimiehillä ei ollut tarvittavaa koulutusta, jota naispoliisien kriteerejä laadittaessa jatkuvasti korostettiin. Sydämen sivistys oli naispoliisin tärkein työkalu aseiden ja hevosten näyttäytyessä työn toteuttamisen kannalta merkityksettöminä. Tilanteen vähittäistä muuttumista ennakoiki kuitenkin se, että eräs 1920-luvun alussa Valkonauhaliiton toiminnassa aktiivisesti ollut naispoliisi kertoi kirjeessään toiselle valkonauhalaishalle poliisilaitoksella tekemästään työstä iloiten erityisesti ratsastamisesta ja ampumarjoittelusta. Edellinen tapaus yksittäisyydessäänkin osoitti, ettei raja-aita naispoliisien ja virallisen poliisitoimen välillä ollut välttämättä ylittämätön.

Naispoliisien suhtautuminen poliisimiehiä kohtaan oli hyvin luokittelevaa, mutta ainakin osittain samalla tavalla poliisimiehet suhtautuivat naispoliiseihin pitäen näitä kykenemättöminä poliisintyöhön. Miesten vastahankaisuutta eivät selittäneet pelkästään sukupuoleen tai luokkaan liittyneet asiat, vaan se, ettei naispoliiseilla todellisuudessa ollut virallista asemaa suomalaisessa poliisitoimessa. Siten naispoliisien esittämät vaatimukset naisten palkkaamisesta poliisilaitoksille ja vertailukelpoisesta palkasta herättivät todennäköisesti ärtymystä poliisimiesten keskuudessa, sillä näiden omakin asema oli epävarma, palkka tehdystä työstä keho ja poliisikoulutus olematon. Yhtäältä poliisimiesten ärtymys naispoliiseja ja naisten vaatimuksia kohtaan lienee hidastanut naispoliisitoiminnan vakiintumista, toisaalta työntänyt naispoliiseja eteenpäin vaatimuksineen. Naispoliisien ryhmälle poliisimiesten vastahankaisuus toimi näet kimmokkeena työn jatkamiselle, osoittivathan sivistymättömät poliisimiehet käytöksellään, etteivät poliisin naispuoliset asiakkaat voineet olla turvassa poliisilaitoksilla ilman naispoliisien läsnäoloa.

Mielenkiintoista on, että naispoliisit samaan aikaan vieroksuivat työväenluokkaisia poliisimiehiä, mutta nimenomaisesti lähestyivät työväenluokkaisia naisia. Suomen Valkonauhaliiton naispoliiseille työväenluokkaiset naiset olivat avuntarvitsijoita, potentiaalisia pelastuvia. Juuri ajatusta pelastamisen onnistumisesta voidaan pitää keskeisenä naispoliisien kahtalaisessa suhtautumisessa työväenluokan edustajiin. Niihin, joiden uskottiin kykenevän nousemaan siveettömyydestä ylemmälle tasolle ja saavuttamaan ne ominaisuudet, joita kunnan kansalaiselta vaadittiin, naispoliisit suhtautuivat ainakin näennäisesti kanssaihmisinä, kun taas toivottomat tapaukset, esimerkiksi työväenluokkaiset, siveettömät miehet, saivat osakseen hyljeksintää.

Sama pelastumisajatus liittyi voimakkaasti lasten ja nuorten auttamiseen. Ennaltaehkäisevästä työstä ja kunnan kansalaisten kasvattamisesta tuli vuosina 1905–1923 vähitellen aina vain tärkeämpää aikuisten auttamisyritysten usein kariuduttua. Eräänlaisia käännekohtia lapsityöhön suuntautumisen kannalta olivat ensimmäisen maailmansodan aika ja erityisesti Suomen sisällissota vuonna 1918. Porvarillisen Valkonauhaliiton pelkona olivat erityisesti työläislapset, joista pelättiin kasvavan uusi, yhteiskunnalle vaarallinen sukupolvi. Huomionarvoista on, ettei prostituutiota ja prostituoitujen auttamista kuitenkaan missään vaiheessa unohdettu, sillä se oli taltuttamattomuudestaan huolimatta Valkonauhan naispoliisityön edellytys. Prostituutio piti naispoliisikysymystä pinnalla ja osoitti naispoliisikysymyksen ratkaisemisen tarpeellisuuden. Näin ollen voidaankin sanoa, että naispoliisikysymys tietyllä tapaa tarvitsi prostituutiota ja monia muita yhteiskunnallisia ongelmia, joihin naispoliisitoiminnalla ajateltiin puututtavan.

Naispoliisien työskentely tuotti harvoin mittavia tuloksia. Syitä oli varmasti useita, mutta yhtenä keskeisimpänä voidaan epäilemättä pitää autettavien ja auttajien erilaisten maailmojen kohtaamattomuutta. Työläisnaisille ja erityisesti prostituoiduille keskiluokkaisen naispoliisin auttamistyö näyttäytyi hurskasteluna ja toisaalta valkonauhalainen naispoliisi ei voinut käsittää, kuinka prostituoitu avun saamisen jälkeen palasi rikkomaan Jumalaa, kotia, yhteiskuntaa ja itseään vastaan. Kun käytännön naispoliisityö tarjosi vain harvoin ilon hetkiä, suurimman tyydytyksen naispoliisikysymykseen liittyen Suomen Valkonauhaliitto sai vuonna 1923 järjestetystä naispoliisikurssista. Kyseinen kurssi oli konkreettinen tulos monien vuosien työstä, mutta samalla paras keino parantaa naispoliisien asemaa yhteiskunnassa ja erityisesti poliisijärjestelmässä. Vasta naispoliisikurssia järjestettäessä Valkonauhan naiset hyväksyivät sen, että naispoliisityön tulevaisuus oli poliisitoimen yhteydessä. Poliisijärjestykseen, asetuksiin, rikoslakiin ja tutkintapöytäkirjoihin paneutuminen kurssilla kertoo paitsi siitä, että naisten haluttiin integroituvan poliisitoimeen kiinteämmin, myös siitä, ettei naispoliisien työllä ollut jatkomahdollisuuksia järjestelmän ulkopuolella. Vaatimukset suuremmasta palkasta ja vakituisista töistä lienevät kaatuneen juuri erillisyyteen ja siihen, etteivät naispoliisit omien ilmoitustensa mukaan olleet naispoliiseja, vaan siveyskaitsijoita, joilla oli aivan oma työkenttänsä poliisimiehiin nähden. Tarkasteleman ajankaksen aikana naispoliisikysymyksen parissa aktiivisesti toimineet naiset oivalsivatkin, että naispoliisityölle oli parhaat ja mahdollisesti ainoat edellytykset poliisimiesten maailman yhteydessä. Valkonauhan uudelleen jäsenytyneet käsitykset ja lientyneet asenteet naispoliisien toiminnasta poliisitoimen yhteydessä eivät kuitenkaan kohdanneet poliisilaitosten arjen kanssa vielä 1920-luvulla. Naispoliisien integroituminen suomalaiseen poliisitoimeen vei

runsaasti aikaa ja useat naiset toimivat laitoksilla ilman poliisikoulutusta. Miehistökoulutuksen osalta naiset pääsivät osaksi poliisitoimintaa vasta 1960-luvun lopulla.

Naispoliisien työ oli suuressa määrin sosiaalityötä ja autettavia oli paljon. Niin naispoliisien käytännön työ kuin koko naispoliisiasian eteneminen Suomessa jäivät onnistumatta Valkonauhan toivomalla tavalla vuosina 1905–1923. Vaikka työn epäonnistuminen harmitti valkonauhalaisia, he saivat lohtua siitä, että Jumalalle heidän tekemänsä työ ei ollut turhaa.

Lähteet ja kirjallisuus

I LÄHTEET

a) Arkistolähteet

Kansallisarkisto (KA)

Suomen Valkonauhaliitto

Vuosikokousten ja konferenssien pöytäkirjat (Kansio 4)

Suomen Valkonauhaliiton kirjeet (Kansio 11)

Vuosikertomukset (Kansio 15)

Naispoliisikysymystä koskevat asiakirjat (Kansio 42)

Valkonauha-lehti (Kansio 47)

Helsingin Valkonauhayhdistyksen asiakirjat (Kansio 64)

Kuopion Valkonauhayhdistyksen asiakirjat (Kansio 67)

Unioni Naisasialiitto Suomessa ry

Siveellisyystoimikunnan asiakirjat (Kansio 35)

Suomen Naisyhdistyksen vuosikertomukset (Kansio 55)

Suomen Naisten Kansallisiitto (Kansio 58)

b) Painetut lähteet

Valtiopäiväasiakirjat 1908–1917.

Sanomalehdet

Kotimaa 15.8.1922, 19.1.1923 ja 20.2.1923.

Aikalaiskirjallisuus

Hainari, Tilma, Naispoliisikysymys. Helsinki 1917.

Hainari, Tilma, Naisten asema Hollannin järjestysvallassa. Teoksessa Naispoliisikysymys meillä ja muualla. Suomen Naisten Kansallisliiton Siveellisyyskomitea. Raittiuskansan Kirjapaino Oy 1928, 86–89.

Helenius, Maiju, Yhdeksännen vuosisadan ristiretki. Piirteitä Valkonauhaliikkeen historiasta. Hämeenlinna 1904.

Jumalalle, kodille ja yhteiskunnalle. Helsingin Valkonauhayhdistyksen kymmenvuotismuistio 1916. Helsinki 1916.

Karpio, Dagmar, Katsaus naispoliisiasian vaiheisiin Suomessa. Teoksessa Naispoliisikysymys meillä ja muualla. Suomen Naisten Kansallisliiton Siveellisyyskomitea. Raittiuskansan Kirjapaino Oy 1928, 7–30.

Karpio, Dagmar, Naiset järjestysvallan palveluksessa meillä. Teoksessa Naispoliisikysymys meillä ja muualla. Suomen Naisten Kansallisliiton Siveellisyyskomitea. Raittiuskansan Kirjapaino Oy 1928, 31–38.

Kodin ja yhteiskunnan puolesta. Helsingin Valkonauhayhdistys 1905–1925. Kaksikymmenvuotismuistio. Helsinki 1925.

Salmela, Marja, Frances E. Willard. Porvoo 1922.

Salonen, Eine, Naispoliisitoiminta Saksassa. Teoksessa Naispoliisikysymys meillä ja muualla. Suomen Naisten Kansallisliiton Siveellisyyskomitea. Raittiuskansan Kirjapaino Oy 1928, 77–85.

Historiikit

Halila, Aimo, Helsingin kaupungin sosiaalitoimen historia. Helsingin kaupungin julkaisuja. Helsinki 1977.

Orasmala, Reino (toim.), Historiikki Helsingin poliisilaitoksen vaiheista 1826–1976. Helsinki 1976.

Siviilitoimituskunta. Sisäasianministeriö 1869–1969. Sisäasiainministeriö. Helsinki 1969.

Tervämäki, Kirsi, Hämeenlinnan poliisilaitos 1902–2002. Hämeenlinna 2002.

Tervämäki, Kirsi, Porin poliisilaitos 100 vuotta 1900–2000. Pori 2000.

II KIRJALLISUUS

Bordin, Ruth, *Woman and Temperance. The quest for power and liberty, 1873–1900.* Philadelphia 1981.

De Swarte Giffort, Carolyn (toim.), *Writing Out Of My Heart. Selections from the Journal of Frances E. Willard, 1855–96.* Illinois 1995.

Eskelinen, Irja, *Sata vuotta järjestäytyntä äidinrakkautta. Suomen Valkonauhaliitto 1905–2005.* Forssa 2005.

Haapala, Pertti, *Kun yhteiskunta hajosi. Suomi 1914–1920.* Helsinki 1995.

Hamilton, Mary E., *The policewoman. Her service and ideals.* Frederick A. Stokes company. New York 1924.

Helén, Ilpo, *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle.* Tampere 1997.

Hietaniemi, Tuija, *Lain vartiossa. Poliisi Suomen politiikassa 1917–1948.* Suomen Historiallinen Seura. *Historiallisia Tutkimuksia* 166. Helsinki 1992.

Hietaniemi, Tuija, *Totuuden jäljillä. Suomalaisen rikospoliisin taival. Keskusrikospoliisi.* Helsinki 1995.

Häkkinen, Antti, *Rahasta – vaan ei rakkaudesta. Prostituutio Helsingissä 1867–1939.* Keuruu 1995.

Häkkinen, Antti, *Rikkaiden pojat ja köyhien tyttäret. Helsingin vanha prostituutiokulttuuri.* Teoksessa Rahikainen, Marjatta (toim.), *Matkoja moderniin.* Suomen Historiallinen Seura. *Historiallinen arkisto* 107. Helsinki 1996, 73–92.

Innala, Aune, *Suomen naisen alkutaival lainsäätäjänä 1907–1917.* Joensuu 1967.

Jallinoja, Riitta, *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet.* Juva 1983.

Kansanaho, Erkki, *Sata vuotta kristillistä palvelutyötä. Helsingin diakonissalaitos 1867–1967.* Porvoo 1967.

Keskinen, Kimmo & Silvennoinen, Oula, *Helsingin poliisilaitoksen historia 1826–2001.* Helsinki 2004.

Kokko, Katriina, Yksin lapsen kanssa. Aviottomia äitejä 1900-luvun alun Helsingissä. Teoksessa Rahikainen, Marjatta (toim.), Matkoja moderniin. Suomen Historiallinen Seura. Historiallinen arkisto 107. Helsinki 1996, 93–116.

Korppi-Tommola, Aura, Tahdolla ja tunteella tasa-arvoa. Naisjärjestöjen keskusliitto 1911–2001. Jyväskylä 2001.

Leivo-Larsson, Tyyne, Elämässä tapaa ja tapahtuu. Helsinki 1970.

Leminen, Pia, Elämää prostituution jälkeen. Teoksessa Heikkilä, Matti & Vähätalo, Kari, Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos. Tampere 1994, 93–116.

Lähteenmäki, Maria, Naiset tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta 1907–2003. Teoksessa Sulkunen, Irma & Lähteenmäki, Maria & Korppi-Tommola, Aura, Naiset eduskunnassa. Helsinki 2006, 84–210.

Markkola, Pirjo, Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 888. Tampere 2002.

Mattila, Markku, Kansamme parhaaksi: rotuhygieniä Suomessa vuoden 1935 sterilointilakiin asti. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki 1999.

McFadden, Margaret H., Golden Cables oh Sympathy. The Transatlantic Sources of Nineteenth-Century Feminism. Lexington 1999.

Nieminen, Armas, Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto- ja seksuaalikysymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D, 27/1993. Vammala 1993.

Nieminen, Armas, Taistelu sukupuolimoraalista. Avioliitto- ja seksuaalikysymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta 1910-luvulle. Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, sarja A:6. Turku 1951.

Nygård, Toivo, Eri-laisten historiaa: marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Jyväskylä 1998.

Ollila, Anne, Jalo velvollisuus. Virkanaisena 1800-luvun lopun Suomessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 711. Tampere 1998.

Ollila, Anne, Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. Suomen Historiallinen Seura. Historiallisia Tutkimuksia 173. Helsinki 1993.

Rajainen, Maija, Naisliike ja sukupuolimoraali. Keskustelua ja toimintaa 1800-luvulla ja nykyisen vuosisadan alkupuolella noin vuoteen 1918 saakka. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura. Helsinki 1973.

Sulkunen, Irma, Mandi Granfelt ja kutsumusten ristiriita. Hämeenlinna 1995.

Sulkunen, Irma, Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen. Juva 1989.

Sulkunen, Irma, Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. Teoksessa Alapuro, Risto & Liikanen, Ilkka & Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.), Kansa liikkeessä. Vaasa 1987, 157–175.

Sulkunen, Irma, Naisten yleinen järjestäytyminen ja naisasialiike vuosisadan vaihteessa. Teoksessa Eskola, Katarina & Haavio-Mannila, Elina & Jallinoja, Riitta (toim.), Naisnäkökulmia. Juva 1979, 116–132.

Sulkunen, Irma, Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin. Suomen Historiallinen Seura. Historiallisia Tutkimuksia 134. Helsinki 1986.

Sulkunen, Irma, Retki naishistoriaan. Helsinki 1991.

Sulkunen, Irma, Suomi naisten äänioikeuden edelläkävijänä. Teoksessa Sulkunen, Irma & Lähteenmäki, Maria & Korppi-Tommola, Aura, Naiset eduskunnassa. Helsinki 2006, 10–83.

Tuulio, Tyyni, Tilma Hainari. Karjalan tytär. Porvoo 1952.

Vattula, Kaarina, Kotitalous muuttuvia yhteiskuntaluokkia säätelevänä tekijänä. Historiallinen arkisto 93. Helsinki 1989.

Williams, Alan, The Police of Paris 1718–1789. Louisiana 1979.